ISTORICAL BACKGROUND AND ADITION OF THE MEO

3 1761 05890774 2

DS
570
.M5H58
ROBARTS

Presented to the

LIBRARY *of the*

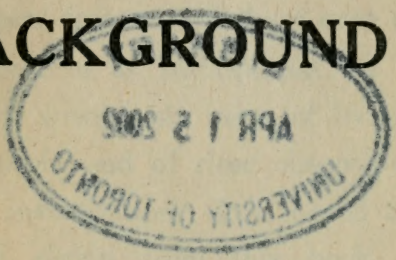
UNIVERSITY OF TORONTO

from

the estate of

H. GORDON SKILLING

THE HISTORICAL BACKGROUND

AND

TRADITION OF THE MEO

ภาษาวิรอกานอ วิรอกานอ
ViRogano pigku
chiangmai

PRINTED BY *CHUAN PRINTING PRESS* 112-116 BORIPATRA RD.
BANGKOK. THAILAND. TEL. 810541 B.E. 2516

Preface

This book is a brief account of the life and customs of the Meo hill-tribe which are quite different from ours and are even mysterious for most of us plainspeople. It is the result of the writer's six years of living with the hill people and of close observation and inquisitive investigation. It is hoped that the reader will obtain from this book factual information about the hill-tribe. It is very unfortunate that this book has been published while the price of printing paper is soaring. The writer hopes, however, that the reader will not mind paying a somewhat higher price for such a small book since the money will all go to the support of the hill-tribe boys who are now studying in Chiangmai.

Reading this book, the reader will have a chance to learn about the hill-tribe customs, some of which are interesting and praiseworthy, while some are repugnant and horrible. It is written in such a way that the reader will

not only be informed of all interesting aspects of the Meo life but also enjoy reading it.

These people may be different from us in many ways but they live in Thailand and are considered Thai. As other Thai people, they love freedom, peace, and independence. They love the King of Thailand and are willing to accept Buddhism presented to them by honest and competent persons. They may be uneducated but they are a happy and peaceful people. This should be regarded as a high spiritual achievement and should be preserved.

Their costumes are hand-made and locally produced. They are unique in style and colour and should also be preserved. Foreign culture should be prevented from penetrating their indigenous way of life or their uniqueness will be spoiled or even destroyed.

It is a pity to look at the scene of the northern Thai people who have hastily thrown away their own cultural heritage and adopted

a foreign one. It is quite a common practice nowadays that when foreign guests want to see something northern, the authorities will have to go out to remote villages or to round up some town-girls, dress them up in northern costumes and rush them to the dinner party for the guests to see. This situation should not be allowed to happen to the hill-tribes. They should be left the way they are to be the showcase of Thailand.

The Historical Background and Traditions of the Meo

The Meo is one of the many hill tribes in Thailand. These people emigrated from China during the First World War into Burma, Laos and Thailand. These people came into Thailand by the northern and north-eastern directions and settled in the provinces of Chiengrai, Chiengmai, Maehongsorn, Tak, Nan, Petchaboon, Kampaengpet and Luei. These people chose to take up residence in the highest mountains, choosing higher peaks. There they would look for depressions to protect them from rain and storm, and where there were streams running through their villages.

It is a fact that the Meo will not stay in any one place longer than 3 years. The reason is that after cultivating for 2-3 years the soil will not be rich for vegetation any more. They will leave their houses and old plantations behind and move to a new location. They will take with them only their tools and

precious things. Besides looking for the highest mountain-top they also look for the tallest tree. They take the tree as the center of the compound. They build an enclosure around the tree, and people pay their respect to it. The tree is regarded as sacred, and the Meo tibe sacrifices a hen to it once a year. They will never fire guns in the direction of the tree.

The writer would like you to understand the word "Meo"-actually this word is not familiar to the Meo people themselves. They call themselves "Mong", but the word "Meo" is more popular with people in town and the writer prefers using the word "Meo" to "Mong".

The culture of the Meo is very much the same from village to village. They live peacefully in their compounds. There is a head of the village called "Pookang" acting as chief or leader of the village. The one who is elected by the villagers to be the "Pookang" should be trustworthy and well to do. He has total responsibility for everything in the

village. If anything happens in the village, he has to be the judge by assembling the villagers in his house in order to decide the case. It someone is found guilty, he will be fined.

Formerly the Thai government did not concern itself with the Meo people. But nowadays the government has become aware of its responsibility for taking care of them. Government officials give help to the Meo in many ways; for example, schools are founded for Meo children, and border police are assigned to teach in these schools, many roads are built to the villages in order to communicate with these people. Not only does the government help build schools for the hill tribe, but His Majesty the King gives grants from the Privy Purse for the founding of such school, too. His Majesty visits all the villages at least once a year and donates useful things of which they are in short supply. All the hill tribesmen appreciate his kindness and grace. They never forget his consideration of their needs.

The Meo, looking very much like the Chinese, have a fair yellowish complexion and similar eye constructions. Their language resembles Chinese but is in fact unintelligible to most Chinese people. However, elderly Meo tribesmen can speak the Mandarin dialect spoken in the central part of China. The reason is that there are many Chinese people who inhabit Meo villages engaging in trade with them. These Chinese are known as "Chin Haw".

Most male Meos, especially elderly people, like to shave their heads and leave a bunch of hair at the center of the head. In some villages, some men have long hair like women. Sometimes they have braids and put the braids under their hats. The clothing for all male members of the village is the same. For their trousers, they use black cloth which is sometimes home-made and sometimes bought from town. Meo trousers are different from those worn by men in town because they sag, have small legs, wide hips, and a stripe of cloth fastened at the waist. There are two kinds

of stripes, one is red cloth about 3 meters sewed with two or three lines of green, black, yellow or white thread at the edges. Each of these lines is approximately 2 or 3 inches apart.

Another piece of sash, made of black cloth about 1 × 20 feet, embroidered with knitting yarn using colored-flowered pattern on both ends, is used to tie around the waist, letting the two ends loose about 1 foot in length. The rich will have both kinds of sashes, used alternatively, while others normally use the red ones since they are easily made and consequently cheap. As for the black sash, the cost is around ฿ 100–200 ($5–10) or more, depending on the kind of workmanship and the time spent on it.

To secure the sash, they use belts, preferably made of silver for both sexes. For those who cannot afford the costly belts, they would turn to any kind of belts in the market.

Their coats are usually made of local-made cotton, dyed black. The rich often have

access to imported velvet There is no distinction in style between children and adults. Both take the same plain style, with long sleeves. The decoration is on the front whereon varied colored titbits are stitched up about an inch in width. The buttons are usually silver coins with a hole punched in and sewn by knitting yarn. Some may even use tiny bells, so that the wearer makes a tinkling sound while running up or down the hills.

Their vests are either white or blue, no lower than the waist-line. The white Meo particularly prefers shorter coats. As a result, his black belly is exposed. If he takes a bath at all, the sight would be a little bit passable.

The Meos are noticeably tempted to exposure. Owing to the cold climate on the peaks, the hill-tribers need to cover their heads. Their fez-like hats are made of cardboard, covered with black cloth, with a red lining. The top is decorated with a small red ball, made from knitting yarn. Looking at a

dressed-up hill-tribesman you will find him so colorful and shiny from head to foot. Surprisingly their beautified clothes are all hand-made with the exception of one modern tool - the sewing-machine. Every household tries to possess one. In a way it is a home-factory, in terms of clothing goods.

The hill-tribesmen value silver higher than any other metal. They do not care much for gold. They possibly find that silver yield the color of their taste and that it does not bring such danger as gold does. Accordingly, everything they wear, be it necklace, ring, bracelet, etc. is made of silver. Among these, the necklace seems to be of first priority. A child at the age of one may wear a necklace. The older and more well-to-do they are the more necklaces they wear. It seems natural that some may wear up to six rings of necklaces, weighing probably kilos, and still do not feel the burden. Again, these are home made.

Most Meo girls are strongly-built, despite their light complexion. The old saying that

the female are fragile cannot be applied here. Meo girls normally work harder than their opposite sex and are as strong as football players. No male attackers ever succeed in using physical force. If one wishes to attempt, chances are he will be the loser.

Among the Meo girls, there is no such thing as facial make-up. Only their hair-do is something of interest. The girl's hair-do has two styles at the most: the single-knot while they are young, and the double-knot, placed on top of the first one, which is accumulated from hairs dropped by their female relatives through the years. To decorate the top, a string of beads or silver coins is fastened round the bottom of the upper knot. A small piece of bear bone is thrust as a pendant above the forehead. Their coats are similar to those of the males, the difference being the cut at the front down to the breast, stitched with safety pins so that it will be convenient once they reach the motherhood. Colorful titbits which outline the edges make the black color promi-

nent. Among their favorite colors are green, white, yellow, and red. Their skirts are made from the bark of some plants, possibly of a jute family, using the same process as that of the jute: skinning, pounding, spinning, then coating with molten wax before dying with the mixture of color powder and a kind of bark. The dying needs a pail big enough to hold the whole family supply.

Besides skirts of this sort, there is another kind of sarong made of black cotton of the same length (8 meters). This one is embroidered with knitting yarn in flowered patterns.

When the cloth is sewn it is joined to the lower skirt at the edge. When is put on, it has a very pretty flowery pattern. The skirt is about 8 meters long. It is pleated and reaches down to the knees. To make a skirt takes about 4–5 months of intensive work. They spend all their free time 7–9 making skirts. It is rare that they have nothing to do.

Simply putting the skirt around the body is not enough because the skirt is not sewn as a complete circle. There is also a black waist cloth about 8 metres long which takes a fair amount of time to adjust properly. The wearer must turn round and round to put it on and this makes a bulge at the waist. There is also another cloth of a color prefered by the wearer about 1 foot wide and 2 feet long hanging in front from the waist down to the knees. This cloth has many uses: for example, as a covering when the wearer squats down. They also believe that a woman, by dipping this cloth in warm water, and bathing the face and brow of her husband, can cure him of illness without any medicine. (If this fails, a spirit ceremony is performed).

Males and females use similar ornaments but females will often arrange them in different ways – and they make more use of the ornaments than the males do. Besides the neck ring, the females use arm bands. There are many head ornaments: a long narrow patterned

cloth is arranged in layers to a point. Another ornament is a thin device of silver. This is usually curved and when put on. It curves from the top of the head to the back of the neck. When females walk, the texture of the skirt allows it to sway back and forth.

The Meo leads a simple life. A typical shack is one built right up on the ground, a platform raised in the corner as a sleeping place, the plank walls vertically lined with no windows, and thatched or teak-leafed roof. The family makes full use of their shack. Not only does it serve as a shelter for the whole family, it can also be used as storeroom, barn, rice-mill, etc. A big family shack may house up to 50 members or even more, whereas the average size is between 20 to 30. For privacy, if there is any at all, the married couples have their cells under the same roof, leaving some space in the middle wherein a fire-pit is kept. The fire-pit is for cooking as well as for drying clothes, especially in the rainy season. As for the latter purpose, it is convenient for

the one who wears an all-year-round suit to dry it without bothering to take it off. Very early in the morning, you may hear the rhythmic sound of paddy pounding right in the middle of the house while the sleepers seemed undisturbed.

Surprisingly one scarcely find any friction or quarrel, despite the number of families. This is probably due to the fact that they are too busily engaged in their work to find the time for such trivialities. Nor have they time for cleaning their bodies or living quarters. Simple or shabby as they may seem, yet one cannot help admiring their ingenuity in the way they have their shacks set up with regards to nature. In such a damp place one has to build one's shelter in such a way as to be protected from rain, wind, and cold.

The Meo raises rice, cabbages, corns, potatoes, carrots to earn a living. Litchi trees are among the fruit tress that they grow. Most vegetables, with the exception of corns and rice, are sold at the market places in town or nearby villages. Corn and paddy produced

are consumed by the household. Another kind of fruit they grow is literally called 'big lemon' (the Chinese name it 'chaa-yen'). Its shape and taste is similar to that of papaya but a little sweet and makes you feel cool, as its Chinese name implies.

The hill people like to eat this fruit with sugar since it enriches the flavor. The fruit is also considered a drug that can cure acid indigestion. It is mostly found on northern mountain-tops, especially on Doi Pui Mount, Chieng Mai Province.

Another main occupation of the hill people is peach cultivation which promotes their livelihood moderately. Nevertheless, they are considerably dispirited by the selfish traders who unashamedly underprice the peaches. They never complain, though, since there is no other place for them to sell. They have to sell. They have to submissively confront the fate they are endowed with.

The hill-tribe people lead their lives quite simply. Their principal foods are usually

boiled salted meat or vegetables, and if there is neither meat nor vegetable at all, rice with salted water will do.

Their children are trained to face hardships and all kinds of miseries and troubles. They also learn to be self-contented. These people live peacefully and work hard. They never want to get associated with other groups of people. Honesty is considered the most valuable virtue. Their traditions and customs are deemed sacred and inviolable for which they will fight and sacrifice their beloved lives.

Stealing is thought of as the vilest deed. They experienced this once when the females were left alone in the village and all men had gone out to the plantation areas. The village was unexpectedly invaded by two dreadful criminal-like strangers with pistols. The poor old woman whom they held up shrieked out for her dear life. All the men rushed back with rifles in hand. The two sluggish invaders were encircled, and extremely terrified by the

residents' stern faces. They desperately begged for mercy, promising never to commit this evil deed gain. The poor rascals were finally emancipated by the kind-hearted hill people.

Good guns are available at any house of the Meo village. No one wants to disturb these peaceful people. Perhaps, because of the strong unity among them.

Husbandry.

Hogs, chickens, cows, goats, and horses are commonly raised for many purposes. Pigs, chickens, cows, and goats are served as food for the Meo people and as offerings to the spirits as well. The latter will be described in the following chapter. Transportation between homes and farms is impossible without horses for their farms are extremely far from where they live, even though a cottage is also built at the farm where they can spend the nights whenever it is necessary. Horses also transport fruits and vegetables from their

homes to the faraway towns. There is no place where their horses cannot reach, no matter how hard the traveling is. Oxen are sometimes used instead of horses though not so widely.

Meo women usually work harder than the men. They are of good credit in working. hard All housework is efficiently done by the women. Their jobs are fetching water, gathering wood, feeding pigs, weaving cloth, looking after children, etc. They are always busy with job after job and never find free time. Every woman runs up and down the hills many times each day to complete her daily work. In this way, her family earns extra money. They are not familiar with spending money. Their job is "to earn" money but not "to spend" it. All the money is handed to the father, brother, or husband. Father is usually the treasurer of the family. Men are to provide necessary things for the family. Money has never been problem there. The Meo people never quarrel or fight because of

money. They greatly respect male elders, father or husband.

The following is a good example of the Meo women's hardship in their work. A woman, after a month's rest lying by a fireplace after childbirth, goes out to work in the farm–digging earth with her baby on her back. What do you think about her? A one–month old baby on the mother's back at work in sun and rain. The cry of the baby can never stop its mother working. The baby will not be brought home unless the work is done.

Finding wood is not an easy job for men. But the Meo women will simply go up the mountains with their long–handled axes to cut the wood in a way strong men anywhere else can do. After the cutting, they walk their way home down the mountains with piles of wood on their back and head.

Another good example is about a woman who does three things at the same time: sewing with their hands, carrying a baby on her back and working the rice–ginding machine with their feet. Have you ever heard of this in

your life? The civilized women in town are easily pushed away from work by the cry of the baby alone. To them, taking care of one baby is a more than enough job for a town woman. She is rather happy to give her baby even a pinch if its cry could hold her the whole day from her work. It is a shame! Even a fifty or sixty-year-old Meo woman, with a little older husband, will, of course, go working with her children. It is her responsibility to go out working whereas her husband stays at home doing nothing. He will simply send his wife and children out to work any day he feels lazy.

Actually, both Meo men and women work together for their families. Only men are a little spoilt. Some women, though nearly hundred, go out to work on the mountains everyday. There is no doubt why the Meo women of 50 or 60 years of age will walk up high mountains with ease. Their legs are as big as those of the men's. Little children are no different from their mothers. Children

of 4 or 5 years old enjoy walking up and down hills and mountions. High mountains and faraway farms are always reached by them as well as by their mothers. They are put away from their mother's backs as soon as they are old enough to walk, and that means walking after their mothers wherever they go. In this way they naturally teach their children to be patient. In fact the lesson of patience is begun right from the age of only one month. Meo children are exceedingly strong compared to urban children.

Meo beliefs and superstitions.

It is believed that unhappiness is more powerful than human beings or animals. Hatred brings only unhappiness which is the alternative for happiness in one's whole life. Even animals know what unhappiness is. They fight in order to survive.

Some people, though knowing well that unhappiness exists in every living thing, desperately cause trouble to others. Even good people

are inevitably disturbed by killing, cursing, stealing, dishonesty, etc. Sinful ones are naturally punished by their own evil deeds. That is the law of the cause and effect of one's deeds. The Meo people, though living in very high mountains, are under this law, too. They have the same kinds of sufferings: illness, old age, death, and unhappiness of both body and mind. No one can escape from the law of truth.

The Meo people, as well as human beings everywhere, find their own way of getting rid of their sufferings. Spirits are invited to be with them through rites and ceremonies. It is their belief that supernatural beings such as spirits and angels exist everywhere in the mountains and trees. These supernatural beings are the mightiest things in the world. They can do whatever they want to human beings. The spirits play important roles in the matter of illness. Nothing seems more powerful than spirits.

They therefore turn towards the best source of respect: the spirits. They have to

feed the spirit regularly in order to cure unhappiness as mentioned above. There are many occasions for the feasts according to necessity and variety as follows:

1. the New Year Feast.
2. the Feast to cure the sick.
3. the Feast to name a baby and to bring luck to it.
4. the Feast to eliminate the family sin.

The New Year Feast

The feast starts around the 29th – 31st December and goes on until the 1st–3rd January every year. When the time comes they all stop working and go out to collect firewood to keep at home for boiling pork, chicken and rice on the New Year's Day so that they will not have to go out finding it during the festivities.

On the 29th, the first day of the festival, they grind enough rice to eat during the holidays, cut a lot of grass for the horses, and gather vegetables for the pigs. Various

animals are tied all over the house including the pig which is to be killed. On that day they must kill the largest pig they have. They also gather chickens of the same number as the members of the household. In some households there are 30 – 40 members. They must capture 30 – 40 chickens to kill for feeding the spirits. On that day the houses are full of many chickens in captivation. Some though slaughtered, still crew aloud.

After having finished all the preparation, they begin to drag the pigs to the place for killing at about 4 – 5 o'clock in the afternoon. One hears numerous pigs cry on that day. Those who kill large pigs get a lot of honor. They cut the head of the pig and place it on a table to worship the spirit of the house. Its flesh is cut into long strips, and they are hung together with its legs along the beams in long rows. What is left is put over the fire to grill. There is more than enough to eat.

In some household they kill a very large pig which could be eaten for months. Moreover,

they invite people from other houses for a meal, too, although every house cooks the same sort of food. They go in crowds to various houses. On the New Year days they do not eat vegetables at all since it is their belief that if they eat vegetables on that occasion they will be poor later and will only have vegetables boiled with salt to eat. This belief seems very odd to most of us.

The old pieces of paper at the shelf for the spirit are replaced with new ones. They prepare cups and light joss–sticks and candles the three whole days and nights. Even the old folks stay up all three nights to celebrate the New Year.

On the 30th, they start the day off by killing the chickens to worship the spirit. First, they tie the correct number of chickens in front of the house and put the correct number of eggs in a basin near the spirit house. At noon the head of the household takes all of the eggs and the chickens to the door. He stands there lighting joss–sticks and

candles and sticks them in the egg basin. Then, he calls the spirit of the household in a hill-tribe language which sounds as if he is singing. After that all of the chickens are killed, normally by women who receive the blood with their hands and wipe them at the paper at the spirit shelf. They also stick a few feathers at the shelf.

On that day the number of chickens killed must be millions considering the large number of the hill-tribesmen both in Thailand and in other countries. The Meo New Year is a tragic occasion for the chicken. The chicks cry for their parents but they cannot do anything except wait for their turn to be killed when they are fully grown.

By the 31st everything is ready. On that day everyone has to have a bath. Anyone who has never had a bath the whole year must do so on that day. Children are also forced by their parents to have a bath to welcome the New Year. Whatever they have to wear is taken out to use. They spend a

great deal of money on this occasion because there are many things they have to buy. Some households have as many as 20–30 members and things must be bought for everyone of them. Shoes in some shops in town are almost sold out. Both children and grown-ups have to wear them. Young girls have to wear primsoles like the men.

On the following day, January 1st, they wake up very early in the morning to listen to the first sound of the year. It could be the sound of a bird, a chicken, a pig, a dog, or a horse. Whatever they hear will tell them their luck in the coming year. If they hear a chicken or a horse first, they will have good fortune in that year. They will earn their living with much success the whole year, will become rich, and will not have any ill luck. If the first sound happens to be that of a dog, they believe that will be unlucky that year. If they heard a lucky sound, their face would brighten up with triumph, and they will spread the good news to others.

The young ones look for ornaments which they have kept with care and put them over the new garments and throw away the old ones. The men also put on new black garments and hats with red top. Their black long-sleeved shirts are decorated with cloth of many colours and glittering white buttons. They put on many neckrings and wear rings on every finger. Their red and black waistbands are embroidered beautifully in multi-colour flower-patterns. Their black trousers are divided as low as their knees. They walk in crowds all looking alike. They seem really elegant as if in a dress competition.

Children also gather in crowds. With tops in hand they are ready to play. Young women walk in pairs or in threes handin hand. Their hair is in a round bundle decorated with beads and coins both in the front and at the back. They wear long-sleeved black blouses decorated with white ornaments both at the bosom and at the back. They also

wear rings on their fingers and 2–3 arm–bands each according to their wealth.

When they walk their decorations clink and give a sound of pieces of metal hitting together. All of the people go in succession to the village square. It will be full of the red hats of the men, both grown–up and young.

Healing of the Sick by Making Offerings to the Spirits.

In general, human beings and animals are alike in having some kind of illness. But the Meos have no idea that it is a common thing. They believe that there must be something that causes illness. They have their faith in witch–doctors and also believe that the doctors can get rid of any kind of illness. In their opinion, medicines have no importance. Therefore, they perform a magical ceremony or a feast for spirits.

Before the ceremony, they will send for a witch–doctor without letting the sick person

know about it. When the doctor arrives, he will ask for a coil of wire which he curls up into a circle. There is a number of bells attached to the coil. The doctor, covering his head with a piece of cloth, sits on a table with his feet resting on the ground and grasps the coil firmly in his hand.

Chaff is being burnt on the ground while the doctor will be in a trance for about ten minutes. After the doctor's body is in a trance for a while, it begins to tremble until it turns into a violent shake. At this point, the doctor stamps his feet fiercely on the ground, mumbling in the Meo language. While he is stamping his feet and mumbling, the bells are jingling rhythmatically.

Someone in the house will ask the doctor what spirit causes the illness and what kind of offering (amongst an ox, a pig and a chicken) it wants to partake of. The doctor will mention the name of the spirit promptly. Suppose the doctor says that a spirit which haunts a tree named such and such causes the

illness, and that it wants a pig, they will run out of the house to hunt for a pig. After finding one, they will drag it violently into the house and have it bound up.

Then they begin to make provisions for the offering which normally consists of joss papers, joss sticks and candles placed on a table in the middle of the house. Then, they have a kind of grass used for thatching tied up continuously into a rope and have it encircled the house.

The doctor begins the healing ceremony by beating the gong at the front door calling the spirits to come and take the soul of the poor pig. After calling the spirits, he goes to the table, acting as if he is fighting against the spirits.

While the doctor is supposedly fighting with the spirits, one man holding a plate full of corn seeds and another holding a water basin, walk out of the house. Several people run of the house in order to catch a dog. Knowing well that it is going to be sacrificed to the

spirits, the hunted dog will run headlong for its life. The dog shows its fright by barking and howling fearfully. However, it will always be caught finally.

After the dog is caught, they will grasp its forelegs and drag it around the house while one man casts corn seeds and the other sprinkles water. Many people help in torturing the dog by dragging and slapping it on the ground. During the torture, the witch doctor goes on beating the gong without stopping.

When they make three rounds of circling the house, they slap it to the ground violently until it dies. Then they take the slain dog into the house. Since there are many people coming to the house and each of them tries to take part in the ceremony, everything will be in a confusion. Those who cannot find anything to help will gather around to see the ceremony.

Having taken the dead dog into the house, they cut its head off. After that they

will either hang the head on the ceiling or have it pinned on a stake and insert it on the roof, leaving the blood flowing down on the floor. They also cut its four legs and have them suspended over the doors. They do this with the belief that the dog will bark and bite the spirits in order to prevent them from doing harm to the sick.

As for the pig, they kill it and cut its head off, too. They cut it in such a way that the head must be attached to one of its forelegs. After the ceremony, is over, they offer the head with a foreleg to the witch doctor for his food. Pork is used to feed the guests.

After the feast, the guest will wish the sick person well and a quick recovery from his illness. Sometimes a goat is used instead of a dog in the witchcraft. They cut the goat's head off while it is still alive and treat it the same way that they do with the dog. These ceremonies take place several times a year. Whenever someone in the village suffers from illness, whether it is serious or not, they always kill

a pig, an ox or a chicken in order to offer to the spirits. If we live with these people for a period of one year we will see that they always suffer from illness. It might be their sin for the love of killing animals that makes them unhealthy. One man becomes sick but an animal has to sacrifice its life for him. The witch-doctor says that the animal killed is offered to the spirits but no one has ever seen any. We can see only men eat beef, pork or chicken.

The writer of this article suspects that it is the witch-doctor's wicked plan to get some meat. Each time they have the healing ceremony for the sick, the doctor will get a pig's forelegs attached to its head including an amount of coin money.

Let us consider the fact that men as well as animals, whether they are good or bad, have the same miseries: sickness, old age and death. No matter who we are and no matter where we go, we are always under some natural power difficult to overcome. The

suffering caused by sickness, old age and death will always be in this world.

Annual Protective Ceremony of Each Clan.

The Meos use their 'sae' (surname) to begin their names. No matter how many families there are in the same clan or the same 'sae', they will take turns in taking charge of the protective ceremony to drive the evil spirits away. This ceremony takes place once a year, and is usually held on September 9th of each year. When the turn of the clan comes, the head of he clan will catch a pig, and brew corn liquor. Then, he announces the news to the members of his clan in order that they will gather for the ceremony on the appointed date.

When everyone has heard the news, he will find a handful of a special kind of long-leaved grass and brush his household with it early in the morning. After that everyone will gather at the ceremony. The exorcist will begin the ceremony by collecting all the grasses

which were used to brush the houses from the members of each family, bind them together and tie them to the thorny tree. Then the exorcist will beat the gong which is supposed to call the evil spirits and to order men to prepare the bows, knives and guns. The exorcist will tell the people to stand together in a circle and then surround the circle with a cord. He himself will carry the thorny tree with the grasses and walk around the circle, chanting curses in order to protect the people from the evil spirits.

Sometimes the exorcist can hardly walk because it is said that the evil spirits, angry with him for cursing them, sit on his shoulders. In fact, on the third round the exorcist can hardly walk around the circle. After circling the group three times, the exorcist will stick the tree into the ground, walk up and down and point at the tree angrily, curse the spirits, and jump as if ready to kill them.

After walking up and down three times, he will cut the grasses into two portions.

The Meos believe this will kill the spirits. Then the exorcist will untie the cord which surrounds the group. Thus ends the annual ceremony to drive the spirits away.

After the ceremony, everybody will hurry to the house which is in charge of making merits. They will have a feast of food and wine. The elders will tell their youngsters not to touch any weapons, for example, knives, axes and guns. People will stop working for the day. Now they will not be killed violently by guns, knives and falling trees because the exorcist has killed the spirits and cursed others so that they will not harm anyone.

It is considered that if there is no protective ceremony by each clan, people will be killed violently by guns, knives, falling trees and other violent causes. When they are through with the ceremony, no harm will be done to them.

Each 'sae' has a different exorcising ceremony and is not held at the same time. Some family will have the ceremony on New

Year's Day. The 'sae' which is rich or has a lot of members will hold a grand ceremony. But the poor 'sae' will hold a ceremony only for the sake of it.

The Meos have various ceremonies. Each ceremony requires killing of animals. Even in time of trivial ailment the killing of pigs, cows, or chickens is required. They kill many animals each year, yet they call the action the merit-making.

Courtship Ceremony.

Hilltribesmen cannot express their love openly as townsmen do. It is shameful for a couple to show their love before other villagers. They try to hide their emotional feelings as much as they can. A man will not go to a girl's house to talk to her. Doing this brings disgrace to the girl's parents and the spirits of the family.

A man can try to win the girl's love by going to the girl's house stealthily at night with blankets, sheets and flashlight. He will walk under the girl's house secretly and knock

lightly at the place at which he thinks the girl is lying. The girl will pretend that she will go to the John for fear that her parents will feel suspicious.

As soon as the man sees the girl coming out of the house, he will grasp her hand and ask her where they can meet for a rendezvous. The girl will hurry back to her sleeping place and pretend to sleep. When the girl sees that her parents are fast asleep, she will come out of her house to the man again. The man will take her to the dark woods. If it does not rain, they will sit under a big tree whispering about their love. If it rains, they will find a suitable place to sleep until dawn.

When dawn comes they will hurry home before the villagers wake up. If the girl loves the man very much she will walk him home before going back to herplace. As soon as she gets home she will pretend that she has just waken up and prepares food for the family.

The next night the young couple will meet again in the same manner. If the man truly loves the girl and wants her for his wife he will come to her at night when her parents are fast asleep and take her to his place.

The young man will take the girl to his house and there tell a girl to get a hen and wipe the girl's body with it to drive her house spirits away. This means that the girl has become his wife and they will live together.

Three days later the girl can go home. If she returns home after staying with him for less than 3 days, she is considered offending the house spirits of her husband. When the girl's parents know that she is now living with her husband, they are pleased and leave it to the girl's consent. The young man's and the girl's parents will not be asked to come to the wedding until after they have two or three children. This is thought to be a strange marriage. As for the marriage itself we will talk about it subsequently.

Marriage

The Meo have different types of marriages, depending upon circumstances. A young man has different means of finding a wife: the young man and the girl might agree to live together; the girl elopes with the young man; the young man drags the girl off by force.

The hill-tribesmen have many strange practices concerning love - some of which we find difficult to accept while some are quite interesting to know about. Whatever means they choose, there will be no scandal nor killing like animals. The young man who is unable to win the girl's love will let her go without any bad feelings towards her and he will never take revenge if she refuses his love. He just walks home feeling upset over being a loser. He will not have any blemish of either love or cruelty in his mind.

The people living on the plain who consider themselves civilized should follow this

example of the greatest sacrifice of love. Not many people are as great as these hill tribesmen in this respect. We should let the world know that these people who are looked down upon as being uncivilized are the ones who preserve the good customs of courtship and marriage. No one has enough power to change these customs and anybody who breaks them will be paid back severely.

Let's go back to the question of love between a young man and a girl who will soon be married. When a young man is in love with a girl, he will tell his parents to find a go-between who arranges a marriage. The hill-tribe's custom of asking for a girl's hand is different from ours. The same thing is done no matter where the girl's house is near or far or even next door.

The young man's two go-betweens will find a large blanket, put some wine in a bamboo container, and take a small tea cup with them. They leave their house with an umbrella pretending to be travellers going on a long journey.

When they get to the girl's house, they spend a night there. After breakfast they will get to business. They mold pipe tobacco into a round ball as big as an areca nut for the girl's parents. The girl's parents will not accept it at first and ask if they have anything to say. The go-betweens only keep on urging them to accept the molded pipe tobacco.

When they accept it, the go-betweens will tell them that they have a beloved son who wants to settle down and work hard to earn his living as everybody else and he would like to be a member of that family. The girl's parents then ask what the young man's name is and they consult their relations before telling the go-betweens whether they will accept the young man or not.

If they do not like the young man, they will say no and take the blanket, the umbrella, and the wine out of their house and tell the go-betweens to go somewhere else. The go-betweens will carry these things back again and ask them to sympathize with the young

man and accept him as their son-in-law. The girl's parents will not listen and put the things out again. The go-betweens bring them in once again and use many persuasive words to make them consent so that they both will be related and the young man and the girl will live together ever after.

At this point the girl's parents will throw the things out with disgust. The go-betweens bring them in again and again and try to make the girl's parents see how good the young man is by giving various reasons. He pleads until they are too tired to argue and become soft-hearted.

When the go-betweens are successful, the girl's parents will ask their relations once more whether they have any objection to the go-betweens' insistance. Then they ask their daughter. If the girl wants to show that she loves the young man and she will come out sobbing with a handkerchief on her eyes.

After that the go betweens will leave for home and tell the young man to get

chickens and pigs and go to the girl's house with his parents, relations, and friends. When they get to the girl's house, they will kill the pig and offer it as a sacrifice to the house spirits. Then, food is prepared. Meanwhile, the girl's parents stay in their bedroom.

Those who come to the wedding will find four go-betweens – two for the young man and two for the girl. The young man's go-betweens will ask the girl's go-betweens how much they should give for the dowry. The girl's go-betweens will ask the girl's parents how much they want. If it is agreed on 360 or 400 "theab," they will let the young man's go-betweens know.

In order to make surehow much and to bargain, the young man's go-betweens will go to see the girl's parents with the girl's go-betweens and ask them again. If they do not want to lower it, the young man's go-betweens have to agree anyway and ask the girl's parents to come out for the dowry.

The girl's parents care and worry about their daughter who is now going to live with her husband so much that they give her several things such as beautiful skirts, a necklace, and all sorts of ornaments. Then, the young man sets the table and asks the girl's parents to eat before other people.

The guests begin to have their dinner. The bridegroom first takes a bottle of alcoholic drink with small glasses to the bride's brother and says "Dear brother, please call me your younger brother. I will call you "Pi" (brother) from now on." All the bride's relatives will sit in a row. The bridegroom pours drinks for everyone. They take an oath to regard each other as relatives in the family from that moment.

The bride's relatives will take turns at pouring drinks to the bridegroom. If the bride has a lot of relatives, the bridegroom has to give each of them a drink and he himself has to drink in return as a witness. He will begin to get drunk. The bridegroom's relatives will

help him to stay sober by taking the drinks themselves.

After the ceremony of the drinks, the bridegroom gives some money to the bride's parents and another sum to her brothers and sisters respectively. Suppose he gives the elder brother 13 tab, he will give the younger brother 10 tab which is a smaller sum of money.

After this, the bride and the bridegroom will return home with his relatives. Then, he will tell a girl in his family to bring a hen to clean the bride to chase the spirit out of her. The wedding ceremony thus ends happily. The two persons become husband and wife legally. If the Meo hill-tribesmen are married, they will be married at the bride's home; then the bride will go to live at the bridegroom's house with her father-in-law and mother-in-law.

Another kind of marriage, which is very easy, happens when a young man makes love to his girl and she gets pregnant. The girl will follow him to live at his house until they

have many children. They earn and save some money. He then takes his wife and children home to be married at his wife's house. The ceremony will be the same as mentioned before, except that there is no proposal.

Another kind of marriage, which is easier, is when a young man falls in love with a girl, and asks her to sleep with her in a secret place. If the girl gets pregnant, she will go to live with him without any ceremony.

Sometimes, three men fall in love with the same girl, all of them will go to see the girl and let her choose at her free will. When one is selected, the other two will sacrifice their love nobly. They simply think that they have no luck in the game. Everything ends peacefully. From this instance, the writer would like to declare to the whole world that the hill-tribesmen whom some societies ignore and look down upon should be regarded as a good example in their co-operation to create and maintain peace, whereas people who regard

themselves as civilized are involved in war and commotion which can destroy the whole world. The hill-tribesmen are backward in materialism and lack good education; however, they are excellent nobility.

Sometimes, a young man loves a girl but the girl ignores him. He will try to find a chance to take her with force when she goes out and is unware of any danger. If the girl is captured, she will call for help. Her mother will run to rescue her and at the same time call her relatives for help.

The young man's companions will reinforce to help him take the girl. But a Meo girl is much stronger than the man. When the men rush forwards, the girl kicks, punches and scratches them until they retreat haphazardly. The men's side still does not give up hope. They run in to drag the girl but the girl's side will fight with greater strength. They kick, hit, slap and spit while the men jump aside to avoid the blows. The

girl's mother pulls her daughter's hand and all her friends try to help her, but the men persist.

The battle for the girl bursts out into confusion. The girl's mother sees that the situation aggravates. She turns to take a wooden weapon to hit him. But the young man can bear it; however hard is the blow, he must bear it. At the same time, he deplores loudly "Mother, I will take good care of her. Let her be mine." Then he kneels down and pays obeisance to her three times. Her mother does not listen to him. Instead she hits his head with the wood and spits him and shouts, "Don't call me your mother! I will kill you! You must die!" Then she hits and hits. The young men cannot win them. Tired and out of breath, they hopelessly let them go.

When a young man fails in an attempt to get a girl, he must make an apology to the girl or to her parents within three days after the incident. If he does not apologize, he will have to pay a heavy fine. Therefore, if a man wants to capture a girl, he will have to plan

very carefully to be successful. But most Meo men are less strong than Meo girls. They can hardly stand to fight a long bout.

The Meo man who fails in taking the girl by force will feel very ashamed and avoid going out because he is afraid that the girl will see him and laugh scornfully at him. The wound in his mind is very difficult to heal. He has to bear the shame until it gradually disappears.

In telling you about the capture, I have to add that sometimes some young men are successful in taking away the girls they want. Now I have to stop speaking about the marriage. I would like to describe it in more details, but space is limited. Do read some other stories some other time which may prove more frightening than this.

Meo Law

Let us look at the Meo law. Not many people know about it, so they wonder how they could live peacefully together without having any law. By contrast, they have their own law which is very severe, and which everyone has to obey. Everybody is afraid of the law because if one breaks it, one may be killed or punished severely. It is not important when this law was enacted, but the law is there and is unalterable even though it has not been written down. It is all learned by heart. The Meos know the law so well that they dare not break it. In the old days, the person who broke the law was executed accordingly.

Adultery and Promiscuity Law.

There are two most important provisions.

1. A young man had affairs with a young girl till she was pregnant. The girl wanted to come to live with the boy, but she was refused; so she commited suicide by

taking a drug. When it was learned who the man was, the girl's parents went to the chief of the village and requested that the man be arrested and punished according to the law.

The man was immediately arrested and tried. When it was clear that the man was guilty, the chief told all the villagers to stop working on that particular day so that everyone could come to watch the public execution.

People flocked to see this drama because this wicked affair rarely happened. The whole hill became black because it was filled up with the hill-tribes who were dressed in black. Women and children were anxious and excited to see the execution. Twenty to thirty men with guns in their hands would stand in a line. The chief then ordered his men to put up four posts - wide enough to pull a water buffalo through. One more post was put up in the middle. A water buffalo was tied to the middle post by its nose.

The convicted man, who was heavily guarded, was led to the post and put on top of

the buffalo's neck. His hands and legs were all fastened to the posts by four ropes. One of his legs was also tied to the buffalo by a rather long rope. While the man was sitting on the buffalo's neck in fear, the chief declared the man's guilt so loudly that it was audible throughout the hills.

The place become quiet for a while, then it grew noisy again. The chief gave the signal, and then the men started firing. The buffalo, terrified by this thundering noise, retreated and threw the man over its head. Accidentally, the man was caught on its sharp horns, which made the man bleed heavily. The men kept on firing while the buffalo started running for its life. It broke the ropes and dragged the man along; consequently, the man was torn apart and killed instantly. The crowd cheered and shouted to the buffalo while the guns were fired continously. The buffalo kept running up and down the hills till it till down to its death at the bottom of the valley.

Some onlookers were so frightened that they cried hysterically or ran back home. Some came out of their hiding places to have a close look at the executing site. It was such a busy and confusing place.

If they could not find a water buffalo, they used two bulls instead. The man was laid down – full length and face down – between the bulls. Each of his legs was tied to both bull. When the executioners started firing close to the bulls, but not to them. Frightened by the shots, they started running. The crowd would also shout to the bulls while the men kept on firing; as a result, the bulls kept on running, and finally they started running separately. Undoubtedly, the man was torn apart to death. Anybody who breaks the law must be killed like this. So, no one wants to take a chance.

2. A man was not pleased with his own wife. To make the matter worse, he was also in love with another man's wife. He

managed to talk to her and make his feeling known to her. The woman was also in love with him, so he planned to have the woman's husband killed.

One night, that cold-blooded woman hammered a chisel into her husband's forehead while he was sleeping. The man was killed immediately. Unfortunately, murder could not be concealed as it is an insane act. It was learned quite fast, and the village chief ordered his men to investigate the case promptly. When it turned out that a particular man had planned the whole thing, the man was immediately arrested.

In case the corpse was still unburied, rotten and stank badly, the criminal would be tied up under the corpse. A hole would be made so that the rotten fluid would flow down directly to the man's nose and mouth. The criminal's mother was the only person who could give food to him.

Occasionally the hill-tribes kept the corpse from 7 to 15 days before it was buried. The

corpse was neither put in a coffin nor covered up properly. It was only covered by layers of cloth. The criminal would have to be tied to the corpse till it was buried.

When it came to the burial, the criminal would be lowered down into the grave first. Again, the smelly rotten fluid from the corpse was poured over his face and body. Then the corpse was lowered down on top of him, and the grave was covered up by the earth. So, the living and the dead were buried together.

Adultery is considered the worst crime by most hill-tribes. Anybody who saw this punishment would be so scared that he would not want to get mixed up with another man's wife. Consequently, no adultery has been committed since then.

Everyone feared that more than death. Should anyone commit that type of sin again he would be shot in cold-blood! To kill someone because he or she has violated the mores and the customs was never really of any concern of the head of the village. The fellow villagers would not give much attention either. Nor was this act illegal.

Misdemeanor

The fines were usually very heavy if not outrageous at times. When one failed to produce the necessary fine he would be whipped equal to the fine charged on him. For instance, a twenty dollar fine required twenty strokes of whipping.

The whip was something else again. It was a tendon of the reproductive organ of a cow! Holy Cow! They would stretch it by tying a stone on one end of it and hanging it down from a tree. Although no laws were put into print, seeing that created a lasting impression on them. They were never actually exposed to the Thai laws. It could be that heavy punishment and the enforcing of it that enabled the villagers to have peace and harmony.

How do the Meo give birth

The Meo method of delivering a child is really something unique. To them obstetricians and pediatrists are of no use, not to

mention the mid-wives. No hospital is in sight. Only the girl's mother-in-law and her husband are on hand during the delivery of a child.

But if she gets pregnant out of a wedlock, she will be expelled from her village and ostracized. She will have to go deep into the forest to find a place to have a baby by herself. No one not even her family can help her since it will be against the spirit's wish. She cannot ask for shelter from anybody lest the spirits would get upset. So one could see that to the Meos the spirits was above everything.

Strangely enough most of the illegitimate children and their mothers survive. Once a child is born the mother could go back home to her parents, but they connot go inside. They must remain on the edge of the house for one month and take care of everything themselves.

Worse yet, they had to make do with only rice and salt-water. This incident oddly

enough usually happen to not–too–well–endowed women. Perhaps, the pretty ones did not have much problems finding the husbands. All in all, the Meos must obey the folklore set forth by the spirits!

Let us now study the Meo method of delivering a child. Just before a mother gave birth to a child, her husband and her mother–in–law would bring some hay or rice straw and convert it into a nest–like cot. On the top it, the would lay a piece of cloth. Once a child was born they would use a very sharp knife to cut the umbilical cord. Then they would wash the baby in lukewarm water. Finally, the infant is put to sleep in the prepared cot.

The afterbirth was then buried near the main post of the house in the middle of the room. All of the afterbirths would be buried at the same place so that the spirits would take care of them and give them the everlasting happiness.

Three days after the child was born, they will talk, prepare food for the spirits and name the child. They will put a table on the left side, get five fowls, and appoint man to perform the ceremony. Three fowls are kept in the house: one killed to feed the spirits, one killed to call out the child's name, and one killed for the mother of the child. The other two are kept outside the house: one for the spirit that sends a female child to them, one for the spirit that sends them a male.

Meo's Custom and Practices concerning Death.

Death is a natural thing. Nobody can fight against it because death has stamped itself on every person. Everyone knows that he will die sooner or later but cannot determine the exact time. He must die from being very sick or very old. But some people cannot wait. They try to kill themselves because they feel that they will only suffer by continuing to live. They are afraid of the suffering that burns in their heart. So they are in a hurry

to die. This is why Buddha said that suffering is the most disastrous thing in the world.

This 'suffering' should not be let to grow to the point that one would have to resort to unwise solution. No one can escape death. But dying correctly or wrongly is another matter. The kind of death that we will talk about is that of the Meo. These people are very particular about dying. This is why we call it the "Meo Custom and Practices concerning Death". There are so many things they have to do connected with dying. I have seen them, and are not pleasant to look at. However, for the benefits of those who do not have an opportunity to see them, I shall describe them.

When a man is so old that he may die any moment, the relatives will come to look after him, except those who live far from him. The relatives will sit with their legs straight out. And the old man is laid on their outstretched legs. They will sit like that till the old man dies.

When he dies, one person will run outside the house with a rifle and fire three shots. The others in the village will know what has happened and will come to the house. Some of the dead man's relatives will take a bottle of alcoholic beverage and a tea-cup to all the old folks in the village. Each one of them will be offered a cup of the alcohol and invited to the funeral.

These old folks will meet, talk and select two persons to manage the ceremony. After that they will put the clothes on the dead man, together with all of the clothes that he had. Then they will wash his face. The rich one may have up to ten layers of clothes. After dressing up the dead man, they will put him on a plank and lay him in the middle of the house.

Then with a cup of alcohol they will go to the medicine-man and invite him to come. He comes and more people will continue to show up. People will stop their work and come. Some will go to find a hollow tree

trunk to make a drum. Some will make a stand for laying the dead man. They will put the drum in the middle of the house.

The medicine-man will then call the spirit of the dead man. They will have a fowl, a bottle of alcoholic beverage and a piece of bamboo about 5 inches long. The bamboo is cut in two. The medicine-man puts the fowl's heart in the bamboo. He then will put the two pieces together and lay them on the ground. If the two pieces turn up according to what they think is good, it means that the spirit is ready to consume the fowl.

The medicine-man will crush the fowl's heart a little and put it in his mouth with a cup of alcohol. Then he will place the chicken at the side of the dead man and tell him to take the spirit of the chicken with him to get the afterbirth which was buried in the middle of the house when he was born, and leave for heaven.

Then the medicine-man will burn gold and silver paper for him. Some of the villagers

will find about ten pieces of round wood and put them beside the dead man. Then the drummer and a flutist are asked to play the reqiuem.

When the music ends, the corpse is laid on the wooden stand, which is about 3 meters high. The dead man's head is orientated toward the west on the left side of the door. They then place a pig next to him, tying it to one of his wrist. The medicine-men tells the dead man to take the pig with him to heaven.

After the speech, the pig is stabbed to death at the gorge. Its blood is boiled, and then one spoon of it is put in the corpse's mouth. People came to pay respect to the corpse at the house. The neighbours are then assigned to various works: two to be drummers,one at a time, one to play the "can", a musical instrument, two to husk rice, two to cook, to find the twigs for a fire, another two to bring water. The host does not have to do anything except cry.

People from other villages, knowing that somebody had died, will come to pay respect to the corpse. If they are relatives or close friends, they will cry with a loud noise in front of the corpse, and they will take good care of the corpse, not allowing flies to bother the corpse. The corpse is kept at home for 5–15 days, without being covered except with some clothes but leaving the face to be seen. In spite of the bad smell, they stay through the whole period of 15 days. During this time pigs are killed to be food for the guests. If there are a lot of guests, many pigs are killed in a day. They boil the pork and put in some salt, but no vegetables. Before each feast, they fire three shots as a mark of respect. The drummers do their duty and so does the "can" player. The music creates a mournful atmosphere.

The crying has to be at the right time, for example, when the witch-doctor says, "Now his soul flies away from us, and will never return," the relatives and close friends

start crying aloud, and tears stream down. The whole mountainside is throbbing with these noises: crying, drumming, and playing the "can". They will only moan before the witch-doctor makes a speech.

Speaking about drumming, these people do not drum frequently as others do, and the drum will be destroyed as they bury the corpse. So if you happen to visit the Meo and hear the drumming, follow the noise which is a sign of mourning, and you will have a rare experience.

If the corpse is still in the house, it will be watched by relatives, each one for hours. In spite of the smell, they show no disgust. If the hand's skin falls off, they will save it to be worshiped. It is considered good luck.

One day before the corpse is buried, the neighbours bring some rice and money for the rite. Having arrived, they fire three shots, and the host does the same but with

six shots. This goes on all day long. After saluting, the guests go inside the house with the things they brought. Near the corpse, they describe the good deeds of the dead person and then go out, allowing the others to do the same.

There are even more people on the burial day. Young men from faraway villages also come to help carry the corpse to the area where the sun shines. They take turns in carrying the corpse: two persons at a time. They are eager to do this duty because it will benefit them in the next world.

The corpse is placed on a stand about a metre high. The music of the drum and the "can" still goes on. Then it is time to kill oxen. The oxen are tied to a pole nearby, and the rope with which the oxen are bound is placed in the corpse's hand. It is said that the oxen will lead the soul to heaven and there he will have meat for food. Each child of the dead person will sacrifice an ox for the departed. Thus, if he has fifteen children,

he will have fifteen oxen sacrificed. They seem to enjoy sacrif icing oxen.

This is a typical example of how an ox is killed. The ox killer raises his hammer high. He pounds fiercely but the ox sidesteps and the hammer hit the ground with a heavy sound. The large crowd burst into laughter. They really enjoy committing sins. After all the oxen have been killed, they cut them up.

The dead person's relatives sit sadly and care-worn around the corpse. Frequently, they fan the dead body. When one man dies, fifteen oxen are killed. If the pigs killed during the fifteen days after the death of a Meo are counted, too, they will add up to 20-30 animals. If the dead happened to be poor, they will try very hard to find pigs and cows to kill. Even though they do not have any money, they are prepared to be in debt for sacrificial animals for the time being. Otherwise, they would sell their own children in order to get money for the funeral. Although only one

person has died, the living will be in debt for his funeral. That is the reason why the author says the dead sell the living. That's not all: the living have to sell the living as well.

Each musician, drummer and "can" blower, receives a present: two beef ribs each. The beef is boiled with salt and fed to the people near the corpse. The owner of the house gets what remains from the feast. Sometimes only the house is left because of the large number of people. There is nothing left to eat because they only eat meat, not vegetables.

The time of the funeral would be about 3–4 p.m. The grave will have already been located. It would be on a peak of reasonable height near a stream with running water. No matter how far the tribesmen are forced to find the place.

When the funeral procession was due to start, people crowd together. The children of the dead walk and beg for help from everyone around. They beg by kneeling,

thumbs placed on the ground, and ask the crowd to help them to carry the corpse. Then the crowd makes a line to pay respect to the dead. The bereaved children then ask the first two men to carry the corpse. Then, the next two take their turn, until the last two reach the located grave. Everyone tried to run as quickly as he could to take his turn at this duty because it is a way to make merit despite the hilly pathway and streams. Though they carry the corpse along the narrow paths with great difficulty, they do not complain about anything but keep on helping each other until they get to the destination. Because of the difficulty of travelling in the hill country, this job requires hundreds of people. Many hands make light work.

When they reach the grave, they place the corpse on the ground. Someone digs one handful of earth and asks the children to hold it. Then they set the corpse on the stretcher before dropping it down. They burn the papers for the dead. Later, they place

the corpse in the grave and cover it up with soil. Next, they throw small stones on the grave. Then, they run home quickly without looking back. At home, they place the handful of soil from the grave above their sleeping area. The villagers believe that the soil is the spirit of all those who attended the funeral.

Three days later, they prepare some food for the dead by placing it at the half-way point on the path to the grave. On the second day they placed it much closer to the grave. On the third day they go to the grave and leave some food there. Then they help each other to place the stones neatly about one foot high along the length of the grave. They sweep the area, find leaves to make a roof to protect the corpse. They fence the area so wild animals will not destroy the corpse.

Thirteen days later, there is a ceremonial feast to appease the spirits. The dead man's soul is called back. They make an image of the dead man from earth and place it in the winnowing tray, and put two sticks beside it.

Then they cover the winnowing tray with a shirt that indicates that the dead person is inside. Next they kill a chicken, place it near the winnowing tray, and ask the spirit by joining two sticks of bamboo on the ground, one upside down and one turned up. They place a small piece of the chicken's heart, a small amount of rice and local wine in a spoon, symbolically feeding the spirit. Then they leave everything there.

The exorcist removes everything from the winnowing tray. He spins it to turn it up. That indicates that the soul of the dead does not want to go to the grave. He spins it again to lead the soul to the grave. If it turns upside-down, the soul wants to leave. Then they burn the silver and gold papers for the soul of the dead and to tell the soul the way to return to the grave. The boiled chicken for the dead is eaten up by the living. After three years, they will perform this ceremony again.

Rustic Virtue

The north of Thailand is fertile with crops owing to abundant water in the various streams which originate in the numerous mountain ranges spreading as far as the Burmese border. Forests on these mountains are green throughout the year as they have not yet been reached by the hands of destruction. On one of these mountain–tops where streams of water flow all the year, even in the dry season, is situated a hill–tribe village with about sixty households. The inhabitants live and work peacefully.

The village is situated in a deep valley surrounded by mountains. These houses are built among large trees. Not very far away a stream of water flows incessantly from above. Water from the stream is directed by a chain of many halves of bamboo sticks to the village for general use. The peak that dominates the village is higher than other peaks. It towers majestically over other neighbouring

peaks. It is known as Doi Sarm Muen or the Peak of Thirty Thousand.

In that village lived a handsome young man named Tua. Everyday Tua went out hunting. Being a very good shooter, incomparable among the villagers, Tua never failed to come back with some meat for his parents and relatives. Tua himself had enjoyed hunting since he was very young, and his skill is no worse than that of a professional hunter.

One morning Tua went out alone as usual equipped with a gun, bullets and arrows. He made his way towards Doi Sarm Muen through the forest with great skill. On his way he wanted to ease himself so he went into a small wooded area. As he was going to pull up his trousers he was shocked to find a young woman squatting at a tree trunk answering Nature's call.

This woman was one of the most beautiful girls of the neighbouring village, well-known to all in that area. The young woman, whose name was Mua, was not aware that there was

somebody else in that area because she herself was absorbed in watching two chameleons making love.

Tua was petrified by this rare sight. It was the first time he ever saw a naked female body. He could not force himself either to continue on his journey or to utter a sound. Once he got his senses back, he jumped to hide behind a bush, poised his gun and shouted "Bang!" Mua was so frightened that she ran away without even cleaning herself.

After the girl had gone, Tua began to miss her. He had fallen in love with the young girl. From that day onward Tua did not go out hunting anymore. One day, he could bear it no longer. So he went to look for Mua. He skirted her house hoping to have a chance to meet her when she came out of the house on some business.

After a while the girl came out with a bucket in her hand to get some water. Tua was so excited to see her that he went up to

her and grabbed her hand. Mua was somewhat frightened by this unexpected approach. Later, however, they went into the woods. Tua told her how he loved and missed her. The girl was very shy; she did nothing but smile and look into his eyes sweetly and meaningfully. She then replied, "Don't lie!" not showing any sign of affection.

Tua then said, "I swear love you truly. Let Doi Sarm Muen be my witness! As long as Doi Sarm Muen is there my love for you will remain. If I don't have you in this life, I'd rather jump from that Doi."

Mua said, "Don't you try to deceive me. How fast you fall in love and how easily. You seem to love me so much that you could die. You say these sweet words too readily, I think." Having said thus, she looked at him as if she also loved him, and then ran away.

The young man gaped at her, not knowing what he should do under such a circumstance. At first, he thought that Mua

would come back soon; yet an hour went by and still there there was no sign of her. He therefore went back home himself feeling very disappointed. He dreamed of Mua sitting at the tree trunk all day and night.

One night, Tua found his suffering too much to bear. So he arranged with two of his friends to go and force Mua to go with him. Once they arrived at Mua's house, Tua told his friends to hide while he himself crept to the place where Mua was sleeping and shone a flicker of light at her to let her know that someone wants to see her.

Mua got the message and she pretended that she would like to do some business outside to escape the watchful eyes of her parents. When she left the house Tua whistled with a very low sound and ran to her. He took hold of her hand and led her to his home.

The other two friends came out from their hiding place and helped to prevent her from freeing herself. Mua, seeing the men, screamed at the top of her voice. Her mother

heard the noise so she came running out of the house. Seeing her daughter struggling with three men, she shouted to call for help from her relatives to come to rescue her daughter.

Mua's mother did not like Tua. Therefore, she and her friends fought to protect Mua from Tua and his two friends. She held her daughter tightly around the waist. She and her friends tried every possible means to protect Mua by kicking, punching, slapping, spitting and so on. The men, however, did not give up. They fought back. The fighting continued fiercely until both sides felt very exhausted.

The men won the fight and took Mua to Tua's house. She came under the care of Tua's mother. According to custom, the girl had to be cleaned by the mother, using a her, to get rid of bad spirits. Then, against her will, she was accepted as Tua's legal wife. She had to stay in the house without paying a visit anywhere for three full days. On the day

following her arrival Mua's parents came to see her to take her back, but without success.

After two years, Tua and Mua still did not have any children. One day Tua, decided to go hunting in the forest. He took the necessary things with him and went into the forest. As he walked through the forest, he kept glancing here and there carefully so that he would not miss any opportunity for game. Instead, he came across a monk. He went up to him and paid respect to him. A conversation started between him and the monk:

T. Who are you? Where are you from, reverend brother?

M. I am a monk. I came from Maze Mountain.

T. Why are you here?

M. To look for the *mokkha-dhamma.*

T. What is *mokkha-dhamma.*

M. It is the means of emancipation from suffering. This is *mokkha-dhamma.*

T. Oh, reverend brother, I am impressed with your ways. You seem to be very self-

contented. The forest is lonesome yet you can stay alone. In case you have any hardship, do not hesitate to tell me. I may be able to help you.

M. My suffering is quite like any others' and is common to all mankind. No one can help another to eliminate this kind of suffering – only the sufferer himself can. Nowadays, technological advancement and political means are believed to be the right means to eliminate mankind's suffering. I feel that these means result in more human suffering. A person's attempts to eliminate his own suffering within himself is indeed the only effective means of reducing suffering. By this, I mean the elimination of suffering caused by birth, old age, sickness and death.

T. I am interested in what you have said and would like to know how to eliminate all kinds of suffering.

M. There are various ways such as *dāna* (charity), *sīla* (refraining from wrong-doings) and *bhāvanā* (mental development).

T. Will you kindly tell me about them in detail?

M. *Dāna* means to share one's possessions suchas food, clothes, living places and medicines to others.

The receiver will be delighted and feel grateful to the giver and appreciate his generosity and compassion. Thus good relationship based on loving-kindness will be established between the giver and the receiver. A person who never gives is usually overwhelmed by the desire to take, a strong desire which will be gradually developed to the extent of bringing suffering and troubles to oneself and others. To give is therefore an effective weapon to fight against selfish desire which, in itself, is a suffering.

To observe the Precepts is to refrain from killing all life killing is always the

result of cruelty. It seems that man is getting more cruel. Nowadays young men feel offended just by being looked at by the other young men at the opposite table or by being elbowed unintentionally by another. Such trivial incidents can lead to major troubles and even death. Man and animals love their lives above everything else. Knowing this one should not kill.

The second precept is to refrain from taking what is not given. Life is sustained by material necessities. To take another person's property illegally means to harm his life. The community will be peaceful and prosperous only when no thieves exist.

The third precept is to refrain from having sexual intercourse with the wife of another person. To have sexual intercourse with a protected girl before marriage and without her guardian's agreement and proper observance of the prevalent rites and ceremony is also a violation of this precept.

The fourth precept is to abstain from telling lies. Spoken language is the property of man alone. It is intended to convey truth to the hearer. Words without truth is useless and wasteful. A person who tells lies is abusing his own noble property.

The fifth precept is to abstain from alchoholic drinks which will intoxicate the drinker. Man is already intoxicated with desire, anger, and illusion. Alchoholic drinks will destroy one's conscience, sense of propriety, shame, and mindfulness. This will lead to quarrels, fighting, illness, and all kinds of shameless acts. It is said that "if you drink liquor, liquor will drink you"; by this is meant that a drunkard often dies of a hardened liver as a result of heavy drinking.

He who has observed the Five Precepts will be without remorse. He is on the way to wealth, health, popularity and respect, and finally, to the end of suffering.

Mental development is the natural consequence of charity and the observance of

precepts. The mind of the person who always gives and refrains strictly from the five offences will become purified and concentrated. Such a mind will lead to the ultimate goal of human desires – peace. This is what man should search for. Nothing else is worthwhile. Let the world progress on its path to "prosperity". One who runs after worldly progress will never find real happiness.

The young Meo had been listening attentively to the monk's exposition. His mind became strangely clear and refreshed. He then asked about the kinds of precepts.

The monk answered – in short there are four kinds of precepts: the Five Precepts for ordinary people, the Eight Precepts for more advanced people who have succeeded in keeping the Five precepts, the Ten Precepts for a novice (a *sāmaṇera* or junior monk under twenty years of age), and the 227 Precepts which I am now observing as a monk.

Listening to the merits of the Precepts for some time, young Tua became curious and

wanted to try to observe the Precepts. He asked the monk if he could do so.

The monk assured him that he could and then administered the Five Precepts to him one by one and told him to keep them as strictly as possible.

Young Tua, with the expression of satisfaction mixed with confusion, on his face, took leave of the monk and returned home.

Meanwhile Mua, his young wife, who had been waiting for him with the hope that Tua would come back with plenty of meat for food as before, was disappointed and furious to see her husband coming empty-handed. "There you are!" she cried out in anger, pointing at Tua with her right hand, "Where have you been? I don't see anything with you. Did you go somewhere with a woman and had an affair with her? Tell me the truth or you will see what will happen!"

Young Tua was as calm as usual saying, "Don't be angry, darling. Come here and I'll tell you something."

"Don't pretend to be innocent. I know you are trying to cover up your mischief. Tell me where have you been with the woman."

"Nonsense, darling. Calm down and I'll tell you the good news."

"I want no good news. All I want is finish you the off with this big knife."

"Control yourself, darling, calm down."

"Not until you tell me where have you been with the girl?"

"I have not been out with any woman. You are the only woman in my life. I'll tell you what happened. I went into the forest to find some fat game for you but I met a holy man instead. His expression and manner were so impressive that I could not but approach and ask him where he came from. He said he came from a mountain called Maze (Wongkot).

He was a homeless wanderer, keeping 227 rules, always living in the solitude of the mountain and the forest for the purpose of

spiritual purification and liberation from suffering. I wanted to get rid of suffering too, so I asked him what to do about it. He gave me what is called the Five Precepts."

"Tell me what the Five Precepts are."

"Do not kill animals, steal, commit adultery, lie, and drink liquor and intoxicating beverages."

"Won't we die if we're disobedient?" Mua questioned. "Give them back to the monk right now. If you won't do it, give me the precepts and I will return them. Tell me quickly, where the monk lives or tonight you will have to sleep outside the mosquito net. Ha, you're afraid to sleep outside the net?"

Tua then immediately told his wife that he would return the precepts that night. Then he walked up the hill into the jungle without looking back. Mua smiled to herself that her husband followed her advice so obediently.

So he went to the monk and bowed three times in obeisance and said, "I am returning the precepts, sir. My wife won't allow me

to keep them because she fears death. The priest saw that the husband was obviously frightened of his wife and also that the wife was excessively jealous and so he said, "Even if you can't keep the other four precepts, observe the one about committing adultery – the one which forbids sleeping with another man's wife. The husband decided to ignore four of the precepts, but agreed to adhere to the precept forbidding adultery. He bade the priest farewell and returned home.

His wife was waiting anxiously for him there because she wanted to know whether he had promised the priest to fulfill the precepts or not. She nearly shouted her question to him as he emerged from the forest, "Hey, did you return all the precepts?"

"Yes," Tua replied, "I refused to follow them all with one single exception."

"Oh, how terrible! I told you to ignore all of them. What have you come back for? Hurry back and disavow all of them right now!"

"I see that you love me so much that I pledged to adhere only to the precept forbidding adultery," Tua replied.

"Is this really true?" answered Mua, "Say, this is marvellous. So this was the only precept you promised to keep? From now on I'll have happiness. Oh, you haven't eaten yet, have you, husband? I'll hurry up and get you something right now."

The two of them lived in happiness from then on. From that day forth, Tua set forth into the jungle with his gun on his shoulder and shot animals as usual, but he kept the third precept, the one about adultery, piously.

While hunting one day, he shot a deer. When he returned home to his wife, she ran out with extreme joy because her husband had bagged such a big deer. He could barely carry it himself so she ran over to help him. They earned their living by this means. They discussed how they would take the deer to the market to sell the meat and to trade for black cloth and other necessary goods. The

wife agreed to her husband's suggestions enthusiastically.

Now it so happened that there was a rich man and his young wife who lived along the road from the mountain into town. This man was about 65 years old but his wife was still a gorgeous young thing. She was not very satisfied with her husband. The only thing she really cared about was his money and that was the only power he had over her. She was constantly dreaming of new lovers. Whenever he was not around, she would satiate her desires so that everyone in the neighbourhood was talking about her affairs.

The rich man wanted to determine the truth. So he devised a trick by which to test his young wife's faithfulness. He told her he was going on a trip to another province and would be back in two or three days. There were only two servant girls to star with the wife. When the man left, she went up to the third floor, opened the window, and gazed out on the thoroughfare for a long while. She

saw a man dressed in black, wearing a black cap with a red spot on top. Around his collar were five or six strings of beautiful, glittering beads. His blouse was embroidered with flower patterns of alternating colours, truly beautiful to behold. As he walked nimbly by, he was most attractive, fair-skinned, handsome, and well-built. When the rich man's wife saw him she was speechless. She knew she had to speak with the young man. She called her servant and said, "Do you see that handsome man over there taking that large deer to market? Go bring him to me right now. Tell him I would like to meet him. Bring him right here and you'll get a nice reward." The servant instantly hurried outside to the young man.

When Tua got to the market, people immediately started to haggle and shove to buy his meat. In a moment it was all sold out. This because everyone was impressed with the large deer. After selling the meat, Tua bought some goods and was about to return home, because

he did not want to stay in the hot village where all the heat was reflected from the numerous cement buildings.

The servant girl, who had been vainly trying to find a chance to speak to the young man, finally ran up close to him when he broke off from the crowd and asked, "Where are you going, sir?"

"I'm returning home," Tua replied.

"Where is that?" the girl queried.

"Way over on that mountain."

"Where?"

"The one over there," Tua pointed, "the one taller than all the others."

"Oh, your home is really far away. It is already late in the day. I think it will be pitch-black by the time you get home tonight. I really feel so sorry for you. I suggest you stay at my house just for tonight, O.K.? I can then see you off on your way in the morning. There is only myself and the house-owner's wife. The owner went off on business to another province just today."

The young tribesman took a long hard look at the servant girl and was torn between two impulses. Half of him wanted to spend the night but the other half told him to leave. If he decided to stay it would be very likely that the third precept which he had promised the monk to adhere to and which he had kept for so long, would be broken. On the other hand, if he went home alone, it would take him a long time, and danger was on every side. If darkness fell along the way, a tiger might attack him.

While he was considering, the servant girl continued to persuade him unceasingly, "Come with me. I'm really worried about your returning alone. If anything happened, who would help you? You won't have to worry about a place to sleep or where to eat. My mistress is extremely good-natured. Many travellers have stayed at our place and my mistress has welcomed them with open arms."

After the girl had gone on persuading him like this without a pause, Tua, who had

been simply standing there listening, suddenly made up his mind. "Could you please take me in then? Thank you so very much for your generosity."

When they reached the rich man's house, Tua caught sight of the rich man's wife dressed up fit to kill. Her lips were peculiarly red as if she were a ogress who had just drunk blood. Her eyebrows were unnaturally black. Her facial features were beautifully covered with cosmetics, and she used a heavy perfume which pervaded the entire house.

The wife welcomed the young hill-tribesman with genuine friendliness and began to ply him with so many questions that he could not answer them quickly enough.

Making an inquiry about his name and address. Upon being told that he was a Meo tribesman named Tua, the millionaire's wife joyously remarked, "Oh, how nice your name is! And how handsome you are, too. You should not have been born on such an

isolated mountain." "How old are you?" she added Tua said, "Twenty-five, madam." "What good luck!," she cheerfully replied, "we are of the same age, and that will make it possible for us to spend a happy life together." At this, Tua became greatly worried and so tried to change the topic by saying, "Madam, today I have not eaten. I am very hungry."

"Oh! pardon me. Being so much delighted with talking to you, indeed, I forgot to think of your stomach." She told her maid to bring food for him. The tribesman was very astonished at the sight of splendid food and said to himself, "At home I only eat boiled beef seasoned with salt. What does this mean?" He did not know how to eat and sat looking at the food for a long while.

The maid finally said, "Why don't you eat, sir? Is this food not good enough for you?" "Oh! no...," he replied, "I am just thinking of her kindness towards me." "No, not at all," the maid replied.

Tua then ate his fill, and after the meal was over, he was led by the maid to the bedroom when it was darker. While in the room he was again surprised since it was lavishly adorned with all splendour as if it were for the god Indra. The bed was neatly covered with a beautiful bedsheet of elaborate designs and a light blue curtain hung against the wall swaying gently in the breeze.

The tribesman, who had never entered the house of such a rich family before, did not know where to lie down. Finally, he threw himself onto the enormous bed and momentarily felt as if he was the king of kings. Unfortunately, he knew neither how to switch on the light nor how to shut or open the door.

He lay thinking until 8 p.m. when the light was suddenly turned on in his room and the wife of millionaire appeared, dressed in a see–through sleeping suit and smiling seductively. She seated herself on the bed by him. Tua sprang off the bed, whereas his hostess said

languidly, "How do you feel sleeping alone? You must feel cold." Realizing that she had come to seduce him, he said to her, "Madam, what do you want to do with me?"

"Nothing..., but I know you sleep alone, so you may be afraid of ghosts. That is why I come to sleep with you. Will you agree, man."

"I am a married man."

"Your wife must be very beautiful, I suppose."

"No, she is also a tribeswoman."

"I wish I were your wife; she has a handsome husband like you. It is better for a man like you to live in the town. Since my old husband is away for the night, I will sleep with you. Do you mind?"

"Yes, I do, madam. I am already married," he insisted.

"It doesn't matter. You can marry again, man. Nowadays it is hard to find a man who has only one wife. You do not

know this because you come from a remote area." She moved towards him.

"No! even if I have to be killed, I will not sleep with you. I have observed the Five Precepts I learned from the monk.

"What will your precepts do for you! Do you know at present those who observe the precepts are despised as foolish?"

"I prefer to be despised then, madam. I am afraid of your husband. When he sees this he will punish me severely."

"He is not here now; he has gone upcountry. We are quite safe. There is no one here but us."

"If others will not see us, the gods will know. The millionaire, your husband, may be hiding somewhere around."

"I can assure you he will not come. Will you obey me? If not, I will make a loud noise and accuse you of trying to attack me. You will be punished with death."

"Whatever it may be, I am quite prepared to accept it. I would rather die than break the precepts."

"Ay! Foolish man, how callous you are! I have never seen such a cold-hearted man as you. I will have you sent to jail, remember!"

Thereupon she embraced Tua and cried aloud. The millionaire, who had indeed been hiding and seen everything, ran into the room. Upon seeing her husband, the unfaithful wife ran and embraced her husband's knees wailing, "Darling, this man tried to rape me. Do away with him!"

Having heard this, the millionaire kept silent and called Tua to sit beside him. Tua stood trembling, almost unable to move. The millionaire asked, "Look! Where do you come from? Why did you come here?" The disclosed the whole story. Instead of punishing him, the millionaire praised him for his honesty. The wife almost fainted in fear. The millionaire turned to his wife scolding her "Unfaithful bitch! Collect your property and leave my

house at once. Don't let me see you again. I give you one hour to get ready, or else... I cannot guarantee what will happen to you."

After that the millionaire went to another room with Tua. He spoke highly of his goodness, and finally said, "I want you and your wife to come and stay with me, and I will give you the responsibility of collecting the house rent. And that building will be your residence."

"Thank you for your kindness, sir. Now I will no longer need to go hunting for my subsistence."

"Tomorrow then, we will go together in my car to fetch your wife. You show me the way to Doi Sam Muen."

"Yes sir, I will accompany you. But the road is rough and quite far from the foothill. You have to wait for me from there. I will go alone."

Early in the morning, the millionaire with Tua as his companion rode in the car

headed for Doi Sam Muen. It was a long journey since Doi Sam Muen and millionaire's residence are located in different districts. The road was not frequented by automobiles. The millionaire was quite exhausted by the time they arrived at the foothill. Tua could not help but felt concerned over his master all along the journey. Upon their arrival at the destination, Tua asked him to wait and he himself hurried to his wife; he almost ran up the high mountain due to his great love for his only wife.

Upon his arrival he released a flurry of words telling her of what had happened, although his body was still soaked with sweat and his heart beat heavily like a drum. His words were wild and incoherent. Nevertheless she understood him, and, without hesitation, agreed to accompany her husband to the town. Both quickly collected and packed their belongings, and then bade farewell to their parents and relatives. Carrying bundles on their backs, they came down the mountain.

When they arrived at the foothill, they were warmly greeted by the millionaire. The couple seated themselves and put their property in the car, while the millionaire started the engines and drove back to the town. Now the life of the poor tribesmen bloomed into happiness as the result of his observance of the third precept. They were made responsible for all household duties and the collection of the house rent.

Tua owed much to the monk who administered the Five Precepts to him. Having realised the fruition of the precept, he was always thinking of the monk. He asked for permission from the millionaire to call on his parents on the mountain. He looked for his benevolent monk all over Doi Sam Muen but failed to find him. In spite of this, he did not give up his hope; he gave money to his fellow-men to search for him in other mountains, since that monk never stayed permanently at one place.

Upon his return from the visit to his old village on the mountain, Tua continued

looking for the monk along the streets with the hope that he would meet him some day.

One morning, he saw the monk going round for alms on the street and ran to welcome him. Having prostrating himself near his feet to show respect to his benefactor, Tua rose to take his feet to take the alms-bowl from him and invited him to have breakfast at his house. After the meal was over, he related to him the incident that caused him to come to stay with millionaire's family. Having heard this the monk gave a detailed description regarding the fruition of the precepts to the millionaire, Tua and his wife. They were all firmly established in Buddhism. After that they took the Buddha, Dhamma, and Saṅgha as their noble refuge and continuously observed the Five Precepts, and the monk was daily invited to take his meal and give sermons at their house. The significance of one of his sermons ran as follows:

The precepts are hostile to sensual pleasure and selfishness. When one struggles

against these defilements and uprooting them one will find them to be like straw, and then one will perceive great happiness that one grows brave and cheerful. This is the fruition of the precepts. In Buddhism this kind of victory is not deemed as noble, since it is an external conquest which is still subject to change. It is because our mind still clings to and cherishes the five kinds of sensual pleasure, namely, from sight, sound, odour, taste, and touch. These five kinds of sensual pleasure are mixed with suffering, which fools strive and long for, just as a hungry fish is easily tempted to swallow up tasty morsel hiding the hook.

Then, he instructed them to get rid of delusion and attachment to sensual pleasure, and continued preaching that if one fell victim to craving or lust, one would meet with untimely death. By contemplating the similarity of sensual pleasures and dangerous narcotics one will no longer grasp at them. Instead, one

would free oneself from worldly objects and well above them. This is called liberation.

Dear reader, how wonderful it is! The Buddha was born and dwelt in a world of sensual pleasure, as we all do; but he realized its dangers and tried his utmost to free himself from it. He became the highest of all, attained Buddhahood without any teacher, and understood all things as they are. As such, the Venerable Ananda admired him: "How wonderful it is! The Buddha attained the Buddhahood in the air." That is to say, he was born in the world of sensual pleasure but not fettered therein; even surrounded by them, he was not satisfied with them; and even born among them, he was not overwhelmed by them. He had come to realize, understand, and perceive their effects, both good and bad, and discovered the way of deliverence by himself.

In brief, through the six sensory organs, such as the eyes, arises suffering. They are always infested with the fire of lust, hatred, and delusion. This will surprise the reader:

why are we able to exist if the sensory organs are infested with fire? Why are we not burnt to death? In the literal sense, this teaching may seem absurd. It can be explained as follows: just as fishes that are born in fresh water cannot live in sea water, some creatures that are born in warm water can dwell there without complaint, just so in this case. We have become conditioned to the heat.

According to Buddhism, deformity in any of the six sensory organs is believed to be due to one's previous actions or karma. Such a person is prohibited by the monastery rules to be ordained. It is a fact that this world seems pleasant for us only because we have all these sensory organs. If any of them is deformed we will not secure any happiness in this world. As a consequence, those who have completely over come all sensory organs are deemed as possessing celestial attainments.

The Buddha teaches that the six sensory organs are the source of trouble and suffering. For example, consciousness arises when the

eyes see a visible object, and gives rife to suffering. He continued, "Why does it cause suffering? It is because of the fire of lust–craving for sensual pleasure, hatred–aversion to what is not pleasant, and delusion–not knowing the cause and effect of things. These three defilements are the root of all suffering. Of the other sensory organs it should be undertood in the same way, that is to say, if the so-called fires are not extinguished, they will, to some extent at least, cause suffering–when the ear hears a sound, when the nose smells an adour, tongue tastes a gustative object, body touches a tangible object, and mind perceives a mental object."

Readers! Sense-objects are like enemies that come through sensory organs to deprive us of freedom and happiness. If we are not well restrained, we will become their slave. Those who want to conquer them must have the strong faith of the infantry, the effort of the supply corps, the mindfulness of the commonder, the concentration of the main army,

and the wisdom of the weapons, and then fight in the battle of the body with courage and bravery as our Buddha had done.

Usually, our minds cling to what is superficially good. Therefore, the enemy of the mind is mind-made. When the mind is contaminated and deluded, the mind itself has to solve its problem. This can be compared to the worms that are born and live in the intestines and cause trouble to intestines. For this reason one has to guard the six sensory organs by keeping in mind that when one sees visible objects with the eyes one should see them as consisting of three charcteristics of existence, namely, impermanence, suffering, and non-ego or soullessness.

At the end of the sermon Mr. and Mrs. Tua and the millionaire said simultaneously, "Excellent, sir!" declaring their joy. The monk blessed them and returned to his hermitage.

After that the millionaire's family was always happy and prosperous. Tua and his wife also spent a happy life together in the town. They realized that through the obser-

vance of one precept they reached such happiness. How happy they would have been had they observed all the precepts. Realizing this, they were doubly happy.

Consequently, both of them offered food to the monk every morning. The millionaire persuaded the couple and his relatives to support Buddhism throughout their lives. Before they passed away from this world they built a monastery named "Thipaya-wimarn". When death came they all went to the heaven.

ของการรักษาศีลข้อเดียวก็มีอานิสงส์ถึงขนาดนี้ ถ้ารักษาทั้ง ๕ ข้อ จะมีบุญขนาดไหน เมื่อพิจารณาไปก็เกิดความร่าเริงแจ่มใส เบิกบานทั้งครอบครัวของเศรษฐี จึงได้จัดแจงใส่บาตรพระไม่ได้ขาด ท่านเศรษฐีก็ได้ชักชวน เจ้าตั๋ว นางม้ว ตลอดลูกหลาน ทุกคนบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองจนชั่วอายุไข ก่อนที่ทุกคนจะได้จากโลกนี้ไป ก็ได้พากันพร้อมใจกันสร้างวัดหนึ่ง ซึ่งมีชื่อว่า (สำนักสงฆ์ทิพย์วิมาน) เมื่อสิ้นอายุแล้วชนทั้งหมดได้ไปสู่สุคติภพโดยทั่วหน้ากัน

มีใครเป็นครูอาจารย์ แต่รู้แจ้งด้วยพระองค์เอง โดยที่พระองค์ผู้ชัดในอารมณ์ที่เข้ามาในทวารทั้งหกเปรียบเหมือนข้าศึกที่มาวงรอบเราอยู่ทั้งหกทิศ หวังจะพิชิตแย่งอิสระความสงบสุขของเราให้จงได้ หากเราประมาทมีหวังตกเป็นทาสของมันอย่างแน่นอน เราผู้หวังเอาชนะมันต้องใช้ศรัทธาพละเป็นทัพหน้า วิริยะเป็นกองเสบียง สติเป็นแม่ทัพใหญ่ สมาธิเป็นกองหลวง ปัญญาเป็นอาวุธ เข้าต่อสู้ที่กายยุทธสนาม ณ ที่กว้างศอกยาววา หนาคืบ ด้วยความกล้าหาญชาญชัยเหมือนดังพระพุทธเจ้าของเราได้พิชิตมาแล้วแต่บุพพกาลโน้น ใจของเราเป็นผู้หลงผิดติดสมมติ จึงต้องเป็นข้าศึกแก่ตัวเอง จำเป็นที่สุดที่จะต้องใช้ความพยายามระวังสังวรในทวารทั้งหกอย่างยิ่ง โดยพิจารณาในเมื่อตาเห็นรูปเป็นต้น ให้เห็นเป็นไตรลักษณ์ คือเป็นของไม่เที่ยงเป็นทุกข์ เป็นของสูญเปล่าหาสาระมิได้

เมื่อพระเทศนาจบแล้ว เศรษฐี นายตั๋ว และนางมัวก็สาธุขึ้นพร้อมกัน พระอนุโมทนาแล้วก็กลับที่พัก ตั้งแต่นั้นมาบ้านของเศรษฐีก็มีแต่ความร่มเย็นเป็นสุข เงินทองไหลมาเทมา เจ้าตั๋วและนางมัวสองสามีภรรยาชาวเขาเผ่าแม้วก็มีแต่ความสุขความเจริญ ไม่ต้องไปล่าสัตว์มาเป็นอาหารอีก เพราะอานิสงส์

แก่ตัวเหมือนกัน เมื่อผู้มาต่อสู้ทั้งสองทัพจนพ่ายแพ้ไปแล้ว จะเห็นกิเลสเป็นของน้อยนิดเดียว แล้วเห็นความสุขอันยิ่งใหญ่ในชัยชนะนั้น จนจิตใจกล้าหาญมีความร่าเริงอิ่มใจเป็นอย่างยิ่ง เรียกว่า อานิสังกถา คำสอนของพระพุทธเจ้า ชนะขั้นนี้ยังไม่เป็นการชนะที่เด็ดขาด เพราะเป็นการชนะข้าศึกภายนอก ยังอาจกลับกลอกได้ด้วยใจยังยินดีอยู่กับกามคุณห้ามี รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันเป็นอานิสงส์ของศีลห้าเท่านั้น กามคุณห้าเป็นความสุขที่เจือไปด้วยทุกข์ สำหรับหลอกลวงบุคคลผู้เยาบัญญาให้หลงติดอยู่เหมือนกับปลากำลังหิวอาหาร หลงเข้าไปฮุบเอาเหยื่อที่เขาหุ้มเอาเบ็ดไว้ ฉะนั้น จงพากันต่อสู้กับความเห็นผิดที่ติดอยู่ในกาม อย่าเห็นแต่ความหิวในเหยื่อโทษจะถึงตายในภายหลัง เมื่อผู้มาพิจารณาเห็นโทษของกามคุณห้าว่าเป็นเหมือนยาเสพติดเบื่อหน่ายคลายได้ ใจพ้นจากอามิสเป็นอิสระสุขอยู่แต่ผู้เดียวเรียกว่าเนกขัมมะ

ท่านผู้อ่านทั้งหลายเป็นที่น่าอัศจรรย์ไหม? พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นมาในกามภพ แวดล้อมด้วยกามคุณห้า ยั่วยวนแล้วด้วยกามกิเลส เหมือน ๆ กับปุถุชนคนเราทั้งหลาย แต่พระองค์เห็นโทษของกามคุณทั้งหมด จึงได้แสวงหาอุบายหนีเอาตัวรอด จนเป็นยอดของบุคคลผู้เป็นอิสระทั้งหลาย โดยไม่

พยายามถึงกับจ้างพวกแม้วออกช่วยหาไปที่ดอยอื่น ๆ แต่ก็ไม่เจอ เพราะพระองค์นั้นท่านไม่เคยอยู่ไหนนาน ๆ

หลังจากเจ้าตั๋วกลับมาจากดอยแล้ว ความคิดถึงพระก็ยังมีอยู่ตลอดเวลา ตอนเช้า ๆ พระบิณฑบาต เธอก็จะคอยดูตามถนนหนทาง เพื่อหวังจะได้เจอกับพระองค์นั้น เช้าวันหนึ่งเจ้าตั๋วเห็นพระธุดงค์องค์หนึ่งห่มผ้าคร่า ๆ เดินมาแต่ไกลแกจำได้ว่าเป็นพระองค์นั้นแน่ ก็รีบวิ่งไปกราบลงที่เท้า แล้วรับบาตรนิมนต์ให้ไปฉันบิณฑบาตที่บ้าน เสร็จจากการถวายบิณฑบาตแล้ว นายตั๋วก็ได้เล่าถึงเรื่องที่ตนได้มาอยู่ที่บ้านของเศรษฐีให้พระอาจารย์ฟังโดยตลอด พระอาจารย์ได้ทราบแล้วก็ได้เล่าถึงอานิสงส์ในการรักษาศีลอย่างพิสดาร ให้นายตั๋วและเศรษฐีฟัง ทั้งสามคนเกิดศรัทราเลื่อมใสในบวรพระพุทธศาสนา ขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า ว่าเป็นสรณที่พึ่งอันสูงสุด ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมาชนทั้งสามก็รักษาศีล ๕ เป็นประจำและก็นิมนต์พระมาเทศโปรดทุกวัน พระท่านได้เทศนาอย่างน่าจับใจ โดยมีใจความว่า ศีลเป็นเครื่องกำจัดกิเลส มีโลภ โกรธ หลง เป็นต้น ศีลเป็นเครื่องต่อสู้ความเสียดายความสนุกเพลิดเพลินอันเป็นโลกีย์ที่เคยได้ประสบมาแล้ว และเห็น

รู้สึกเหนื่อยอ่อน เมื่อถึงตีนดอยเจ้าตั๋วขอให้เศรษฐีรออยู่ก่อน ตัวเองก็รีบเดินขึ้นเขาเหมือนจะวิ่ง เพราะเป็นห่วงภรรยาสุดที่รัก พอถึงบ้านก็รีบจัดแจงแถลงไขให้ภรรยาฟัง จนภรรยาพึ่งรู้เรื่องโดยตลอด จึงตกลงที่จะไปอยู่ในเมืองกับผัวรักทันที ทั้งสองผัวเมียรีบจัดแจงเข้าของร่ำลาญาติพี่น้อง แล้วก็เดินทางจากดอยสามหมื่นอย่างว่องไว เมื่อถึงตีนดอยพ่อเศรษฐีที่คอยอยู่ก็โปรยยิ้มให้สองผัวเมียด้วยความนิยมชมชอบในน้ำใจของคนทั้งสอง สองผัวเมียได้นำของขึ้นรถโดยเรียบร้อย พ่อเศรษฐีก็ออกรถทันที เป็นอันว่าสองสามีภรรยาที่เคยได้รับความลำบาก บัดนี้เขาทั้งสองก็มาได้ความสุขเต็มที่ เพราะอานิสงส์ของการรักษาศีลข้อที่ ๓ แท้ ๆ เศรษฐีก็มอบหน้าที่ทุกอย่างให้ดูแลงานภายในบ้านและเก็บค่าเช่าบ้าน

เพราะพระธุดงค์องค์นั้นที่ทำให้แกเป็นคนมีบุญ ตอนนี้เจ้าตั๋วเองได้มองเห็นอานิสงส์ของศีลเพียงข้อเดียวอย่างเด่นชัด เธอจึงได้คิดถึงพระองค์นั้นอยู่ตลอดเวลา วันหนึ่งแกได้ลาเศรษฐีขึ้นไปเยี่ยมพ่อแม่บนยอดเขา เพื่อจะไปกราบนมัสการพระธุดงค์องค์นั้น แต่ก็ผิดหวังค้นหาเท่าไรก็ไม่พบ เธอก็ไม่ละความ

หนีไปจากบ้านฉันเดี๋ยวนี้ หนีไปให้เร็วที่สุดอย่ามาให้ฉันเห็นหน้าเธออีกไปซิฉันให้เวลาเธอ ๑ ชั่วโมง ถ้าเลยกำหนดระวังตัวให้ดี ว่าแล้วก็ชวนเจ้าตั๋วไปอีกห้องหนึ่งบนตึก เศรษฐีรู้สึกชมน้ำใจของหนุ่มชาวเขาที่ไม่ยอมเสียศีล ไม่กล้าทำความชั่วทั้งในที่ลับและที่แจ้ง มีความซื่อสัตย์สุจริต แล้วจึงพูดชักชวนว่า เราอยากได้เธอกับภรรยามาอยู่กับฉันที่นี้ เพื่อช่วยเราเก็บค่าเช่าบ้าน เราจะยกตึกหลังโน้นให้เป็นที่อยู่

นายตั๋ว เป็นพระคุณอย่างยิ่งที่ท่านกรุณาสงสารที่จะสงเคราะห์ผมครานี้ ผมคงจะได้เลิกอาชีพฆ่าสัตว์เป็นแน่แท้

เศรษฐี ถ้าอย่างงั้นพรุ่งนี้เราไปด้วยกัน จะเอารถส่วนตัวไปรับเอาภรรยาของเธอมาด้วย เธอจงบอกทางไปดอยสามหมื่นให้เรา

นายตั๋ว ครับผมจะบอกทางให้ท่าน แต่ทางขรุขระไกลมากกว่าจะถึงดินดอย ผมขอให้ท่านรออยู่ที่ดินดอย ผมจะรีบไปรับเมียผมมา

รุ่งเช้าเศรษฐีก็เอารถจี๊บพร้อมกับเจ้าตั๋วมุ่งหน้าสู่ดอยสามหมื่นทางไกลมาก เพราะดอยสามหมื่นกับบ้านของเศรษฐีเป็นคนละอำเภอเส้นทางก็ไม่มีรถไปก้นนัก กว่าจะถึงท่านเศรษฐี

ศีลมาก จึงตัดสินใจพูดออกมาว่าโทษหนักเท่าไรผมยอมรับ แต่จะให้ผมทำลายศีลไม่เอาแน่ละ

ภรรยาเศรษฐี ผู้ชายโง่ๆ ใจแข็งจริงเชียว ไม่เคยเห็นใครเขาใจแข็งเหมือนคุณเลยสักรายเดียว คนอย่างนี้ต้องหาเรื่องให้ติดคุกดีกว่า ว่าแล้วก็โดดกอดเจ้าตั๋วพร้อมกับร้องขึ้นจนสุดเสียง บอกว่าช่วยด้วยอ้ายคนนี้มันปล้ำฉัน

ฝ่ายเศรษฐีแอบฟังอยู่ข้างนอกรู้เรื่องทุกอย่างโดยตลอด ก็วิ่งเข้าไปหาคนทั้งสองทันที ภรรยาเห็นเศรษฐีก็วิ่งผละจากหนุ่มไปกอดขาผัวร้องไห้พร้อมกับพูดว่า หนุ่มคนนี้มันปล้ำฉันคะ พี่ขาช่วยฉันด้วยคะ จงรีบจัดการกับมันเร็วๆ เดี๋ยวนี้เลยคะ มันปลุกปล้ำฉันอยู่ตั้งนาน เศรษฐีฟังคำพูดของภรรยาแล้วก็เฉยทำเป็นใจเย็น แล้วเรียกเจ้าตั๋วมาใกล้ๆ เจ้าตั๋วถึงกับตีนมือสั่นจนจะก้าวไม่ออก เศรษฐีจึงถามว่า นี่แนะเธอมาจากไหน? ทำไมจึงมาที่นี้ เจ้าตั๋วจึงบอกไปตามความจริงทุกอย่าง แทนที่เศรษฐีจะลงโทษหนุ่มกลับยกย่องว่าเป็นคนดี เมียสาวได้ยินถึงกับหน้าซีด เพราะเรื่องมันคงกลับตะลบตีแน่ๆ เศรษฐีก็หันหน้าไปทางภรรยาหลายใจด่าว่าต่างๆ พร้อมกับไล่ตะเพิดเมียในขณะนั้น แล้วสั่งด้วยความเด็ดขาดว่า เธอจงหอบข้าวของ

ภรรยาเศรษฐี มีแล้วก็มีอีกยังได้นี่นะ สมัยนี้เขามีเมียกันมาก ๆ ทั้งนั้น คุณอยู่บนดอยคงไม่รู้เรื่องอะไรหรอก ว่าแล้วหล่อนก็ขยับเข้าใกล้เจ้าตั๋ว

นายตั๋ว ปฏิเสธท่าเดียวว่าผมนอนไม่ได้เป็นเด็ดขาดครับ เพราะผมรับศีลมาจากพระแล้ว

ภรรยาเศรษฐี ศีลเศิลอะไรคนทุกวันนี้ ใครรักษาศีลเขาว่าคนโง่รู้ไหม ?

นายตั๋ว ผมยอมโง่ครับ เพราะผมกลัวเดี๋ยวท่านเศรษฐีมาเห็นจะลงโทษผมอย่างหนัก

ภรรยาเศรษฐี อ้ายแก่มันไม่อยู่ไปต่างจังหวัด ไม่มีใครรู้เห็นมีเราสองคนเท่านั้นเอง

นายตั๋ว คนไม่เห็นเทวดาก็เห็นนะคุณนาย บางทีท่านเศรษฐีแอบดูเราอยู่ก็ไม่รู้

ภรรยาเศรษฐี เศรษฐีไม่มาเป็นอันขาดเชื่อฉันซิ อ้ายแก่มามันก็ไม่ทำอะไร มีแต่มานอนโกรนหนวกหูรำคาญจะตายอยู่แล้ว ถ้าคุณไม่ยอมเดี๋ยวฉันจะร้องเอะอะโวยวายขึ้นให้คนมาช่วย ฉันจะหาว่าคุณปล้ำฉันแล้วคุณจะได้รับโทษอย่างหนัก เจ้าตั๋วคิดอยู่ในใจว่าโอยตายกูศีลขาดแน่วันนี้ ด้วยความรักใน

เศรษฐีแต่งตัวในชุดนอนชนิดเนื้อผ้าขาวบาง จนเห็นเนื้อหนังส่วนโค้งและส่วนไม่โค้งได้ถนัดตา ค่อย ๆ เดินเข้ามาพร้อมกับยิ้มย่องผ่องใสใจสมัครใกล้เข้ามาแล้วทรุดตัวลงนั่งที่ขอบเตียงห่างเพียง ๑ คืบ เจ้าตั๋วก็ลุกขึ้นนั่งทันที หล่อนเอ่ยขึ้นก่อนว่า นอนคนเดียวหนาวไหมคะ ?

นายตั๋ว คิดว่าภรรยาของเศรษฐีคงมายวนยีกวนกิเลสแน่นอน จึงถามเมียเศรษฐีว่า นายมีธุระอะไรครับ ?

ภรรยาเศรษฐี ฉันเห็นเธอนอนคนเดียวกลัวผีหลอก จะมานอนเป็นเพื่อน ตกลงให้ฉันนอนด้วยนะคะ ?

นายตั๋ว ไม่ละครับผมมีเมียแล้ว ขืนผมนอนกับคุณนายเดียวศีลผมก็แหลกหมด

ภรรยาเศรษฐี เมียคุณสวยมากนะคะ

นายตั๋ว ไม่หรอกครับเขาเป็นคนบ่าคนดอย

ภรรยาเศรษฐี น่าอิจฉาภรรยาของคุณจริง ๆ คะ ที่ได้สามีรูปหล่ออย่างคุณ รูปหล่อ ๆ อย่างนี้น่าจะได้อยู่เมืองมากกว่า วันนี้เศรษฐีไม่อยู่ฉันจะนอนกับคุณตกลงไหม ?

นายตั๋ว ไม่ครับผมมีเมียแล้ว ผมกลัวบาป

นายตั๋ว เปล่าหรอกครับผมกำลังนึกถึงความดีของนาย ที่มีต่อผม

ภรรยาเศรษฐี ไม่เป็นไรคุณที่บ้านน้ำต้อนรับคนเดินทางไกลมามากแล้ว โดยเฉพาะคนหนุ่ม ๆ แล้วเขาชอบใจกันทั้งนั้น เจ้าตั๋วก็ลงมือทานอาหารอย่างอิ่มหนำสำราญ เมื่อเสร็จจากการทานอาหาร สาวใช้ก็พาไปที่ห้องนอน ความมืดคืบคลานเข้ามาทุกขณะ ที่ห้องนอนนั้นทำให้หนุ่มชาวเขาตกตลึงอีกครั้งหนึ่ง เพราะห้องนอนตระการตาสวยงามเหมือนที่นอนของพระอินทร์บนสวรรค์ เตียงนอนถูกจัดไว้เป็นระเบียบผ้าปูนอนลวดลายระยิบระยับ ผ้าม่านกั้นข้างฝาสีฟ้าอ่อนปลิวไสวเมื่อลมพัดเข้ามาทางหน้าต่าง อีกข้างหนึ่งยังมีเก้าอี้เบาะทอดยาวอยู่ข้างละ ๒ ตัว สำหรับนั่งคุยกันเล่นก่อนจะหลับนอน แต่หนุ่มชาวเขาไม่เคยเข้าบ้านคนใหญ่โตร่ำรวย พึ่งพบเป็นครั้งแรกในชีวิต จึงไม่รู้ว่าตรงไหนเป็นที่นอน แกก็ตัดสินใจทุ่มตัวเองนอนลงที่เตียงหลังใหญ่ ในขณะนั้นเจ้าตั๋วรู้สึกตัวเองเหมือนเจ้าจักรพรรดิ์ไปชั่วขณะหนึ่ง แต่ประตูหรือไฟไม่รู้ว่าจะปิดเปิดอย่างไร ? นอนรำพึงอยู่ในใจอยู่ได้ประมาณ ๒ ทุ่ม ก็สะดุ้งตกใจเพราะแสงไฟเจิดจ้าสว่างขึ้นมาทั่วทั้งห้อง สักครู่ก็เห็นเมีย

ไมตรีจิตอันดี แล้วก็ตั้งประโยคถามไปเรื่อยๆ จนหนุ่มตอบไม่ทัน ถามตั้งแต่ต้นจนถึงสุดท้าย ด้วยการถามถึงชื่อและที่อยู่ หนุ่มบอกว่าเป็นชาวเขาเผ่าแม้ว มีชื่อว่านายตั๋ว ภรรยาของเศรษฐีก็ยิ้มระรื่นพูดว่า แหมชื่อก็เพราะรูปก็หล่อทำไมไปเกิดในบ่าดอยนะคุณ อายุได้เท่าไรแล้วคะ

นายตั๋ว ผมอายุได้ ๒๕ ครับ

ภรรยาเศรษฐี อุ้ยตาย อายุ ๒๕ บี่ ก็เท่าฉันนั่นละซี คนอายุเท่ากันน่าจะได้อยู่ใกล้ๆ กันนะคะ ?

นายตั๋ว เห็นมารยาของภรรยาเศรษฐีก็หวั่นวิตกกลัวศีลจะขาด จึงแกล้งพูดไปทางอื่นว่า นายครับวันนี้ผมยังไม่รับอาหารเลยรู้สึกหิวครับ

ภรรยาเศรษฐี โอ้ตายละซีมัวแต่คุยเลยลืมนึกถึงท้องของคุณ หล่อนก็เรียกคนใช้จัดอาหารมามากมายหลายอย่าง หนุ่มชาวเขาดึงกับงงงัน เมื่อเห็นอาหารแปลกๆ ที่บ้านได้แต่ต้มเนื้อใส่เกลืออย่างเดียว ที่นี้มันอะไรกันนักหนอหนุ่มรำพึงในใจ ไม่รู้ว่าจะหยิบอะไรขึ้นมากินก่อน นั่งมองอาหารอยู่ตั้งนานแล้วก็สะดุ้งเล็กน้อยเมื่อได้ยินเสียงสาวพูดว่า ทำไมไม่ทานละคะ อาหารฉันไม่น่ารับประทานหรือไง ?

วันนี้พ่อเศรษฐีไปต่างจังหวัดประมาณ ๗-๘ วัน จะกลับมา หนุ่มชาวเขาเห็นหญิงสาวเอาจริงเอาจังก็คิดสองจิตสองใจ ใจหนึ่งอยากอยู่อีก ใจหนึ่งก็อยากไป ถ้าขืนอยู่มีหวังศีลข้อที่ ๓ แหลกเหลวแน่ ๆ เราอุตส่าห์รับมาจากพระและรักษามานานพอสมควรแล้ว ถ้าจะเดินทางกลับบ้านคนเดียวระหว่างทางก็เป็นระยะหนทางไกลอันตรายก็รอบด้าน ถ้ามืดอยู่กลางทางมีหวังโดนเสือกัดตาย ขณะที่ลังเลอยู่นั้นหญิงสาวใช้ก็ชักชวนไม่หยุดปาก ไปเถอะคะหนูเบื่อห่วงพี่จริง ๆ ไปคนเดียวเกิดอันตรายใครจะช่วยคะ ที่หลับที่นอนอาหารการกินไม่ต้องห่วง คุณนายหนูใจดี้ใจดีคนเดินทางไกลแวะไปที่บ้านคุณนายบริการต้อนรับอย่างเต็มที่เลย เมื่อหญิงสาวชักชวนไม่ขาดระยะ เจ้าตั๋วได้แต่ยืนพึ่งอย่างเดียว ก็เลยตัดสินใจทันทีครับ ผมยินดีไปด้วยขอบคุณมาก ๆ นะครับ ที่มีความกรุณาต่อผม เมื่อไปถึงบ้านของเศรษฐี นายตั๋วก็เห็นภรรยาของเศรษฐีแต่งตัวงามพริ้ง ปากก็ไม่รู้เอาอะไรทาริมผีปากก็แดงเหมือนกับนางยักษ์ที่กินเลือดมาใหม่ ๆ ค้ำดำเป็นทางผิดจากธรรมดาของมนุษย์ทุกส่วนสัดถูกดัดแปลงด้วยเครื่องสำอางชั้นสูง ประพรมด้วยน้ำอบน้ำหอมตลบอบอวนไปทั่วทั้งห้อง ภรรยาเศรษฐีต้อนรับหนุ่มชาวเขาด้วย

ฉันเดี๋ยวนี้ บอกเขาว่ามีคนต้องการพบนำเขามาที่นี้ให้ได้ จะมอบรางวัลให้เธออย่างงาม สาวใช้รับคำแล้วรีบลงจากตึกติดตามไปทันที นายตั๋วไปถึงตลาดก็มีคนมารุมแย่งกันซื้อเนื้อเดี๋ยวเดียวก็หมด เพราะทุกคนอยากพูดคุยด้วยที่เห็นแต่งตัวแปลก ๆ เจ้าตั๋วขายเนื้อหมดแล้วก็เตรียมซื้อของไปฝากเมียที่บาน เสร็จแล้วเตรียมตัวจะกลับสาวใช้ภรรยาของเศรษฐีก็ติดตามมาหาโอกาสจะพูดด้วย เมื่อหนุ่มชาวเขาออกจากที่ชุมนุมชน เธอก็รีบไปใกล้เจ้าตั๋วทันทีแล้วถามว่า พี่จะไปไหนคะ

นายตั๋ว ผมจะไปบ้านครับ

สาวใช้ บ้านอยู่ที่ไหนคะ

นายตั๋ว บ้านผมอยู่บนดอยลูกโน้นแนะครับ

สาวใช้ ที่ไหนคะ

นายตั๋ว โน้นไงละครับสูงกว่าดอยลูกอื่นนั่นแหละ เขาเรียกว่าดอยสามหมื่น

สาวใช้ โอ้โฮบ้านอยู่ไกลจริงนะคะ วันนี้ก็สายมากแล้วหนูคิดว่าพี่คงกลับถึงบ้านมืดค่ำทีเดียวนะคะ หนูเห็นพี่สงสารมาก จึงเดินตามมาขอให้พี่ไปพักที่บ้านหนูสักคืนดีไหมคะ ? ที่บ้านมีแต่หนูกับแม่นายของหนูเท่านั้นแหละคะ

จะกล่าวถึงเศรษฐีแก่คนหนึ่งกับเมียสาว ตั้งบ้านอยู่ระหว่างทางมาจากดอยจะเข้าไปในเมือง เศรษฐีอายุปาเข้าไปถึง ๖๕ ปี แต่เมียยังสาวสวยพริ้งพรายอยู่หล่อนไม่ค่อยพอใจในผัวแก่นักที่ชอบก็เพราะอำนาจเงินตัวเดียวที่ผัวมีอำนาจเหนือเธอเท่านั้น หล่อนใฝ่ฝันที่จะมีรักใหม่เสมอ เศรษฐีไม่อยู่เธอก็จะออกนอกบ้านหาความสุขใหม่ๆ เสมอ จนคนในระแวกบ้านนั้นกล่าวขวัญเบ็นเสียงเดียวไปหมด เศรษฐีอยากพิสูจน์กับความจริง จึงหาอุบายทดลองกับภรรยาสาวว่า จะไปธุระต่างจังหวัด ๒–๓ วัน จะกลับมา ภรรยาสาวอยู่สองคนกับคนใช้หญิงเท่านั้น เมื่อเศรษฐีไปแล้วหล่อนก็ขึ้นไปบนตึกชั้นที่สามเบิดหน้าต่างคอยดูทางคนผ่านไปมาอยู่สักครู่ใหญ่ๆ ก็เห็นใครคนหนึ่งอยู่ในชุดสีดำใส่หมวกดำมีจุดแดงๆ บนหัว ปลอกคอ ๕.๖ อันเบ็นพวงขาววาวแววงามระยับลวดลายเสื้อผ้าบั่กด้วยไหมพรมเบ็นรูปดอกไม้หลายสีสลับกันสวยสดงดงามสะดุดตานัก เวลาเดินเหินคล่องแคล่วหน้าดูไม่น้อยรูปร่างก็หล่อผิวก็ขาวท่าทางแข็งแรง ภรรยาเศรษฐีเห็นถึงกับตลึงงัน คิดอยากพูดคุยกับหนุ่มคนนั้นทันที จึงเรียกสาวใช้ขึ้นมาหาแล้วพูดว่า เธอดูซิโน่นเจ้าหนุ่มรูปงามคนนั้นกำลังจะเอาเนื้อไปขาย เธอคงจะหนักไม่น้อยจงตามไปบอกเขาให้มาหา

พระหรือไม่ จึงรีบถามแทบจะตะโกน ทั้ง ๆ ที่ผัวพึ่งจะโผล่ออกมาจากบ่า ว่านี่แน่พ่อตัวดี เธอเอาศีลคืนหมดหรือยัง

นายตั๋ว พี่เอาคืนท่านแล้วแต่ติดมาเพียงข้อเดียวเท่านั้น

นางมัว ต้ายตายบอกว่าเอาคืนให้หมดเอากลับมาทำไม รีบเอาไปคืนให้หมดเดี๋ยวนี้

นายตั๋ว พี่เห็นว่าน้องมัวรักพี่มากจึงเอาศีลข้อที่ ๓ ห้ามเกี่ยวข้องกับลูกเมียคนอื่นกลับมาเพียงข้อเดียว

นางมัว จริงหรือคะ แหม พี่นี้ช่างดีเหลือเกิน อย่าได้เอาศีลข้อนี้ไปคืนเลยนะคะ ต่อไปนี้น้องจะมีความสุขแต่คนเดียวแล้ว เออพี่ทานข้าวแล้วหรือยัง? คะ เดี๋ยวน้องจะรีบเอามาเดี๋ยวนี้นะคะ ขอหอมหน่อยนะคะผัวขา ทั้งสองก็หวานชื่นอยู่ด้วยความรักมาโดยตลอด

ตั้งแต่นั้นมานายตั๋วก็แบกบั้นเข้าบ่าล่าสัตว์ตามปกติ แต่ได้รักษาศีลข้อที่ ๓ ไว้อย่างเคร่งครัด การไปล่าสัตว์ วันหนึ่งเขาได้กวางมาตัวหนึ่ง กลับมาหาเมียที่บ้าน เมียแกดีใจอย่างล้นพ้นเพราะผัวได้กวางตัวใหญ่แทบเอามาไม่ไหว หล่อนรีบวิ่งไปหาผัวช่วยเหลือทันทีทั้งครอบครัวทำกินกันจนเหลือเฟือ จึงปรึกษากันในการที่จะนำเนื้อไปขายตลาดเพื่อแลกกับผ้าดำมาตัดเสื้อผ้าอื่น ๆ เมียก็ตกลงด้วยความยินดี

ถือการอยู่ป่าเป็นที่อาศัย รักษาศีล ๒๒๗ เที่ยวหาที่สงบเพื่อภาวนา หาทางพ้นจากความทุกข์ยากในโลก พี่จึงขอศีลจากท่านเพื่อหาหนทางพ้นจากความทุกข์ พีได้ศีลมาจากท่าน ๕ ข้อ

ศีลเป็นอย่างไรบอกมาซิ

นายตั๋ว บอกว่าพระห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ผิดลูกเมียคนอื่น พูดโกหก ดื่มน้ำเมาและของมึนเมาทุกอย่าง

นางมัว เราจะไม่อดกันตายหรือ เอาไปคืนพระเดี๋ยวนี้นะ ถ้าเธอไม่เอาไปเอาศีลมาให้ฉันๆ จะเอาไปส่งเอง พระอยู่ที่ไหนบอกฉันมาเร็วๆ คืนนี้เธอจะต้องนอนนอกมุ้ง เจ้าตั๋วกลัวจะได้นอนนอกมุ้ง ต้องรีบบอกเมียทันทีว่า จะเอาไปส่งเอง ว่าแล้วก็ออกเดินทางไป ขึ้นเขาอย่างไม่เหลียวหลัง ฝ่ายนางมัวก็ยิ้มอยู่ในใจที่ผัวทำตามคำบัญชาอย่างไม่ขัดขืน เจ้าตั๋วไปถึงพระแล้วก็กราบ ๓ ครั้ง บอกว่าผมเอาศีลมาคืนครับ เมียผมไม่ให้เอาเพราะกลัวอดตาย พระเห็นว่าเจ้าตั๋วกลัวเมียมาก อีกอย่างเมียคงจะหึงผัวเกินไปจึงบอกว่า ถ้ารักษาไม่ได้ทั้ง ๕ ข้อ ก็เอาเฉพาะข้อกาเม ห้ามไม่ให้นอกใจเมีย เท่านี้ก็ได้ เจ้าตั๋วจึงตกลงคืน ศีล ๕ ข้อให้กับพระแล้วไว้รับแต่ข้อที่ ๓ ก็ลาพระกลับบ้าน เมียคอยอยู่อย่างรุกรี้รุกรน เพราะอยากทราบว่า ผัวจะคืนศีลให้

นางมัวพูดแทรกขึ้นว่า แกอย่าปากดีรัก ๆ อยู่นะ บอกมาซิว่าไปมีเมียอยู่ที่ไหน

นายตั๋ว ไม่ใช่อย่างนั้นนะน้องมัว เมียของพี่ดีจะตาย เรื่องอะไรจะไปรักคนอื่น หายโกรธพี่เสียทีแล้วจะบอกของดีให้

นางมัว ของดีอะไรไม่เอาทั้งนั้นแหละ แต่ฉันจะเอาอีโต้ใส่หัวเธอให้ตายห่า รู้แล้วรู้รอดไปเดี๋ยวนี้แหละ จงรู้ไว้ด้วย

นายตั๋วจึงพูดขึ้นด้วยอารมณ์เย็นว่า โธ่พี่ตายแล้วน้องจะอยู่กับใคร พึ่งพี่ก่อนเถอะที่รัก

นางมัว ยังจะมายวนยีอยู่อีกรีบบอกมาดีกว่าว่าไปมีเมียที่ไหน

นายตั๋ว ไม่ได้ไปมีเมียที่ไหนหรอก ขอให้สงบสติอารมณ์พึ่งพี่ก่อน อย่าใจร้อนไปเลย เมื่อนางมัวคลายความโกรธลงและยินดีรับพึ่ง เจ้าตั๋วก็บอกว่า มาใกล้ ๆ นี้จะบอกของดีให้พึ่ง วันนี้พี่เข้าป่าหวังจะหาสัตว์มาให้น้อง แต่บังเอิญพี่ได้ไปพบพระธุดงค์องค์หนึ่ง รูปร่างหน้าตาตลอดผิวพรรณวรรณกิริยามารยาทเรียบร้อยดี น่ารักน่าเลื่อมใสยิ่งนัก พี่เห็นแล้วรู้สึกมีความพอใจ จึงเข้าไปหาท่าน ท่านบอกว่ามาจากเขาวงกฏ

รักษาอยู่นั้น คนรักษาศีลอยู่ที่ไหนกับใครก็สบายไม่มีความเดือดร้อนใจ เป็นที่นับถือของคนทั่วไป เป็นที่รักและสงสารแก่ผู้ที่ได้พบเห็นเมื่อพระพูดถึงศีลมีอานิสงส์มากมายหลายอย่าง เจ้าตั๋วจึงคิดอยากจะทดลองรักษาศีลดูบ้าง แล้วจึงถามว่า ศีลนั้นผมจะรักษาได้หรือเปล่า? พระเห็นว่าหนุ่มชาวเขามีความสนใจจึงได้บอกศีลให้เป็นข้อๆ จนครบ หนุ่มก็รับเอาด้วยใจอ่อนน้อม เจ้าตั๋วรู้สึกมีความแช่มชื่นเบิกบาน หน้าตาส่อถึงความเป็นผู้มีความเมตตากรุณาซ่อนไว้ภายใน เพราะความเข้าใจในเรื่องศีลห้า สักครู่หนึ่งเจ้าตั๋วก็กราบลากลับบ้าน

ฝ่ายนางมัวคอยเก้อชะเง้อคอยผัวว่าเมื่อไรสามีจะหาบเนื้อมาทำอาหารกินหนอ ก็พอดีพี่ตั๋วกลับมาเห็นไลๆ แต่เธอก็ต้องผิดหวัง เพราะไม่เห็นผัวถือเนื้อมาอย่างทุกคราว ยิ่งเห็นหน้าตาผัวเหมือนจะไม่สนใจอะไรเลยจึงโมโหขึ้นสุดจะทนตวาดผัวไปด้วยเสียงแหลมว่า นี่แนะ พ่อทูลหัวตัวดี แกไปไหนมาไม่เห็นมีอะไรติดตัวมาเลย หรือไปแอบมีชู้กับสาวอยู่ที่ไหน บอกมาเร็วนะ วันนี้แกกับฉันต้องเห็นดีกันแน่ๆ เจ้าตั๋วฟังเมียพูดเสียงแข็งเหมือนจะกินเลือดกินเนื้อก็ทำเป็นใจดีสู้เสือว่า นี่แนะที่รักของพี่ อย่าโกรธพี่ไปหน่อยเลยนะ มานี่เถอะจะบอกอะไรให้ฟัง

มีหลายรายเหล้ากินคนตับแข็งตายก็มาก ยังไม่ตายอำนาจของเหล้าก็จะสร้างความไม่สงบในสถานที่ทั่วไป นี้แหละศีลทั้งห้าข้อที่ใครรักษาได้จะไม่มีความเดือดร้อน และจะเป็นหนทางแห่งความดับทุกข์ จะเป็นผู้บริบูรณ์ด้วยโภคสมบัติ นอกจากนั้นความทุกข์ทั้งหมดที่มนุษย์ไม่ต้องการ ก็จะถึงความดับสนิทกลายเป็นความเย็นสบายไม่ต้องมีความเดือดร้อน ส่วนการภาวนาคือการรักษาจิต เมื่อเรามีการให้ทานรักษาศีล จิตก็ผ่องใสสะอาด เป็นทางแห่งความพ้นทุกข์ เพราะได้ทำหน้าที่ของความเป็นมนุษย์ได้อย่างถูกต้องแล้ว ผลิตผลของมันจึงถูกต้องเป็นความสุขซึ่งมนุษย์ปรารถนาได้สมความตั้งใจแล้ว ไม่มีอะไรเป็นสิ่งที่น่าทำน่าปรารถนา เรื่องของโลกก็ปล่อยให้เขาเจริญไปเถอะ ถ้าเราวิ่งตามโลก เราจะไม่ประสบสุขที่มนุษย์ต้องการเลย หนุ่มชาวเขานั่งฟังพระพูดอย่างตั้งใจเหมือนจะไม่หายใจ ดูจิตใจสดชื่นเพราะเข้าใจได้ดี แกจึงถามถึงเรื่องศีลต่อไปว่า ศีลมีกี่อย่าง ?

พระ ศีลถ้าจะว่าโดยย่อ ก็มี ๔ อย่างด้วยกัน คือศีล ๕ สำหรับคนที่อยู่ครองเรือน ศีล ๘ เป็นของอุบาสกอุบาสิกา ศีล ๑๐ เป็นของสามเณร ศีล ๒๒๗ เป็นของพระอย่างที่อาตมา

โทษแค่ไหน เรามาดูพวกมนุษย์ด้วยกัน แค่มองดูหน้ากัน เท่านั้น ก็สร้างความเจ็บแสบให้กันแล้ว หรือกระทบไหล่กัน เท่านั้นก็โมโหให้กันอย่างไม่พอใจเบ็นเดือดเบ็นแค้น จะกล่าว การฆ่าการทำลายชีวิตเขาให้ได้รับความทุกข์ถึงขนาดนั้น ถ้าเรา จะไม่พูดว่ามันเบ็นความทารุณเลวทรามต่ำช้าของมนุษย์อย่าง ที่สุดแล้วจะให้ว่าอย่างไร อยากฆ่าเขาอย่างเดียว แต่เมื่อเขา จะทำอะไรตัวบ้างก็ไม่ชอบ มนุษย์สัตว์ย่อมรักตัวเองทั้งนั้น ต่อไปศีลข้อที่สองที่เราจะต้องรักษา คือไม่ลักของคนอื่น เขาไม่ให้ อะไรอย่าหยิบฉวยเบ็นอันขาด มันเบ็นสิทธิ์ของเขา บ้านเมือง จะสงบก็เพราะไม่มีโจรขโมย ศีลข้อสามไม่ให้ผิดเมียของคนอื่น ล่วงลูกเมียคนอื่นโดยยังไม่ได้ตกลงกันตามประเพณีถูกต้อง ศีล-ข้อสี่พูดโกหกพูดไม่มีความจริง เบ็นสิ่งที่มนุษย์ไม่ควรทำ คนจะดีจะร้ายก็เพราะปาก ศีลข้อห้า ห้ามไม่ให้ดื่มสุรา การดื่ม สุรามีโทษมาก ตามธรรมดาคนเรามันเมาอยู่แล้ว เมาด้วย ความอยากเมาด้วยความโกรธแค้น เมาอยู่ด้วยความหลงไม่รู้จัก ผิดหรือถูก ถ้าดื่มเหล้าเข้าไปอีกก็ยิ่งเมาใหญ่เมาไปหมดทั้งตัว ไม่รู้หน้ารู้หลัง ไม่รู้จักอายก่อการทะเลาะวิวาท ทอนกำลังปัญญา อาจแก้ผ้าให้คนดูก็ได้ เมื่อคนกินเหล้าก็กินคนตอบแทน

พระ เรามีวิธีหลายอย่าง มีการให้ทานรักษาศล ภาวนา เป็นต้น

นายตั๋ว ขอท่านจงบอกผมถึงการให้ทาน รักษาศล ภาวนา โดยละเอียดด้วยเถอะ

พระ การให้ทานคือการเสียสละของ ๆ ตน ที่มีอยู่ให้คนอื่น เพื่อช่วยเหลือในเวลาที่เขามีความทุกข์ มีข้าว น้ำ เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เป็นต้น ผู้ที่ได้รับก็จะเกิดความปีติปราโมทย์จะรู้สึกซึ้งในความเมตตากรุณาของผู้ให้ เป็นการผูกไมตรีจิตระหว่างผู้ให้กับผู้รับ ถ้าเราไม่มีการให้ของ ๆ ตน แก่คนอื่นเลย ตัวเองก็มีแต่ความเศร้าหมองข้องใจ เพราะการที่ไม่รู้จักให้ ก็ยังรู้จักแต่จะเอาอย่างเดียว การที่รู้จักเอาอย่างเดียวมันกำลังก่อความโลภ คือความอยากขึ้นมาเรื่อย ๆ และก็จะกลายเป็นความอยากที่ไม่รู้จักสิ้น เมื่อปล่อยให้ความอยากมันพัฒนาตัวมากขึ้นก็จะก่อความทุกข์ให้แก่ตัวโดยลำดับ จะก่อความวุ่นวายขึ้นในสังคมมนุษย์ให้วุ่นวายจนเป็นเรื่องใหญ่โต การให้ทานจึงเป็นการต่อสู้กับความอยาก ที่มันเป็นความทุกข์ชนิดหนึ่ง การรักษาศีล คือการไม่ฆ่าสัตว์ทุกชนิดให้ตาย อันส่อถึงความทารุณโหดร้ายของตนเอง , อย่าว่าแต่ฆ่าเลยว่ามันจะมี

มันอยู่นี้ เป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละบุคคล ใครไม่อาจช่วยใครได้ ทุกคนในโลกจะต้องช่วยตัวเองทั้งนั้น และในขณะนี้โลกกำลังเจริญขึ้นในด้านวัตถุ จนพวกเราไม่รู้จะหยิบเอาอะไรมาใช้จึงจะสมใจสักที การปกครองของชาวโลกที่เขาทำกันอยู่ก็เพื่อแก้ปัญหาของความทุกข์ แต่ยิ่งแก้ดูก็ยิ่งทรุดหนัก อาการบอกว่าโลกนี้จะก้าวไปสู่ความหายนะอยู่ทุกวี่ทุกวันอย่างน่าวิตก ประเทศบ้านเมืองที่เจริญทั้งนั้นล้วนแต่มีอำนาจในโลก ที่เขาประชุมกันเพื่อแก้ปัญหาของความทุกข์ ยิ่งประชุมแก้กันแล้วแก้กันอีกกลับยิ่งเดือดร้อนมากขึ้น จะเป็นเพราะแก้ไม่ถูกจุดก็น่าจะพูดกัน เพราะฉะนั้น ถ้าโยมจะแก้ทุกข์ตามวิธีของอาตมาดูบ้างจะเป็นอย่างไง ความทุกข์คือความแก่ความตายกระทั่งเวลาเกิดมาแล้วเหล่านี้ ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ที่ใหญ่หลวง จำเป็นจะต้องแก้ไข

พรานแม้วได้ยินพระพูดถึงความเกิดแก่ตายว่าเป็นทุกข์หนัก ทุกคนต้องตกอยู่ใต้อำนาจของมันไม่มีใครพ้นไปได้ เธอก็มีความสนใจอยากจะพ้นทุกข์บ้าง จึงไต่ถามพระทันทีว่าจะมีวิธีทำอย่างไรจึงจะพ้นทุกข์ได้ ?

ไปมา ขณะนั้นก็ปรากฏสิ่งหนึ่งสีคร้ำ ๆ เดินไปเดินมา อยู่ระหว่างต้นไม้ใหญ่สองต้น เจ้าตั๋วเห็นเข้าจึงมีความสงสัยว่า "เอ๊ะตัวอะไรรูปร่างเหมือนคนแต่มีผ้าคร้ำ ๆ เราจะไปถามมันดูซิวะ มันเป็นใครมาจากไหน" คิดแล้วแกก็เดินเข้าไปหาใกล้ ๆ แล้วถามขึ้นทันทีว่า

ต. สูเป็นใครมาจากไหน สหาย ?

พ. เราเป็นพระมาจากเขาวงกฏ

ต. สูมาที่นี้ประสงค์อะไร ?

พ. เพื่อมาแสวงหาโมกขธรรม

ต. โมกขธรรมคืออะไรของสู ?

พ. ธรรมเป็นเครื่องพ้นทุกข์เรียกว่าโมกขธรรม

นายตั๋ว โอ้สหาย เราเห็นคุณแล้วรู้สึกพอใจในกิริยาอาการของคุณเหมือนจะไม่มีทุกข์อะไร บ่าดงทึบมีแต่ความสงบไม่มีเสียงอะไร ไม่มีใครอยู่ด้วย ทำไมจึงมาอยู่ที่นี้ได้คนเดียว เอาละถ้าคุณอยู่ที่นี้มีเรื่องอะไรก็จงบอกผม บางทีผมอาจช่วยคุณได้บ้าง

พระ ขอบใจมากที่เป็นห่วงและจะช่วยเหลืออาตมาได้ในเวลาที่อาตมาพบกับความทุกข์ แต่ความทุกข์ที่อาตมาจะแก้

เจ้าสาวออกให้หมด เป็นอันว่าสาวมัวได้ตกเป็นลูกสะใภ้เขา แล้วด้วยความจำเป็น

ประเพณีของพวกแม้ว ถ้าสาวคนใดถูกเขาฉุดไปได้ ถึงขนาดเอาไก่มาเช็ดตัวแล้ว จะต้องตกเป็นเมียของชายหนุ่ม ทันที (ประเพณีฉุดสาวเป็นเรื่องธรรมดาของชาวเขา) และเธอจะต้องอยู่ในบ้านของหนุ่มนั้นจนครบ ๓ วันจึงจะออกไปที่อื่นได้ ถ้าไม่ครบสามวันออกไปถือว่าผิดผีของเจ้าหนุ่ม วันต่อมาพ่อแม่ของสาวตามไปทวงลูกสาวคืน หนุ่มไม่ยอมปล่อยออกมา ถือว่ามีสิทธิ์ในตัวของสาวอย่างเต็มที่แล้ว พ่อแม่ของสาวมัวก็กลับบ้านด้วยความผิดหวัง เพราะไม่อาจทำอะไรได้ ถ้าเป็นคนเมืองอื่นฆ่ากันตายมาแต่แรกแล้ว ทั้งสองฝ่ายก็ยินยอมแต่งงานด้วยความเรียบร้อย

อยู่มาหลังจากที่เจ้าตั๋วได้ภรรยามาไว้ในครอบครองก็เป็นเวลานานหลายปี แต่ก็ไม่มีลูกด้วยกัน ก็อยากจะหาความเพลิดเพลินกับการล่าสัตว์ จึงได้เตรียมจัดของมีปืน หน้าไม้อย่างครบครัน แกก็ขึ้นยอดเขาสูงบ่ำทึบเดินไปตาก็จ้องมองไปทางซ้ายและขวา เพื่อจะได้เห็นสัตว์ที่ต้องการ ไกลออกไปเข้าบ่าลัดเลาะลอดพุ่มไม้เถาวัลย์ไปตามทางเล็ก ๆ ส่ายสายตา

ถูกสาวตอบโต้ด้วยถีบจนล้มไปคนแล้วคนเล่า หนุ่มก็ยังไม่ยอมลุกขึ้นได้วิ่งเข้าใส่ สาวกำลังดีกว่าทำเอาหนุ่ม ๆ ถอยร่นไม่เป็นขบวน แม่สาวมัวเห็นถ้าไม่ไหวิ่งไปหาท่อนไม้มากระหน่ำลงไปที่หัวหนุ่ม ๆ เจ้าตัวก็ยังเรียกว่า "แม่ครับขอให้ผมเถอะ ผมจะเลี้ยงดูไม่ให้ลำบากแม้แต่น้อย" แม่ของสาวก็ด่าว่า มึงไม่ต้องเรียกแม่ มึงยังไม่รู้จักที่ตายหรือ "หนุ่มก็กราบงามสามครั้งขอแล้วขออีกว่า พวกที่ต่อสู้กันอยู่ก็ต่อสู้กันอย่างไว้ลายทั้งสองฝ่าย ดึงกัน เตะ ต่อย ถีบกันไปถ่มน้ำลายใส่หน้าหนุ่มจนเบี่ยกปอนไปหมด ทั้งหยิกทั้งข่วน ซึ่งเป็นอาวุธร้ายของหญิง มีเท่าไรขนออกมาใช้ให้หมด เพราะยังไม่อยากไปกับหนุ่ม ยังหวั่นระแวงว่าหนุ่มจะเล่นไม่ซื่อ บ่าที่เกิดศึกชิงนางล้มตายไปเหมือนกับสนามชนวัวทีเดียว ต่อสู้กันจนหมดกำลังของใครของมัน แม่เจ้าสาวหอบซี่โครงบานก่อนคนอื่นถึงกับฟุบอยู่ที่นั่น คนอื่นที่ช่วยกันดึงสาวก็เหนื่อยเต็มที จึงทยอยกันกลับทีละคนสองคน หนุ่มเห็นทีจะสำเร็จก็รวบรวมกำลังออกมาโหมใส่จนสาวหลุดมือฝ่ายของญาติ ทั้งสามหนุ่มก็หอบอุ้มเอาสาววิ่งเข้าบ่าไปกับความมืด ส่วนสาวก็ร้องไห้ไปตลอดทาง เมื่อหนุ่มอุ้มสาวมามาถึงบ้านก็บีดประตูให้แม่รีบเอาไก่ตัวเมียมาเช็ดตัวสาวเป็นการล้างไล่ผี

ต่อมาวันหนึ่ง เจ้าตั๋วทนต่อความรักไม่ไหวก็ปรึกษากับเพื่อน ๆ ถึง ๓ คน เพื่อไปหาเจ้าสาวแล้ววางแผนฉุด เมื่อทั้งสามได้ไปถึงบ้านสาว ตั๋วก็บอกเพื่อน ๒ คนให้แอบอยู่ก่อน ตัวเองก็ค่อย ๆ ย่องไปอย่างเงียบ ๆ นอกฝาเรือนของสาว แล้วทำแสงไฟเล็กน้อยส่องไปที่ห้องสาวมัว เพื่อจะให้รู้ว่ากำลังอยากพบเธอ เมื่อสาวมัวรู้ว่ามีหนุ่มมาหาก็ทำทีเหมือนมีธุระข้างนอก เพราะมัวเองก็ต้องอาศัยมารยาของตัวเอง กลัวพ่อแม่หรือใคร ๆ ในบ้านจะสงสัย ว่าจะไปนอนกับหนุ่ม ๆ เมื่อเธอเดินออกมาเจ้าหนุ่มคอยทีอยู่ ก็ทำเสียงผิวปากเรียกอย่างแผ่วเบา แล้ววิ่งไปจับมือหล่อนกระชับไว้แน่นด้วยความดีใจ เจ้าตั๋วดึงแขนสาวหวังจะเอาไปบ้าน หนุ่มสองคนที่แอบอยู่ก็ออกมาจากที่ซ่อน ช่วยบ๋องกันมิให้สาวหลุดมือหนีไป สาวเห็นหนุ่มอย่างนั้นก็ไม่ยอม ร้องขึ้นจนสุดเสียง แม่ของสาวได้ยินก็รีบวิ่งออกมา เห็นลูกสาวกำลังต่อสู้กับหนุ่มถึง ๓ คน แกก็รีบตะโกนเรียกญาติพี่น้องมาช่วยดึงลูกสาว แม่ของสาวมัวไม่ชอบหนุ่มจึงต่อสู้อย่างหนัก ดึงแขนและกอดเอวลูกสาวไว้แน่น หนุ่มทั้งสามก็ไม่ละความพยายาม สาวมัวก็เตะต่อยถีบ ถ่มน้ำลายรดหน้าหนุ่ม ปากก็ด่าว่าต่าง ๆ นานา หนุ่มสะอึกเข้าใส่ แต่

ในบ่า เจ้าตั๋วเอ๋ยขึ้นด้วยหัวใจอันระทึกว่า "กู๋หย่ายัวตัวเล่า ยูก้อตะตะเล" แปลว่าฉันรักเธอจะตายอยู่แล้ว คิดถึงเธออยู่ทุกวัน สาวพึ่งแล้วได้แต่เอียงอายไม่ปริปาก แล้วก็ยิ้มออกมาด้วยความพอใจ ส่งความหวานของตาให้ด้วย พร้อมกับแสร้งพูดว่า "ฉิเชาะเบ่สีกู๋เน่อ" อย่ามาโกหกฉันเลย หนุ่มตั๋วพูดขึ้นว่า ผมรักคุณจริงๆ ขอสาบานด้วยใจอันบริสุทธิ์ ขอเอาดอยสาม-หมื่นเป็นพยาน ถ้าดอยสามหมื่นไม่พังเมื่อใด ความรักของผมก็มีต่อเธออยู่ตราบนั้น ถ้าผมขาดเธอผมต้องตายแน่ สาวมั๋วเธออย่ามาหลอกฉันให้หลงใหลนักเลย ช่างรักเร็วรักง่ายเสียจริงนะคุณ รักมากเหมือนกับจะตายเสียทีเดียว คำก็รักสองคำก็รัก คนอะไรช่างร้ายเหลือทนพูดเสร็จเธอก็ทำทีเป็นรักหนุ่มด้วยสายตาอันอ่อนหวาน แล้วรีบผละหนุ่มวิ่งหนีไปทันที เจ้าหนุ่มอ้าปากตาค้าง ทำอะไรไม่ถูกมองดูสาวจนลับตา หนุ่มก็คิดว่าจะคอยให้สาวกลับมาอีก แต่หนุ่มก็ต้องคอยเก้อ เพราะสาวไม่มาอีกเลย เจ้าตั๋วได้รอคอยอยู่ประมาณ ๑ ชั่วโมงเศษไม่เห็นสาว ก็เดินกลับบ้านด้วยความผิดหวัง ตกกลางคืนก็ฝันกลางวันก็ละเมอถึงแต่สาวมั๋วไม่หาย ฝันเห็นแต่ภาพที่เธอนั่งอยู่บนขอนไม้วันนั้นทุกคืน

กระพริบตา โดยไม่มีความสงสัยว่าใครจะมาที่นั้น หนุ่มตั๋วมองเห็นสาวจนทรุปรุโปร่งไปหมด เมื่อเห็นเข้าจังๆ อย่างนั้น หนุ่มตั๋วแทบหมดสติเพราะมันเป็นภาพที่หาดูได้ยาก พึ่งเจอเป็นครั้งแรกในชีวิต จะเดินออกจากทางก็ไม่ใช่ที่ จะพูดอะไรก็พูดไม่ออก พอได้สติก็รีบแอบที่พุ่มไม้ ทำท่ายิงปืนแต่ใช้ปากแทนว่าดังปั้ง สาวม้วตกใจตื่นรีบกระโดดลงจากขอนไม้ทันที วิ่งหนีไปอย่างรวดเร็วโดยไม่เหลียวหลัง เรื่องของกันไม่ต้องคิดที่จะเช็ด

สาวม้วหนีไปแล้วเจ้าตั๋วก็ยังคิดเสียดายอยากเห็นภาพเช่นนั้นอีก จึงเกิดความรักใคร่ติดใจไม่หาย เห็นเมื่อตอนกลางวันก็เก็บไปฝันในตอนกลางคืน ตั้งแต่วันนั้นมา เจ้าตั๋วไม่ยอมไปล่าสัตว์อีกเลย วันหนึ่งหนุ่มทนต่อความรักไม่ไหว จึงแอบย่อง ๆ มอง ๆ ไปข้างฝาเรือนของสาวม้ว เพื่อหาโอกาสพบกับเธอ ในเวลาที่เธอออกมาทำธุระนอกบ้าน คอยอยู่สักครู่หนึ่ง หล่อนก็ถือกระป๋องออกมาเพื่อลองเอาน้ำไปใช้ในบ้าน เจ้าตั๋วเห็นสาวใจเต้นแรงรัวเหมือนดังเสียงกลอง เพราะเลือดความรักพุ่งขึ้นมาอย่างไม่ตั้งใจ เข้ารีบตรงเข้าจับมือสาวไว้แน่น สาวตกใจนิดหน่อยเพราะไม่รู้ตัว หนุ่มสาวทั้งสองก็หายเข้าไป

คนหนึ่ง ชื่อนายตั๋ว เขาเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ ทุกวันเจ้าตั๋วจะออกจากบ้าน ด้วยบื้นผาหน้าไม้ครบครัน ไปสู่ป่าเพื่อล่าสัตว์มาเป็นอาหาร การไปของเขาไม่เคยผิดหวัง เพราะเขาเป็นคนที่แม่นบื้นหาตัวจับได้ยาก ในหมู่บ้านนั้นหนุ่มรุ่นราวคราวเดียวกันไม่มีใครเทียบเท่า เขาออกไปสู่ป่าแต่ละครั้ง จะต้องได้เนื้อกลับมาทุกคราว ตั๋วเองก็ชอบล่าสัตว์ ถือว่าเป็นเกมกีฬาอย่างสนุกสนานมาแต่เยาว์วัย ความชำนาญจึงมีเต็มตัวเยี่ยง-พรานป่าทั่วไป

เช้าวันหนึ่ง นายตั๋วเตรียมเครื่องมือล่าสัตว์ครบหมดทุกอย่าง มีลูกบื้นและลูกหน้าไม้ใส่จนเต็มเอว เพื่อออกป่าตามที่ทำมาทุกวัน แกมุ่งหน้าขึ้นไปทางดอยเขาสามหมื่น โดยไม่มีใครติดตามไปด้วย เพราะความเชื่อมั่นในตัวเอง ถือว่าการล่าสัตว์เป็นเรื่องเล็กน้อย เขาเดินลัดเลาะป่าไปด้วยความชำนาญ บังเอิญขณะนั้นรู้สึกปวดปัสสาวะ จึงแวะเข้าป่าพุ่มไม้ข้างทาง แกตกใจสะดุ้ง เมื่อมองไปข้างหน้า เห็นสาวคนหนึ่งซึ่งกำลังนั่งยอง ๆ ปลดปล่อยทุกข์อยู่ที่ขอนไม้ใหญ่ หล่อนคือสาวสวยอยู่ที่บ้านถัดไปนั้นเอง ชื่อว่านางมัว ที่คนระแวกบ้านนั้นรู้จักมักคุ้นดี หล่อนกำลังนั่งเพลินดูกิ้งก่าสองตัวจู๋จี๋กันอยู่ เธอดูแทบไม่

ธรรมนิยายแม้ว

เรื่อง

ต้นร้ายปลายดี

ภาคเหนือของประเทศไทย มีความอุดมไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร เพราะมีภูเขาที่เป็นแหล่งเกิดแห่งน้ำมากมาย มองเห็นเป็นเทือกเขาเรียงราย สลับซับซ้อนไปจนจดประเทศพม่า ป่าไม้บนเขาเขียวสดตลอดปี ทั้งนี้ ก็เพราะยังไม่มีการทำลายป่า บนยอดเขาแต่ละลูกมีสายน้ำไหลรินตลอดฤดูกาล ที่เขาลูกหนึ่ง มีบ้านชาวเขาตั้งหลักทำมาหากินอยู่อย่างสงบสุข ประมาณ ๖๐ หลังคาเรือน อยู่ในระหว่างหุบเขาลึก มีภูเขาลูกอื่นล้อมรอบ เหมือนกับอยู่ในก้นอ่างขนาดใหญ่ ต้นไม้ขนาดสูงใหญ่ล้อมบ้านอยู่ห่าง ๆ น้ำไหลจากที่สูงมาที่ต่ำไม่ขาดสาย พวกชาวเขารู้จักใช้น้ำ โดยใช้ไม้ไผ่ผ่าครึ่งต่อกันมาจนถึงบ้าน ใช้ได้อย่างสะดวกสบาย เขาลูกนั้นสูงกว่าดอยลูกอื่น ดูยอดเขาแล้วยิ่งสวยสูงตระหง่านจนค้ำฟ้าทีเดียว เขาลูกนั้นเรียกว่าดอยสามหมื่น ในหมู่บ้านชาวเขาเหล่านั้น มีหนุ่มรูปหล่อ

มอบหมาย จะหนักหรือเบาไม่ต้องพูดถึง บางคนมาในงาน แต่งานน้อยกว่าคน ไม่มีหน้าที่ที่จะทำแค่มายืนร้องไห้ที่ศพศักครู่สักยามก็นับว่าเป็นความดี ที่ตัวแสดงออกมาจากใจอันบริสุทธิ์ เพราะการร้องไห้ยังเป็นการช่วยให้คนตายไปเกิดบนสวรรค์ได้ง่าย ๆ อีกด้วย คนตายทั้งคนไม่มีการร้องไห้ ถือว่าเป็นการทำให้คนตายไปตกนรกหมกไหม้ ฉะนั้น เมื่อมีใครตาย จะมีเสียงร้องให้ระเบงเซงแซ่ ประสานกับเสียงกลองเสียงแคนก้องบ่าดอยอย่างน่าอนาถใจ บางคนร้องไห้ตลอด ๑๐-๑๕ วัน จนไม่มีน้ำตา คนเมืองไปเห็นนึกว่าเขาบ่นอะไรกัน ที่แท้เป็นความเหี่ยวแห้งใจ น้ำตาที่หล่นลงดินจนไม่มี เหลือแต่ความสะอึกสะอื้นรำพัน ประเพณีการตายของเขายังมีมากมายนัก แต่ขอจบลงแค่นี้เพราะหน้ากระดาษจำกัด

ประเพณีแม้วแต่ละอย่างคล้ายๆ จีน แสดงว่าพวกแม้วมีรกรากอยู่ประเทศจีนมาก่อน คนเมืองเรียกพวกเขาว่า "จีนดอย" หรือ "พวกแซ่"

ถ้ามาไม่ทันก็ปล่อยให้ตายไปอย่างนั้น คนที่ประสบอุบัติเหตุก็คือ คนตายโหง แต่ชาวแม้วจะไม่ถือสาถ้าคนในครอบครัวไม่ว่าใครตาย เขาจะเอามาบ้านเพื่อทำให้ถูกก่อน เพราะความรัก ความอาลัยอาวรที่มีต่อคนตาย พวกเขาเสียดายที่คนตายยังดีอยู่ ยังไม่เน่า จะไม่รีบทิ้ง ต้องทำให้ถูกต้องเก็บไว้หลายวัน ให้ศพเน่าเหม็นแมลงวันตัวเขียว ๆ มาเยี่ยมเยียนก่อน เท่านั้นยังไม่พอ ญาติพี่น้องต้องได้ยืนร้องไห้ปรนนิบัติพัดวีเช็ดน้ำเหลือง ไล่แมลงวัน คนตายเบื่อเน่า หนังมือหลุดออกมา ญาติ ลูก หลาน ได้เก็บเอาไว้ที่สูงเพื่อบูชา ถือว่ามีบุญให้โชคลาภ นั่นแหละจึงพอใจแสดงว่าน้ำใจอันเต็มไปด้วยกตัญญูกตเวทีของผู้เป็นลูก น่าสรรเสริญยิ่งนัก ถ้าเขาไปที่ไหนเจ็บป่วยขึ้นมา เขาจะจุดธูปเทียนบูชาคุณพ่อคุณแม่ ให้ขจัดปัดเป่าบางทีก็หาย จะเป็นเพราะบังเอิญ หรือเป็นเพราะประเพณีอันศักดิ์สิทธิ์ช่วยเขาได้จริง ๆ ก็ไม่ทราบ

พวกแม้วถือว่าเรื่องตายเป็นเรื่องใหญ่ที่สุด เพราะทุกคนเข้าใจว่าความตายใครจะหนีไม่พ้น จึงพากันช่วยงานศพของคนอื่นอย่างเต็มความสามารถ เขาจะเก็บศพไว้ถึง ๑๕ วัน ก็ต้องอยู่สู้ทนจนตลอดด้วยความขยันขันแข็งตามที่ได้รับ

ตัวที่ทำที่ต้มให้คนตาย เสร็จแล้วคนเป็นก็ทำอาหารเลี้ยงกันจนหมด ต่อมาอีก ๓ ปี ก็จะมีพิธีทำดังกล่าวมาอีกทีหนึ่ง

ชาวเขาเผ่าแม้ว ไม่ชอบกินหัวใจไก่ เพราะหัวใจไก่เป็นอาหารผี เขาเอาให้เฉพาะผีกินเท่านั้น ถ้าหากใครกินคนนั้นก็คือผี *(คนพวกอื่น ๆ ที่กินหัวใจไก่ก็คงจะเป็นผีกันหมด)* ชาวเขาเผ่าแม้วเข้ามาในเมือง ซื้อข้าวแกง ถ้าชอบแกงไก่เขาจะต้องระวังตัวเป็นพิเศษ ถ้าโชคร้ายเจอหัวใจไก่เข้าก็รีบผละทันที ยังไง ๆ ก็ขอให้ตายเสียก่อนค่อยเป็นผี ถ้าจะให้เป็นผีก่อนตาย เขาไม่ยอม จึงไม่อยากจะแตะต้องหัวใจไก่เป็นอันขาด

ประเพณีการตายของชาวเขาเผ่าแม้วก็ยังไม่จบลง เพราะแต่ละคนอาจตายในลักษณะผิดกัน เราจึงขอนำท่านไปพบกับคนเจ็บที่จวนเจียนจะถึงกาลอวสานแห่งชีวิตสักเรื่องหนึ่ง

หากมีคนใดคนหนึ่งโดนอุบัติเหตุ เช่นต้นไม้ล้มทับ ถูกมีด ถูกบึ่น อาการปางตาย จวนจะไปเมืองผีอยู่รอมร่อ คนมาพบเข้า ถ้าไม่ใช่แซ่เดียวกัน จะเข้าช่วยเหลือเยี่ยวยาให้ ไม่ได้เป็นอันขาด ประเพณีที่เขาถือเคร่งครัดไม่ให้ช่วย ขืนช่วยก็ผิดผีทันที ชาวแม้วถือว่า เรื่องจะช่วยคนเจ็บที่ไม่ใช่แซ่เดียวกันผิดประเพณีร้ายแรงมาก นอกจากวิ่งไปบอกให้คนแซ่เดียวกัน

วันที่ ๒ ก็เอาอาหารไปส่งคนตายอีกค่อนทางโดยไปวางไว้ที่ใดที่หนึ่งแล้วก็กลับบ้าน พอถึงวันที่ ๓ ก็เตรียมอาหารไปส่งจนถึงที่ฝังศพ แล้วช่วยกันหาก้อนหินมาเรียงขึ้นสูงประมาณ ๑ ฟุต ตามความยาวของหลุม เป็นระเบียบเรียบร้อยปัดกวาดทำความสะอาด หาใบไม้มุงที่ฝังศพไว้อย่างดี ล้อมกั้นเขตไว้ไม่ให้สัตว์บ่าเข้ามาทำลายศพได้ หลังจากนั้นมาอีก ๑๓ วัน จะมีพิธีเลี้ยงผีอีก เรียกวิญญาณผู้ตายมา เอาดินเหนียวมาปั้นเป็นรูปคนใส่ไว้ในกระด้งเอาไม้ ๒ อัน บั๊กข้างกระด้งเอาเส้อมามุงกระด้ง หมายความว่าวิญญาณคนตายมาอยู่ที่นั่นฆ่าไก่ ๑ ตัว วางไว้ใกล้ ๆ กระด้ง แล้วถามผีด้วยการเอาไม้ไผ่ ๒ อัน ประกบกัน วางลงพื้นดินไม้ ๒ อันคว่ำหรือหงายตามที่คิดไว้ เขาก็เอาหัวใจไก่ใส่ช้อนนิดหน่อย ข้าวนิด เหล้าหน่อยทำท่าเอาให้คนตายนั้น วางไว้ในกระด้ง แล้วหมอผีก็เอาของทุกอย่างออกจากกระด้ง ต่อจากนั้นก็ทำให้กระด้งหมุน ถ้ากระด้งหงาย แสดงว่าวิญญาณคนตายยังไม่อยากไปอยู่บ่าเห้ยว คือบ่าช้า หมอผีก็ทำกระด้งหมุนพร้อมกับบอกทางให้ ถ้ากระด้งคว่ำ เป็นอันว่า วิญญาณตกลงไปอยู่บ่าช้า เขาก็จัดการเผากระดาษเงินกระดาษทองให้ และบอกทางให้ไป ส่วนไก่

พ่อตายจากไป พวกข้าพเจ้ามีน้อยคนจะหามไปไม่ไหว ขอท่านทั้งหลายจงให้ความเอ็นดูแก่พวกข้าพเจ้าด้วย เมื่อขอครบทุกคนแล้ว คนทั้งหลายที่ยืนเข้าแถวอยู่ก็ทำความเคารพเล็กน้อยเป็นการรับโดยดุษณียภาพ ลูก ๆ ของคนตายก็ขอให้ ๒ คน เข้าหามก่อน ต่อไปอีก ๒ คนก็คอยเปลี่ยนหามอยู่เรื่อย การหามก็วิ่งแย่งเข้าหามเหมือนที่เอาไปตากแดด แม้ทางจะขึ้นเขาลงเขาไกลอย่างไรทุกคนไม่หวั่น วิ่งแย่งหามกันไปจนถึงที่ฝั่งศพ อาศัยคนมากเป็นร้อยสองร้อย เรื่องใหญ่ก็เป็นเรื่องเล็ก ไม่มีใครพูดกันว่าเหน็ดเหนื่อยลำบาก เมื่อไปถึงที่ฝั่งเขาก็วางศพไว้ก่อน แล้วขุดเอาดินที่ฝั่งมา ๑ กำมือให้เด็กถือไว้ แล้วยกศพวางไว้ที่บนแคร่ สำหรับรองรับก่อนจะฝั่ง จุดกระดาษเงินกระดาษทองให้แล้วก็ยกลงวางในหลุม ช่วยกันกลบดินจนเรียบร้อยแล้วก็เอาก้อนหินคนละก้อน รุมขว้างไปที่หลุมฝั่งศพ แล้ววิ่งหนีกลับบ้านโดยไม่เหลียวหลัง เมื่อกลับมาบ้านแล้วก็เอาดินกำมือหนึ่งที่ขุดจากหลุมฝั่งนั้น ไว้บนหัวนอนของหัวหน้าครอบครัว เขาถือว่าดินนั้นเป็นขวัญของเขานั่นเอง

หลังจากเอาศพไปฝั่งแล้ว ญาติคนตายก็จะจัดแจงข้าวปลาอาหารไปส่งคนตายแค่ครึ่งทาง คือเอาไปส่งไม่ให้ถึง

เบ้องหลังวอดวายฉิบหายหมดตัวไปก็มี นี่แหละผู้เขียนจึงว่า คนตายขายคนเป็น ช้ามิหนำคนเป็นต้องขายคนเป็นอีกด้วย

ในงานศพนั้น คนตีกลองและพวกเบ่าแคนที่มาในงานก็ได้รับสิ่งตอบแทนน้ำใจ คือเนื้อวัวคนละขารวยแปร้ไปเลย ถ้าอยู่บ้านไกลๆ ถึงขนาดเตรียมม้ามาต่างเอาไป เช่นกับคนตีกลอง ต่างก็ทำงานหนักมาตลอดงาน เนื้อที่เหลือนอกนั้นก็จัดการต้มใส่เกลือเลี้ยงกันในที่นั้น ถ้าเหลือเจ้าของบ้านก็มีส่วนนำกลับบ้านทุกคน ถ้าเหลือแต่เนื้อติดกระดูกก็ไม่เอา คนทั้งหมดในงานศพมากมายก็กินกันชุลมุนทั้งเด็กผู้ใหญ่ หญิงสาวเฒ่าแก่แม่หม้าย วันนี้เป็นวันต้องกินต้องทำ

ประมาณ ๓-๔ โมงเย็นก็ถึงเวลาเอาศพไปผั่ง ที่ผั่งศพก็จะมีคนไปหาไว้ก่อน ที่นั่นเป็นดอยสูงพอสมควร ใกล้ลำธารมีน้ำไหลด้วย จะไกลเท่าไรก็ไม่ว่า ถ้าหมอผีบอกว่าดีแล้วต้องนำศพไปจนถึงที่ผั่ง เมื่อใกล้เวลาจะเคลื่อนศพ คนทั้งหลายก็จะมายืนรวมกลุ่มกัน ลูกเต้าของคนตายก็จะเดินไปในระหว่างคนเพื่อขอความช่วยเหลือ การขอก็ใช้หัวแม่มือทั้งสองแตะลงที่พื้นดินนั่งลงกราบ แล้วพูดว่าคราวนี้พวกผมมีความทุกข์ใจมาก

รวมไปวางไว้ที่มือศพ วัวจะได้พาคนไปเกิดบนสวรรค์ และคน ก็จะได้กินเนื้อวัวให้อิ่มสำราญ พูดถึงคนรวยลูกชายหลายคน อย่าง ๑๕ คน ลูกชายก็หาวัวมา ๑๕ ตัว คนละตัวเพื่อฆ่าสังเวย วิญญาณคนตาย การฆ่าวัวขณะนั้น จัดการทีละตัว ตัวละคน คนหนึ่งฆ่าเสร็จ คนหนึ่งก็ฆ่าอีกตัวหนึ่ง เรียงคิวกันเข้าฆ่า จนกว่าจะครบจำนวนวัว การฆ่าวัวก็เป็นที่สนุกสนานของ พวกเขา เมื่อคนฆ่าวัวเงื้อฆ้อนขึ้นสุดแขน กระหน่ำลงอย่างแรง แต่วัวหลบฉาก ฆ้อนถูกดินดังสนั่นผุ่นตลบ ผู้คนที่มุงดูจนมืดตื้อ เหล่านั้นก็ส่งเสียงหัวเราะเป็นที่ขบขัน พวกเขาสนุกสนานกับ-การทำบาปเหมือนคนทั่วไป เมื่อวัวตายหมดก็ช่วยกันเชือด เฉือนชำแหละเนื้อชุลมุนอีกครั้งหนึ่ง สำหรับญาติพี่น้องลูกหลาน ของคนตาย ก็ร้องไห้รำพึงรำพันด้วยความเหี่ยวแห้งใจคอยพัดวี ที่ข้างศพอยู่ตลอดเวลา คนตายไปหนึ่งคน วัวตายไป ๑๕ ถ้านับหมูเข้าด้วย ที่ฆ่าเลี้ยงคนตลอด ๑๕ วัน ก็คงเป็น ๒๐–๓๐ ตัว วันหนึ่ง ๓ เวลาๆ ละตัว ๒ ตัว นับว่ามากมาย ไม่ใช่เล่น ถ้าพูดถึงคนจนตาย เขาก็ขวนขวายหาหมู วัวมา ฆ่าให้ได้ ไม่มีก็ยอมเป็นหนี้เขาไว้ก่อน หรือไม่ก็ขายลูกตัวเอง เพื่อแลกเอาเงินมาทำงานศพ คนตายไปคนเดียว คนอยู่

ข้ามดอยมาจากที่ ไกล ๆ บริเวณบ้านแทบไม่มีที่จะยืน ได้เวลา ทุกคนก็เข้าช่วยกันอลหม่านวุ่นวาย ด้วยการหามศพ และแห่ศพไปที่ที่มีบริเวณกว้างเพื่อตากแดด หามศพจะหามได้ครั้งละ ๒ คน คนละ ๒ บ่า ข้างหน้า ๑ คน ข้างหลัง ๑ คน พอ ๒ คนหามออกมาพ้นธรณีประตู ก็มี ๒ คน คอยที่อยู่รีบเปลี่ยนทันที และ ๒ คนต่อไปก็คอยเปลี่ยนช่วยหามอยู่อย่างนั้นเรื่อยไป จนไปถึงที่ตากแดด ตอนที่เขาคอยเปลี่ยนกันหามนั้นน่าดูมาก เพราะเขาเอาจริงเอาจังเหลือเกิน เหมือนกับจะแย่งกันหาม วิ่งไปดักหน้าไปแย่งเปลี่ยนกันเข้าแทนกันเป็นภาพที่หาดูได้ยากมาก การที่ต้องวิ่งแย่งกันหาม เขาบอกว่าเป็นการได้บุญมาก ถ้าคนมากมาย บางคนก็วิ่งแย่งหามไม่ทันเพื่อนก็เลยอดได้บุญ เมื่อเอาศพไปถึงแล้วก็วางศพไว้บนแคร่ สูงประมาณ ๑ เมตร ที่เขาเตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว ต่อจากนั้นนักตีกลองก็จะรัวกลองใกล้ๆ ศพ พร้อมกับนักเป่าแคนทั้งหลายที่มาช่วย ตอนนี้นักเป่าแคนมากหน้าหลายตา เพราะเป็นครั้งสุดท้ายแล้ว เพื่อกลบความโศกเศร้า และส่งวิญญาณศพ การตีกลองและเป่าแคนก็นานพอสมควร จนกว่าจะได้ฆ่าวัว พวกที่ฆ่าวัวก็จัดแจงผูกวัวไว้ห่างศพเล็กน้อย ผูกเชือกของวัวทุกตัว

ไม่มีโชคจะมีบุญมีโชคเพราะความเหม็น ผู้เขียนไม่เอาด้วย คนหนึ่งละ

ก่อนจะเอาศพไปฝั่งหนึ่งวัน ชาวบ้านก็พากันมาเอาเงิน ข้าวสาร เสื้อผ้ามาทำบุญ เมื่อมาถึงบ้านคนตาย ก็ยิงปืนขึ้นฟ้า ๓ นัดบ้าง ๆๆ เจ้าของบ้านก็ยิงต้อนรับ ๔–๖ นัด พี่น้องที่มาร่วมทำบุญก็จะยิงคนละ ๓ นัด เจ้าของบ้านยิงตอบ ๔–๖ นัด ทุกครั้งไป วันทำบุญจึงเป็นวันแห่งเสียงปืน เสียงปืนดังตูมตาม แหวกอากาศ เพี้ยว ฟ้าว เกือบตลอดทั้งวัน แต่ละคนยิงปืนเสร็จก็เอาของเข้าไปในบ้าน แล้วเข้าไปยืนรำพึงรำพันใกล้ ๆ ศพ ว่า ขอให้ไปดีเถอะ ไม่น่าจากกันไปเลยคนดี ๆ อย่างนี้ จงไปสู่ที่ชอบ ๆ เถิด ฯลฯ เสร็จแล้วก็ออกไปยืนข้างนอก คนอื่นก็เข้าไปแทน ภายในบ้านกลิ่นตลบอบอวนฟุ้งเฟื่อ คนก็ทยอยกันมาทำบุญไม่ขาดระยะ วันนี้เป็นวันที่มีคนมากที่สุด ดำมืดไปทั่วทั้งบริเวณบ้าน ผู้หญิงที่เป็นแม่ทั้งหลายผูกลูกติดหลังมากันมากมาย ยืนสนทนาปราศรัยกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ต่างก็อยากได้บุญ และหวังว่าจะได้บุญด้วยกันทั้งนั้น

เช้าวันรุ่งขึ้น พวกเขารู้ว่าจะเอาศพไปฝั่ง ก็พากันเฮโลสาระพามากกว่าวันก่อนอีก พวกหนุ่ม ๆ ก็จะข้ามดง

อาวรของลูกหลานพี่น้อง การร้องไห้ของพวกนี้มีจังหวะเหมือนกัน เช่นหมอผีเริ่มพิธีบอกว่า ขณะนี้วิญญาณคนตายได้ล่องลอยจากพวกเราไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ ขณะนั้นเอง ลูกๆ หลานๆ ญาติสนิทมิตรที่รักของคนตายก็เริ่มส่งเสียงดัง สะอื้นร่ำไห้ น้ำตาร่วงพรูอาบหน้าผสมผสานกับเสียงกลอง เสียงแคน ได้ยินไปทั่วทั้งดงดอยนั้นทีเดียว แต่ธรรมดาถ้าหมอผียังไม่บอกก็สะอื้นเพียงเบา ๆ อีกอย่างหนึ่งเฉพาะการตีกลองเขาจะไม่ตีกันอย่างพร่ำเพรื่อ เหมือนเมืองไหน กลองจะนำเอาไปทำลายพร้อมกับศพที่เอาไปผั่งไม่ให้ค้างอยู่ เพราะฉะนั้น ถ้าท่านผู้ใดได้ไปเที่ยวบ้านแม้ว ถ้าเสียงกลองดังตุ๊ม ๆๆ จงรู้เถิดว่าเขาตายกันแล้ว จงติดตามเสียงกลองนั้นไปก็จะได้เห็นของดีแน่นอน เสียงกลองจึงเป็นสัญญลักษณ์แห่งการตายของพวกแม้วถ้ายังไม่เอาศพไปผั่งตราบใด ลูก ๆ หลาน ๆ ก็จะผลัดเปลี่ยนกันพัดวี ยืนคอยดูแลปรนนิบัติศพอยู่อย่างนั้นคนละเป็นชั่วโมง แม้น้ำเหลืองจะไหลหยดย้อย เหม็นแสนเหม็น ความรังเกียจไม่มีแม้แต่น้อย จนหนังมือหลุดออกมา เขาก็รีบเก็บเอาไว้บูชาเขาถือกันว่าคนตายให้โชคมีบุญมาก คิดถึงลูก ๆ หลาน ๆ มากด้วย ส่วนคนตายคนไหน หนังมือไม่หลุดออกมา ลูกหลานถือว่าไม่มีบุญ

อีก ๒ คนทำอาหารเลี้ยงคน ให้ ๒ คนไปหาฟืนมาใช้ต้มแกง และให้ ๒ คนช่วยกันตักน้ำทุกคนทำไปจนตลอดงานเลิก ด้วยความขยันไม่ปริปาก คนที่มีหน้าที่จัดการทุกอย่างมาจากบ้านอื่น ส่วนเจ้าของบ้านไม่มีหน้าที่จะต้องทำอะไร นอกจากโศกเศร้า อาดูร ร้องไห้รำพันเท่านั้น คนที่มาเยี่ยมศพถ้าเป็นญาติสนิทมิตรที่รักกันก็จะร้องไห้โฮ ๆ ไม่ต้องอายใคร เสียงร้องไห้ระงมไปจนถึงบ้านคนอื่นทีเดียว พร้อมกันนั้นก็คอยดูแลศพคอยพัดวี ไม่ให้แมลงวันตอม เก็บศพไว้ ๕ วัน ๗ วัน หรือ ๑๕ วัน ก็ยังมี ศพไม่มีการใส่โลงหรือบิดมิดชิด ปกบิดด้วยผ้าหลายชั้นปล่อยหน้าไว้ ศพเน่าเฟะน้ำเหลืองไหลหยดย้อยเหม็นตลบไปทั่วบ้านแต่พวกเขาก็ยังเผ้าศพ ต่อสู้กับความเหม็นอยู่ได้ตลอด ๑๕ วัน ระยะที่เก็บศพไว้เขาก็ฆ่าหมูเลี้ยงคนที่มาเผ้าศพ ถ้าคนมามาก วันหนึ่งก็หลายตัว การฆ่าหมูเลี้ยงคนตอนนี้ไม่มีการใส่ผัก ต้มใส่เกลือก็พอ ก่อนจะกินเลี้ยงกันทุกครั้งก็จะยิงบั้นขึ้นฟ้า ๓ นัดทุกที ตอนที่ยังเก็บศพไว้อยู่นั้น คนตีกลองก็ตีไปตามจังหวะของการเบ่าแคน ทำกันอยู่อย่างนั้นจนกว่าจะเอาศพไปผั่ง เสียงกลอง เสียงแคน เสียงร้องไห้ของคนหลาย ๆ คนระงมไปหมดอย่างน่าเวทนา เพราะความอาลัย

เสร็จแล้วก็เอาไก่ไปวางไว้ที่ข้างศพ แล้วบอกคนตายนำเอาวิญญาณไก่ พาไปเอารกของตัวที่ตัดผึ่งไว้กลางบ้าน เมื่อตัวเกิดมาใหม่ ๆ ให้พากันไปเกิดบนสวรรค์ชั้นวิมาน หมอผีก็เผากระดาษเงิน กระดาษทองให้ พวกชาวบ้านก็พากันไปหาไม้กลม ๆ ประมาณ ๑๐ กว่าท่อน ใช้เครื่องไม้ถักให้เป็นแผ่น เอามาวางไว้ที่ข้างศพ คนตีกลองก็ถูกเชิญมา กับทั้งคนเบ่าแคนก็มาพร้อมหน้า เพลงคนตายก็เริ่มขึ้นคนเบ่าแคนก็เบ่าไปมา คนตีกลองก็ตีไปตามจังหวะแคน นานพอสมควรจนจบเพลงคนตาย แล้วก็ยกศพไปวางไว้บนแคร่ ที่เขาเตรียมไว้สูงประมาณ ๑ เมตร ศพอยู่บนแคร่หันหัวไปทิศตะวันตกทางซ้ายมือของประตูเขา จับเอาหมูมาผูกเชือกเงื่อนหนึ่งวางไว้ที่มือคนตายหมอผีบอกคนตายว่า หมูตัวนี้เอาให้เธอ ขอให้รับเอาวิญญาณหมูตัวนี้เพื่อเป็นเพื่อนไปสู่สวรรค์ พูดเสร็จก็มีคนเอามีดจ้วงแทง คอหมูให้ตายในทันที เอาเลือดหมูไปต้มให้สุก เอามาใส่ปากคนตาย ๑ ช้อน

คนที่ได้รับมอบหมายในงาน ควบคุมงาน ดูแลให้ความสะดวกแก่แขกเหรื่อที่มาเยี่ยมศพ ก็จะแต่งตั้งให้ ๒ คน ตีกลองผลัดเปลี่ยนกัน อีกคนหนึ่งเบ่าแคน จัดให้ ๒ คนตำข้าว

บ้านศพเมื่อคนเฒ่าคนแก่ไปถึง ก็เริ่มปรึกษาหารือ ตกลงให้ ๒ คน ควบคุมงานศพ แล้วแต่จะจัดการอย่างไรตามประเพณี จะเอาศพไว้กี่วันต่อจากนั้นก็จัดการห่อศพ ด้วยผ้าหลายชั้น และล้างหน้าศพ เครื่องนุ่งห่มของคนตายมีเท่าไร ก็เอามาใส่ให้หมด ถ้าศพมีฐานะมีมากก็ใส่ถึง ๑๐ ชั้น แต่งตัวศพเรียบร้อย ก็ยกเอาไว้ที่แผ่นกระดาน แล้วหามไปไว้กลางบ้าน จากนั้นไปเชิญหมอผีมาด้วยเหล้า ๑ ถ้วย หมอผีได้รับเชิญก็มาจัดการตามหน้าที่ ผู้คนก็เริ่มมากันมากเข้าทุกที โดยหยุดงานเพื่ออุทิศเวลามาเคารพศพ ช่วยกันหาไม้ที่เป็นโพรงมาทำกลองบ้าง หาไม้มาทำแคร่ใส่ศพบ้าง ตัดไม้ที่จะทำกลอง เจียนให้เรียบๆ ใช้หนังวัวหุ้ม รัดให้ตึง จนตีมีเสียงดังพอสมควร แล้วก็เอาไว้กลางบ้าน ส่วนหมอผีก็เรียกวิญญาณของคนตาย เอาไก่ ๑ ตัว เหล้า ๑ ขวด ไม้ไผ่กลมๆ ยาวประมาน ๕ นิ้ว ผ่าออกเป็น ๒ อัน หมอผีก็จะฆ่าไก่ ตัดเอาหัวใจไก่ใส่ไว้ในกระบอกไม้ไผ่ หมอผีจะถามคนตายด้วยการเสี่ยงไม้ไผ่ ๒ อัน เอาไม้ประกบกันแล้ววางลงพื้นดิน ถ้าไม้ ๒ อัน หงายหรือคว่ำอย่างที่เขาว่าดี ก็แสดงว่าคนตาย พร้อมที่จะกินไก่ เขาก็จะเอาหัวใจไก่ขยี้สักหน่อยใส่ในปากศพพร้อมกับเหล้าถ้วย

การตายที่เราจะกล่าวถึงนี้ มันเกี่ยวกับการตายของพวกแม้ว การตายของเขานั้นมากเรื่องจริง ๆ เราจึงพูดว่าประเพณีและวิธีการตายของแม้ว คนตายไปคนเดียว เรื่องยุบยิบหยุมหยิมต่าง ๆ มันตามมาเป็นพืดยาวยืดไปเลย ผู้เขียนได้เห็นมาแล้ว มันเรื่องของคนตายขายคนเป็นชัด ๆ เราท่านทั้งหลายถ้าได้เห็นแล้ว คงไม่อยากดูอีก เห็นอกเห็นใจท่านผู้อ่านที่ไม่มีโอกาสจะได้พบกับเหตุการณ์อย่างนั้น จึงอุทิศเวลาเขียนเรื่องนี้ขึ้นมา เพื่อจะได้รู้และศึกษาต่อไป

ถ้ามีคนเจ็บคนหนึ่งเฒ่าแก่ชราภาล จวนเจียนจะไปเมืองผีจริง ๆ เขาก็เรียกญาติพี่น้องให้มาช่วยกันดูแล นอกจากอยู่ไกลไม่สามารถมาได้เท่านั้น พวกลูก ๆ ทั้งหญิงและชาย ก็จะนั่งเรียงแถวยืดขาออกไปข้างหน้า เป็นระเบียบเรียบร้อย แล้วเอาคนแก่ไว้บนตักทุกคนก็เอามือประคอง จนคนแก่ตายบนตัก รู้ว่าตายแล้ว คนหนึ่งก็วิ่งถือปืนออกไปยิงข้างนอก ๓ นัด แล้วกลับเข้าไปในบ้านประคองศพ ชาวบ้านเมื่อได้ยินเสียงปืน ๓ นัด ก็รู้ทันทีว่ามีอะไรเกิดขึ้น ก็จะค่อยทยอยกันมาที่บ้านศพ ญาติของคนตายก็จะเอาเหล้า ๑ ขวดและถ้วยชาไปบ้านคนเฒ่าคนแก่ รินเหล้าให้ ๑ ถ้วย บอกเรื่อง ขอให้ไป

ประเพณีและการตายของพวกแม้ว

ความตายเป็นเรื่องธรรมดาประจำโลกมนุษย์ ไม่มีใครจะยืนหยัดเพื่อต่อสู้กับความตาย หากจะมีก็เป็นสิ่งที่น่าหัวเราะอย่างที่สุด เพราะความตายได้ประทับตราไว้กับทุกคนแล้ว ทุกคนรู้ว่าเมื่อเกิดมาแล้วจะต้องตาย ไม่วันใดก็วันหนึ่ง แต่ไม่อาจกำหนดวันได้ถูกต้อง เจ็บหนัก ๆ ทนไม่ไหวก็ตาย แก่หนัก ๆ เข้าทนไม่ไหวก็ตาย บางคนก็ใจร้อน ตัวเองยังดี ๆ อยู่ จะรอให้มัน แก่ เจ็บเสียก่อนแล้วค่อยตายนั้น ไม่ทันใจ ก็จะหาวิธีให้ตัวเองตายด้วยการกินยาพิษบ้าง ผูกคอตายบ้าง ใช้ปืนยิงตายบ้าง และด้วยวิธีอื่น ๆ เพื่อทำลายตัวเอง เพราะรู้ดีว่าถ้าขืนอยู่ดูโลกไปนานกว่านั้น มันก็จะมีทุกข์ทรมาน กลัวทุกข์จะร้อนรุ่มสุมไหม้ในดวงจิต ก็รีบปลิดชีวิตตัวตายด้วยวิธีดังกล่าว อย่างนี้นี่เล่า พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนว่า ทุกข์เป็นภัยใหญ่ที่สุดในโลก ที่ควรรีบแก้ไข ถ้าปล่อยไว้มาก ๆ แก้ไม่ไหว ทุกข์ก็จะท่วมทับหัวอกจนทนไม่ได้ ถึงกับแก้ทุกข์ด้วยวิธีที่งมงาย เลวร้าย อย่างสุดจะกล่าวได้ ความตายนั้น ใคร ๆ ก็ตายด้วยกันทั้งนั้น แต่จะตายถูกตายผิดนั้น มันอีกอย่างหนึ่ง

เมื่อไม่.ชื่อก็ตั้งหน้าตั้งตาก่อเหตุแห่งทุกข์เรื่อยไป อยากฆ่าอะไรก็ฆ่าหมด แม้แต่มดดำมดแดง คนได้สั่งสมบาปเอาไว้กับสัตว์หลาย ๆ ชนิด กรรมชั่วก่อตัวใหญ่ใต้ขึ้น เมื่อมีกำลังแรงพอแล้วก็ให้ผลทันตากลายเป็นความทุกข์ขึ้นมาอย่างหนัก ทำไมคนด้วยกันจึงฆ่ากันได้ ก็จะคิดยากอะไร ในเมื่อคนชอบฆ่าสัตว์เมื่อฆ่ามาก ๆ ผีสัตว์ก็เข้าสิงสู่หัวใจคน คนก็เลยเห็นคนเป็นสัตว์ก็เลยเป็นเพชฌฆาตได้สบาย ตามที่จริงเราไม่ต้องไปฆ่าเขาเขาก็ตายจนได้ เช่นเด็กที่กล่าวมานั้น ไม่มีใครแกล้งจะฆ่า แต่เขาก็ตายเอง จะเป็นเพราะเด็กมีบาปมาก หรือเป็นเพราะพ่อแม่มีมาก หรือหากว่าทั้งพ่อแม่และลูกได้ช่วยกันทำบาปไว้มากจึงเกิดเหตุอย่างนั้น จึงได้เกิดทุกข์ทั้งครอบครัว อันนี้มันก็เหลือเดา แต่ถ้าเราจะพูดตามหลักกฎของกรรมแล้ว ก็น่าจะเป็นได้ เพราะบาปที่เราก่อไว้เป็นเหตุแห่งทุกข์ ต่อมาก็มีผลอันเกิดแต่เหตุนั้น ผลของมันก็คือทุกข์นั่นเองไม่มีอะไร แต่คนหัวใจหนาแน่นดำมืด จนมองไม่ออกว่าบาปคืออะไร เพราะความไม่รู้คือกิเลสตัวใหญ่บังหัวใจคนไว้ ไม่ให้มองเห็นความดี แม้แต่น้อยเดียว จึงได้รับทุกข์อันเป็นสิ่งไม่พึงประสงค์ ดังกล่าว

ก็ได้ลาโลกไปเสียแล้ว ผู้เป็นแม่ก็ร้องครวญครางหน้าดำหน้าเขียวไปหมด จนสลบไสลไม่ได้สติ กว่าจะฟื้นก็หลายชั่วโมง พ่อผัวแม่ผัวหัวใจเต้นแรงแทบกระเด็นออกนอกอก เพราะเป็นเรื่องเศร้าสลดที่ไม่เคยพบ ต่อจากนั้นชาวบ้านก็ช่วยกันห่อหุ้มเด็กด้วยผ้า แล้วนำไปผึ่งที่ไกลบ้าน ผัวก็รีบกุลีกุจอด้วยหัวใจสั่นระทึก รีบวิ่งหาหญ้าคามาผูกต่อกันยาวล้อมบ้านไว้ เพราะกลัวเด็กจะกลับมาฆ่าแม่ เสร็จจากนั้นแล้วก็วิ่งหาไข่และไก่มาฆ่า จุดธูป ออกไปยืนอยู่หน้าประตู ปักธูปที่กะละมังไข่ เริ่มเรียกขวัญเมียให้กลับมาด้วยหัวใจอันสั่นระรัว พูดแทบไม่ได้ศัพท์ เพราะความโศกเศร้าเสียใจอย่างหนัก น้ำตาของผู้ชายได้ไหลลงอาบหน้าโดยไม่ตั้งใจ ภายในบ้านก็ชุลมุนวุ่นวาย วิ่งหาอะไรเพื่อความอยู่รอดของแม่เด็กอีกคน เธอต้องละเมอเพ้อพร่ำเมื่อมองทางไหนไม่เห็นลูก แทบหมดลมในขณะนั้น ได้แต่สอึกสะอื้นด้วยความปวดร้าวทั้งใจและกาย นี่แหละหนอการเกิดเป็นทุกข์! ไม่ใช่ทุกข์แต่คนกำลังเกิดเท่านั้น คนที่เกิดมาแล้วก็ทุกข์ใจไปด้วยกัน แทบวายปราณไปด้วยกัน ผู้รู้บอกว่า อย่าฆ่าเขาอย่าก่อทุกข์ให้เขา เดี๋ยวสิ่งชั่วช้าที่เราก่อไว้จะตามมาให้ผลเป็นความทุกข์ มีกี่คนที่เชื่อว่าจะเป็นความจริง

ใช้ม่าเรียกตั้งชื่อเด็ก อีกตัวม่าให้แม่เด็ก ส่วนอีกสองตัวที่อยู่นอกบ้าน ตัวหนึ่งเอาให้ผีที่ส่งเด็กมาเกิดที่เป็นหญิง อีกตัวหนึ่งให้แก่ผีผู้ชายที่ส่งเด็กมาเกิด

การเกิดของแต่ละคนไม่เหมือนกัน แต่ขึ้นชื่อว่าการเกิดแล้วย่อมเป็นทุกข์ด้วยกันทุกคน ทุกข์มากทุกข์น้อย ก็แล้วแต่ละคนที่มีบาปมากบาปน้อย เช่นเดียวกันนี้ พวกชาวเขาก็เหมือนกับคนทั่วไป วันหนึ่งขณะที่ทุกคนกำลังสาละวนอยู่กับการอยู่การกิน เสียงถ้วยชามช้อนกระทบกัน ดังป๊องแป๊ง ๆ ทุกคนทุกอย่างก็เงียบเสียงไปโดยทันที เมื่อได้ยินเสียงร้องโอดโอยเพราะความเจ็บปวดของหญิงครรภ์แก่ การเกิดของเด็กกำลังจะเริ่ม พ่อผัวแม่ผัวคอยดูอย่างใกล้ชิด ผู้มีท้องแก่ก็ร้องไปบิดตัวไปด้วยความปวดแทบทนไม่ไหว ทันใดนั้นพ่อผัวแม่ผัวที่เป็นหมอตำแยด้วยความจำเป็นตกตลึงจ้องมองแทบไม่กระพริบตา เพราะเด็กกำลังยื่นขาออกมาก่อน ทั้งสองขยับเข้าใกล้หวังใช้วิชาหมอตำแยเต็มที่ ลูบคลำไปมาเพื่อช่วยให้เด็กออกจะได้โล่งใจ หัวสมองก็ครุ่นคิดว่าจะเป็นหญิงหรือชาย ช่วยเท่าไรเด็กไม่ยอมออกทุกคนก็ยิ่งตกใจมากขึ้น ผลที่สุดก็ช่วยกันครั้งสุดท้าย จึงใช้วิธีฉุดลากออกด้วยความยากเย็น เด็กเนื้ออ่อนๆ

ก่อนกำหนดหนึ่งเดือนต้องผิดผีอีก ไม่ว่าจะทำอะไรเกี่ยวกับอะไร กี่อย่างกี่ชนิด ก็ไม่พ้นจากผีไปได้สักราย เป็นอันว่าในโลกแห่งความเป็นแม้ว จะขาดผีไม่ได้เสียทีเดียว ประเพณีบางอย่างตัวเองต้องฉิบหายวายวอดไปเพราะผีเท่านั้น แต่ก็ยังอาศัยผีนั่นแหละเป็นผู้มีอำนาจเหนือสิ่งใดในโลก ต่อไปนี้เราจะพาท่านไปดูการเกิดลูกอย่างละเอียด จงติดตามให้ได้

เมื่อหญิงจะคลอดลูก ผัวและแม่ผัวจะรีบหาหญ้าคาหรือฟางข้าวก็ได้ แล้วม้วนให้เป็นวงกลม พอเด็กนอนได้เหมือนกับรังนก แล้วเอาผ้าปูอีกทีหนึ่ง เมื่อเด็กออกมาแล้วก็ใช้มีดอันคมตัดรกเด็กให้ขาดอย่างรวดเร็ว ล้างเด็กด้วยน้ำอุ่นให้สะอาด แล้วเอาเด็กไปนอนที่เตรียมไว้นั้น ต่อจากนั้นก็เอารกของเด็กไปผั่งไว้ที่เสากลางบ้าน เด็กเกิดมากี่คนก็เอารกไปผั่งรวมกันที่เดียวหมด ฝากให้ผีบ้านรักษาให้มีความสุขความเจริญต่อไป เด็กเกิดได้ ๓ วันก็นอนอยู่ในเบาะฟางหรือหญ้าคานั้น ย่างเข้าวันที่ ๓ ก็จะปรึกษาหารือ เลี้ยงผีตั้งชื่อเด็ก

พิธีเลี้ยงผีตั้งชื่อเด็กนั้น เขาจะตั้งโต๊ะไว้ด้านซ้ายมือที่บ้าน แล้วหาไก่มา ๕ ตัว ตั้งให้คนหนึ่งเป็นคนจัดการในพิธี ไก่ ๓ ตัวเอาไว้ในบ้าน ตัวหนึ่งเอาฆ่าเลี้ยงผีในบ้าน ตัวหนึ่ง

ก็ได้รับโทษอย่างหนักอีกครั้งหนึ่ง เพราะพ่อแม่ไม่ยอมให้เข้าบ้าน ก็ผิดผีอีกนั่นแหละ เธอก็ละร่ำละรัก ร้องไห้น้ำตาแทบเป็นสายเลือดหอบลูกแดง ๆ วนเวียนอยู่ภายนอกบ้าน ต้องช่วยตัวเอง หาใบไม้ และไม้มาทำที่นอนกับลูกน้อยที่นอกบ้านชายคาพ่อแม่เท่านั้นเอง ที่หลับที่นอนเธอกับลูกน้อยไม่มีใครช่วยเหลือ ต้องกินข้าวกับเกลือตลอดหนึ่งเดือน เมื่อพ้นหนึ่งเดือนไปเธอก็จะเข้าไปอยู่บ้านกับพ่อแม่ได้ ไม่รู้เวรกรรมอันแสนเจ็บแสบปวดร้าวนี้ติดตามหญิงแม้วมาแต่ชาติไหน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างนี้โดยมากเป็นกับหญิงแม้วที่รูปร่างไม่งดงาม พร้อมกับการงานก็ไม่เก่งด้วย ตามธรรมดาที่หญิงมีรูปสวยรวยเสน่ห์ การงานดี ชายก็หมายปองมาก และจะไม่ต้องทนระกำลำบากเหมือนคนขี้เหร่ และแต่งงานโดยถูกต้องตามประเพณี แต่แม้ว่าเธอจะสวยน่าพิศมัยสักแค่ไหนก็ตาม เมื่อเธอจะคลอดลูกก็ทำภายในบ้าน แต่ระยะนั้นเธอต้องกินข้าวกับไก่และไข่ไก่ ถ้าไม่มีทั้งสองอย่างก็กินกับเกลือ หรือไม่ก็กับน้ำเท่านั้น ถ้าพ้นหนึ่งเดือนไปแล้วจึงจะไปบ้านคนอื่นได้ และเธอก็ต้องผูกลูกแดง ๆ ติดหลังออกทำไร่ทำสวน ในขณะที่ลูกยังแดง ๆ อยู่นั้น ถ้ายังไม่พ้นหนึ่งเดือน เธอก็จะขังตัวเองอยู่แต่ภายในบ้าน ถ้าไปบ้านอื่น

วิธีคลอดลูกของหญิงแม้ว

มนุษย์อันได้ชื่อว่าชาวเขาเผ่าแม้ว มีวิธีการเกิดไม่-เหมือนกับคนพื้นราบทั่วไป ผู้เป็นแม่จะคลอดลูก ไม่เหมือนแม่เราทั้งหลาย คลอดลูกแปลกประหลาดมาก

เมียของใครก็ตาม ถ้าตั้งท้องขึ้นมา ถึงเวลาครบทศมาส ลูกอยากออกมามองดูโลกเขาไม่จำเป็นต้องไปโรงพยาบาล หมอตำแยก็ไม่ต้อง อย่างดีก็ผัว หรือแม่ผัวเท่านั้น คอยดูเวลาเกิดของเด็ก ถ้าหญิงคนไหนมีท้อง แต่ไม่มีผัวแล้วลูกก็ดันทุลังออกมา หญิงคนนั้นก็จะทุกข์หนัก กำลังปวดท้องอย่างหนัก ประเพณีจะไล่เธอออกจากบ้านทันที เธอก็จะก้มหน้าก้มตารับกรรมอันแสนทรมาน หอบข้าวหอบของออกไปสู่บ่า หาที่คลอดลูกคนเดียวใครจะไปช่วยไม่ได้เพราะผิดผี จะอยู่คลอดลูกกับพ่อแม่ไม่ได้ผิดผีอีก เป็นอันว่าผีแม้ว ช่างมีอำนาจกว่าสิ่งใดในโลกเหลือเกิน จะไปอยู่บ้านใครก็ไม่ได้ผิดผีอีกแล้ว ใครเป็นหญิงแม้ว มันน่าร้องไห้เหลือเกิน แต่เธอก็กัดฟันสู้ทนจนตลอดรอดฝั่ง รอดตายไปได้อย่างน่าหวาดเสียวแทนเมื่อลูกออกมาดูโลกได้สำเร็จ เธอก็หอบลูกและของกลับไปหาพ่อแม่ที่บ้าน แต่เธอ

จำนวนเงิน อย่างถูกปรับ ๒๐ แถบ ก็ถูกเฆี่ยน ๒๐ ครั้ง ความเจ็บมันจะแค่ไหนใครจึงไม่อยากรู้ เพราะหลังของคนถูกเฆี่ยนมันแดงช้ำเลือดไปหมดแล้ว ถึงกับร้องไห้สะอึกสะอื้น เพราะความเจ็บปวดแสนสาหัส

เอ็นวัวเขาได้มาจากเมื่อเวลาวัวตาย เขาดึงเอามาจากอันที่มันเยี่ยวนั่นเอง ยาวพอที่จะเฆี่ยนคน และใช้ทำเป็นกฎหมายได้ เมื่อเขาได้มาแล้ว ก็ผูกติดไว้บนต้นไม้ ข้างที่หย่อนลงมา ก็ใช้ก้อนหินถ่วง ให้ยืดออกแห้งแล้วก็นำไปเก็บไว้ทำเป็นกฎหมายเฆี่ยนคนต่อไป นับได้ว่ากฎหมายของเขาเพียงเท่านี้ก็ศักดิ์สิทธิ์จริง ๆ กาลเวลาได้ล่วงเลยมาถึงทุกวันนี้ หายากเหลือเกินที่ใครจะกล้าผิด ต่างก็หวาดกลัวกันเป็นทิวแถว แม้เขาจะไม่มีภาษาหนังสือ เป็นรูปเป็นเล่มให้อ่านให้ศึกษา แต่ไม่มีใครจะแก้ไขและทำลายได้ พวกเขาได้เขียนไว้ในหัวใจของทุกคน และถือกันอย่างเคร่งครัดที่สุด การเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ อยู่กันอย่างสงบ เป็นความต้องการของพวกเขา กฎหมายบ้านเมืองจะเข้าไม่ถึงเขา แต่กฎหมายของเขาเพียงไม่กี่ข้อ ก็สามารถควบคุมพวกเขาไม่ให้วุ่นวายได้ และทำให้พวกเขาอยู่ได้โดยลำพังอย่างอิสระ ไม่มีอันตรายใด ๆ กฎหมายของชาวเขาเผ่าแม้ว มีเท่านี้ แต่น่าเกรงกลัวมาก

ปาก ปล่อยน้ำเหลืองไหลลงใส่ปากและจมูกคนเป็น ทั้งเน้อทั้งตัวเต็มไปด้วยน้ำเหลือง เสร็จแล้วก็ขนดินกลบทั้งสองคนอย่างแน่นหนากระดิกตัวไม่ได้ คนเป็นกับคนตายจะกอดคอกันไปเมืองผีด้วยกัน ใครผิดประเพณีเกี่ยวกับลูกเมียคนอื่น ชาวเขาถือว่าเป็นเรื่องเลวทรามต่ำช้าอย่างที่สุด เป็นสิ่งที่ไม่น่าทำเสียทีเดียว เมื่อใครได้เห็นต่างก็หวาดหวั่นไปทั่วทั้งเมืองแม้วทีเดียวไม่กล้าไปแตะต้องเมียคนอื่น เพราะกลัวไปนานเท่านานจนถึงบัดจุบันนี้ ไม่เคยมีปรากฏการณ์อย่างนั้นอีก ต่างเข็ดยิ่งกว่าบอกให้ไปตาย หากจะมีการทำอย่างนั้นอีก ก็จะโดนยิงทิ้งอย่างเลือดเย็นทันที การยิงกันตายเพราะผิดประเพณี ไม่ต้องเกี่ยวกับผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านไม่มีใครเอาเรื่อง ฆ่ากันตายง่าย ๆ ไม่ผิดกฎหมายเลย

๓. โทษลักเล็กขโมยน้อย ถูกสืบทราบจับตัวได้เขาจะปรับเงินอย่างแพง ๆ ถ้าไม่มีเงินค่าปรับ เขาจะมอบให้ใครคนหนึ่งที่มีเรียวแรงดีมาก บังคับให้ชายต้องโทษนอนคว่ำลง แล้วเขาก็ใช้เอ็นวัวไปหมกขี้เถ้าที่กำลังร้อน ๆ ให้เอ็นวัวแห้งอ่อนตัว แล้วกระหน่ำเฆี่ยนลงไปอย่างแรง เมื่อถูกเฆี่ยนก็สะดุ้งจนสุดตัว เพราะความเจ็บปวดรวดร้าว เฆี่ยนจนครบ

ตายคาที่ ที่จริงจะใช้ปืนเธอก็ทำได้ แต่ปืนมีเสียงคนจะแตก ตื่นขึ้นมา แต่เมื่อคนตายทั้งคนแล้ว เรื่องมันจะไม่เงียบอยู่ตาม ความคิดอันบ้าบิ่นของคนบางคนหรอก ความอื้อฉาวแห่งการ ตาย ได้แพร่สพัดไปอย่างรวดเร็ว ผู้ใหญ่บ้านก็สั่งลูกบ้านสืบ สาวหาต้นเหตุทันที เมื่อทราบว่าคนคนนั้นวางแผน เขาก็ไป จับเอาชายคนนั้น ถ้ามีคนตายกำลังเน่าเฟะน้ำเหลืองไหลเหม็น ไปทั่วบ้านอยู่นั้น เขาจะผูกแขนทั้งสองข้างของผู้ผิดนั้น บังคับ ให้นั่งอยู่ใต้ศพ เจาะรูให้น้ำเหลืองไหลลงตรงจมูกและปาก เพื่อ ทรมานชายคนต้องโทษกระดุกกระดิกไม่ได้ เพราะถูกผูกมัด อย่างแน่นหนา แม่ของผู้ต้องโทษคนเดียวเอาข้าวปลาป้อนให้ การเก็บศพของชาวเขา อาจเอาไว้ถึง ๗-๑๕ วันก็มี โดย ไม่ได้ใส่โลง หรือบิดมิดชิดเลย คงหุ้มด้วยผ้าหลายชั้นก็พอ ชายต้องโทษก็จะนั่งเฝ้าศพที่แสนเหม็นอย่างนั้น ตลอดเวลาที่ ยังไม่เอาศพไปผั่ง

เมื่อถึงเวลาเอาศพไปผั่ง เขาก็บังคับให้ชายคนนั้นไป ผั่งกับศพด้วย เขาขุดหลุมให้พอสองคนผั่งรวมกัน ทั้งคนเป็น และคนตาย โดยเอาคนเป็นลงก่อน ให้นอนหงาย หัวสูง เล็กน้อย แล้วเอาศพลงทับที่คนเป็น แล้วเจาะรูที่ตรงจมูกและ

บางคน บางพวกก็วิ่งหนีกลับบ้าน ในที่นั้น วุ่นวายโกลาหลไปด้วยผู้คน ต่างกล่าวขวัญกันเซ็งแซ่ไปทั่วทั้งดอยนั้นทีเดียว

เรามาติดตามกันต่อไปอีก บางทีถ้าหาควายมาลงโทษไม่ได้เขาก็เอาวัวมา ๒ ตัว ผูกขาข้างหนึ่งของผู้ทำผิดติดกับวัวตัวหนึ่ง อีกขาข้างหนึ่งผูกติดกับวัวตัวหนึ่ง โดยวิธีนอนคว่ำลงระหว่างวัวทั้ง ๒ ตัว เพชฆาตก็รัวปืนขึ้นไม่ขาดระยะ ปั่ง ปั่ง ปั่ง ๆ ๆ โดยยิงไปใกล้วัว แต่ไม่ให้ถูก เสียงคนก็โห่ร้องไล่วัวด้วย วัวตกใจวิ่งไปคนละทิศละทาง ดึงเอาขาคนฉีกขาด ตายอย่างน่าขนพองสยองเกล้า เลือดสด ๆ สาดกระจายเต็มป่า คนที่ทำผิดต่อกฎหมายต้องตายอย่างนี้ทุกราย แล้วใครจะกล้าเสี่ยง ใครกล้าผิดมีหวังโดนขาฉีกขาดตายอย่างน่าสยองดังกล่าวแล้ว

๒. ชายคนใดไม่พอใจเมียของตัว แต่ดันชอบเมียคนอื่นแล้วหาโอกาสพบกับเมียเขา เมื่อพบก็จะคุยกันขอความรักหญิงตกลงด้วย ชายก็วางแผน ให้หญิงฆ่าผัวตัวเอง เมียผู้ใจดำอำมะหิต เธอก็หาวิธีเมื่อผัวนอนหลับ เธอก็เอาสิ่วหนึ่งอันพร้อมฆ้อนตอกสิ่ว แล้วย่องเข้าไปจ่อสิ่วลงตรงกระหม่อมของผัว แล้วเงื้อขึ้นกระหน่ำลงอย่างแรง ผัวถึงกับสมองไหลเลือดสาด

ผู้ใหญ่บ้านก็ประกาศด้วยเสียงดัง ๆ ให้ผู้คนรู้ และได้ยินกันหมดทั้งอย ภายในบริเวณนั้นสงบสักครู่ใหญ่ ทุกคนแทบไม่หายใจ อกสั่นไปตาม ๆ กัน เจ้าหนุ่มถูกตรึงไว้ด้วยเชือก ๔ เส้น กระดุกกระดิกไม่ได้ ผู้คนก็โจทย์จันกันอึงมี่ ความตายได้คืบคลานเข้ามาทุกขณะ หนุ่มตกประหม่าอย่างที่สุด ความคิดไม่รู้หน้ารู้หลังผลุดขึ้นในสมอง มันอยากตายเสียก่อนพิธีเหลือเกิน ชายฉกรรจ์ทั้ง ๓๐ คน ยืนเรียงแถวกระชับบึ้นแน่น ทุกคนมองไปที่ผู้ใหญ่บ้าน เมื่อผู้ใหญ่บ้านให้สัญญาณ เสียงบึ้นก็แผดคำราม บั่ง ๆ บั่ง ๆ กระหึ่ม ควายตกใจถอยวิ่งออกจากหลัก หนุ่มเสียหลักถลำไปข้างหน้า ถูกเขาควายทิ่มเอาเลือดสาดกระเซ็น พร้อมกับเชือกทั้ง ๔ เส้นถูกตัดขาด ควายวิ่งกระเจิดกระเจิงเพราะกลัวตาย เสียงบึ้นดังขึ้นไม่ขาดระยะ เป็นการหลอกควายให้ตกใจ เมื่อควายตกใจวิ่งออกจากหลัก ก็ดึงเอาหนุ่มไปด้วยขาข้างหนึ่ง อีกข้างหนึ่งฉีกติดอยู่กับเสา ตายอย่างน่าอนาถสยดสยองที่สุด ผู้คนแตกตื่นโห่ร้องไล่ควาย ประสานกับเสียงบึ้น ควายวิ่งลงห้วยขึ้นเขาไปจนตกเขาตายไปกับคน บางคนในที่นั่นถึงกับร้องโฮใหญ่ เพราะความหวาดเสียวถึงที่สุด เมื่อเสร็จแล้ว คนทั้งหลายออกจากที่กำบังมาดูสถานที่ลงโทษ

จะไปบอกให้ผู้ใหญ่บ้านไปจับหนุ่มมาลงโทษตามกฎหมาย ผู้ใหญ่บ้านก็สั่งลูกบ้านไปจับกุมทันที ผู้ใหญ่บ้านสอบถามได้ความแน่นอนแล้วก็สั่งให้ลูกบ้านหยุดงานกันหมด แล้วประกาศให้ทุกคนพากันไปดูการลงโทษตามกฎหมาย พวกเขาจะแห่แหนกันไปดูหน้าของหนุ่มที่จะถูกลงโทษอย่างล้นหลามเป็นประวัติการณ์ เพราะนาน ๆ จะมีเรื่องอันหยาบช้าอย่างนี้สักที สถานที่ลงโทษดำมืดไปด้วยผู้คน เพราะชาวเขาแต่งชุดดำกันทั้งนั้น พวกผู้หญิงและเด็ก ๆ ต่างคอยดูการลงโทษด้วยหัวใจระทึก หนุ่มชายฉกรรย์ ๒๐–๓๐ คน ยืนถือบื้นรออยู่ข้าง ๆ เรียงรายเป็นแถวเป็นแนว แล้วผู้ใหญ่บ้านก็ออกคำสั่งให้อีก ๖–๗ คน ช่วยกันผั่งหลักขนาดใหญ่ ๔ ต้นห่างกันพอหลวมตัวควาย ผั่งอีกหนึ่งต้นไว้ตรงกลาง ผูกจมูกควายดึงเข้าไปในระหว่างเสาผูกติดกับเสาต้นกลาง หนุ่มที่ถูกลงโทษถูกชายทั้งหลายคุมตัวแจ ไม่มีทางพ้นเลย เสร็จแล้วทุกคนก็สั่งบังคับให้นักโทษขึ้นขี่คอควายเอาเชือก ๒ เส้นผูกแขนหนุ่มทั้งสองข้างติดกับเสาข้างบน อีก ๒ เส้นผูกติดขาติดหลักข้างล่าง เชือกอีกเส้นยาวผูกขาข้างหนึ่งติดกับตัวควายจนแน่น หนุ่มนั่งอยู่บนคอควายด้วยความตกตลึงพลึงเพลิด หน้าขาวเผือดเหมือนไก่ต้ม

กฎหมายของแม้ว

ท่านผู้อ่านลองติดตามกฎหมายของชาวแม้วกันดูบ้าง คนส่วนมากไม่รู้กฎหมายของเขา ก็เห็นว่า การปกครองที่ไม่เกี่ยวข้องกับบ้านเมืองจะอยู่กันเป็นระเบียบได้อย่างไร พวกเขาไม่ฆ่าฟันกันตายหมดแล้วหรือ? แต่เปล่าหรอก พวกเขามีกฎหมาย ต่างเคารพต่อกฎหมาย และเกรงขามต่อกฎหมายยิ่งนัก เพราะถ้าใครผิดต่อกฎหมาย เป็นต้องถึงตาย หรือเจ็บปวดไปจนตลอดชาตินี้เดียว เขาแต่งตั้งมันไว้แต่สมัยไหนก็ตาม เราไม่ควรจะรู้ และสืบสาวให้เสียเวลา แต่ตัวบทกฎหมายนั้นตายตัวและแน่นอน แม้เขาจะไม่มีภาษาให้อ่าน แต่เขาก็จารึกมันไว้ในหัวใจของทุกคนแล้ว จนไม่มีใครหน้าไหนจะกล้าเสี่ยงผิดต่อกฎหมาย เมื่อสมัยก่อนโน้นการต้องโทษเพราะผิดต่อกฎหมายพวกเขาทำกันตามที่วางไว้ทุกประการ เราจะได้ทราบกันต่อไป

กฎหมายที่เกี่ยวกับชู้สาวที่สำคัญที่สุด มีอยู่ ๒ ข้อ คือ

๑. ถ้าหนุ่มชอบสาวและร่วมรักกับสาว จนสาวมีท้องจะตามไปอยู่ด้วย แต่หนุ่มปฏิเสธ ไม่ยอมรับเลี้ยง สาวเสียใจกินยาตายเขาสืบทราบว่า เป็นหนุ่มคนนั้น คนนั้น พ่อแม่สาวก็

ชอบเล่นเพียงสนุกเท่านั้น สาวมีท้องสาวบอกให้พ่อแม่ว่าหนุ่มคนนั้นคนนี้มารักกับตน หัวหน้าบ้านก็รับเป็นที่ปรึกษาตัดสินชี้ขาดบอกให้หนุ่มเอาสาวไปเลี้ยงดู แต่หนุ่มไม่ต้องการเอาเป็นเมีย พ่อแม่ของสาวก็จะขอให้ผู้ใหญ่บ้านช่วยเรียกค่าเสียหายเพราะลูกสาวมีท้อง แต่จะไม่รับเป็นลูกเป็นเมีย พ่อแม่สาวขอให้ปรับด้วยเงินเท่านั้นเท่านี้ได้ตั้งแต่ ๒๐๐–๓๐๐ บาท หรืออาจมากกว่านั้น แล้วแต่จะเรียกร้องเอา

ที่นี้เมื่อเขามีความสามารถคือผู้ชายมีฐานะดีรูปสวยผู้หญิงหลาย ๆ คน ชอบที่จะสมัครรักใคร่ไปเป็นเมีย ผู้ชายถ้าชอบก็จะเอามาเป็นเมียได้หลายคน ทั้งนี้การจะมีครอบครัวถ้าหากว่าทำอยู่ไม่พอกินเพราะคนงานน้อยเมียเพียงคนเดียวหาเลี้ยงผัวไม่ไหว เจ้าผัวก็จะหาเมียมาเพิ่มเป็นสมาชิกอีก ๓ คน ๔ คน ก็ได้ และเมียทุกคนอยู่กับผัวจะต้องมอบหน้าที่ความเป็นใหญ่ให้ผัวคนเดียว การทะเลาะเบาะแว้งกันถ้ามีขึ้นมาระหว่างเมียทั้งหลายผัวก็ขนาบอยู่ทุกที แต่เรื่องก็ไม่ค่อยจะมี เพราะพวกเขาหาเวลาทะเลาะกันยาก มีแต่งานตลอดวันตลอดปี

ไม่สำเร็จต้องไปขอโทษขอขมาสาว หรือพ่อแม่ของสาวภายในไม่เกิน ๓ วัน ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา ถ้าไม่ไปขอขมาลาโทษจะต้องถูกพ่อแม่สาวปรับด้วยเงินอย่างแพงทีเดียว เพราะฉะนั้นหนุ่มจะฉุดสาวจะต้องวางแผนอย่างแนบเนียนที่สุดจึงจะสำเร็จ แต่หนุ่มชาวเขาเผ่าแม้วเรี่ยวแรงสู้ผู้หญิงไม่ได้ ต่อสู้กับสาวไม่กี่ยกก็หมดแรง ผู้ชายแม้วที่ฉุดสาวไม่สำเร็จก็รู้สึกละอายอย่างมากไม่กล้าออกจากบ้านเพราะกลัวฝ่ายหญิงเห็นแล้วเยาะเย้ยเอาแผลใจที่เจ็บแสบเกิดขึ้นแล้ว ยากจะหายามาทาแก้ให้หายได้ ต้องระทมขมขื่นต่อไปจนกว่าจะหายเอง บางครั้งหนุ่มก็ฉุดสาวไปได้ก็มีมาก และบางคราวสาวยังต้องจูงแขนหนุ่มวิ่งหนีพ่อแม่ติดตามไปอยู่กับหนุ่มเพราะความรักที่บ้านของหนุ่มเสียเลยก็มี

มีโดยมากพวกชาวเขาหนุ่มจะนัดแนะสาวไปฝากรักกันในบ่าโดยไม่มีใครรู้จักเลย จนผู้หญิงมีท้อง พ่อแม่ของหญิงทราบว่าลูกมีท้องก็สอบถาม ลูกสาวสารภาพว่าเพราะไปคบหนุ่มชื่อนั้น ชื่อนี้ พวกเขาก็จะนัดประชุมกัน ที่บ้านผู้เป็นหัวหน้า ถ้าหนุ่มสาวรักกันจริงตกลงกันจะอยู่ร่วมหอรักจริงก็ยกลูกสาวให้หนุ่มไป เมื่อมีลูกด้วยกัน ๑–๒ คน จึงจะนัดวันแต่งงาน ผู้หญิงต้องไปอยู่กับผู้ชายทุกรายไป เมื่อสาวมีท้องโดยที่ชาย

มีบางครั้งที่หนุ่มบางคนชอบสาว แต่สาวปฏิเสธ หนุ่มก็จะหาโอกาสฉุด เมื่อไปธุระนอกบ้านและเผลอตัว สาวถูกหนุ่มกระชากลากตัวก็จะร้องขึ้นดัง ๆ เรียกแม่มาช่วย แม่ก็จะรีบมาช่วยดึงลูกสาว พร้อมกับเรียกญาติให้มาช่วย เพื่อน ๆ ของหนุ่มก็ประดาหน้าเข้ามาเพื่อจะเอาไปให้ได้ แต่สาวแม้วกำลังวังชาดีกว่าชายหลายเท่า เมื่อหนุ่มฮึดเข้ามาสาวก็เตะ ถีบ ต่อย จนหนุ่มถอยร่นไม่เป็นขบวน พวกเพื่อนหนุ่มก็ไม่ลดละหวังเข้าคลุกวงในกว่า ต่อย เตะ ถีบ ถ่มน้ำลายรดหน้าทำเอาหนุ่มหลบเป็นพลันละวัน แม่ของสาวก็ดึง เพื่อนของสาวก็ช่วยกันดึง ชายหนุ่มก็สะอึกเข้าใส่เรื่อย ๆ หวังจะชิงเอาไปให้ได้ ศึกชิงนางได้ระเบิดขึ้นอย่างโกลาหล แม่ของสาวเห็นท่าไม่ไหวก็วิ่งไปหาไม้มาตีหนุ่มอย่างแรง แต่หนุ่มทนได้แม้จะแรงแค่ไหนหนุ่มก็ยอมสู้ทน ปากก็เรียกว่า แม่ครับ ผมจะเอาไปเลี้ยงอย่างดีไม่ให้ลำบาก ขอให้ผมเถอะครับก้มลงกราบงาม ๓ ครั้ง แม่สาวก็ไม่พึงเสียง ฆ้อนกระหน่ำลงไปที่กระบานหนุ่ม พร้อมกับถุยน้ำลายใส่ว่า มึงไม่ต้องเรียกแม่หรอกไอ้ชาติชั่ว! วันนี้มึงต้องตาย ฆ้อนก็กระหน่ำลงไปไม่หยุด หนุ่ม ๆ สู้ไม่ไหวหอบซี่โครงไปตาม ๆ กัน สู้ศึกน้ำลายของหญิงไม่ไหวต้องหมดหวังปล่อยไป หนุ่มทำศึกชิงนาง

ที่บ้านเมีย เมื่อไปถึงก็จัดการแต่งงานกันเลยเหมือนกับที่กล่าวมาแล้ว แปลกแต่ไม่มีการสู่ขอเท่านั้น

อีกวิธีหนึ่งง่ายกว่านั้นอีกคือ หนุ่มชอบสาวก็ไปนอนกับสาวโดยการนัดแนะในที่อันควรไม่มีใครรู้เรื่องด้วยเลย สาวก็จะไปอยู่กับหนุ่มเลยไม่มีพิธีอะไรกัน

บางคราวหนุ่ม ๓ คนรักสาวคนเดียวกัน เขาทั้ง ๓ ก็จะไปหาสาวให้สาวเลือกเอาตามใจชอบ เมื่อได้ ๑ ใน ๓ แล้ว อีก ๒ คน ก็จะเสียสละรักอย่างน่าสรรเสริญยิ่ง ถือว่าตัวไม่มีโชคทุกสิ่งทุกอย่างสงบเรียบร้อยไปเลย นี่แหละผู้เขียนจึงอยากประกาศให้ก้องโลกเหลือเกินว่า พวกชาวเขาที่คนทั้งหลายมองไม่ถูกแง่ถูกมุมนั้น สมควรหรือยังที่ชาวเขาทั้งหลายที่อยู่ในถิ่นฐานบ้านเมืองเจริญรอบด้านจะช่วยกันตีแผ่ขยายให้คนในเมืองเจริญที่กำลังวุ่นวายสร้างโลกให้เดือดร้อนนำเอามาเป็นคติเตือนใจ เป็นสิ่งที่น่าละอายที่สุดที่พวกคนเจริญทำความโกลาหลวุ่นวายขึ้นในสังคมมนุษย์ด้วยกัน ชาวเขาที่ไม่มีความเจริญในด้านวัตถุ แม้การศึกษาจะด้อยอย่างไรพวกเขาก็สมควรจะเป็นตัวอย่างที่ดี และมีใจสูงในหมู่มนุษย์ด้วยกัน

รินให้เจ้าบ่าวดื่มทุก ๆ คน เมื่อญาติพี่น้องของสาวมีมากกว่าจะรินเหล้าให้เขาดื่ม และตัวเองต้องดื่มเป็นพยานไปทุกคนก็จะมีอาการมึนเมาไปไม่ไหว ญาติพี่น้องของหนุ่มเห็นถ้าไม่ดีก็รีบรับเหล้ามาดื่มแทนทันที เมื่อเสร็จพิธีดื่มเหล้าฉลองกันจนหมดแล้ว เจ้าบ่าวก็เอาเงินแถบจำนวนหนึ่งมอบให้พ่อแม่เจ้าสาว อีกจำนวนหนึ่งก็แจกพี่ชายพี่สาวน้องชายน้องสาวของสาวไปตามลำดับ อย่างสมมุติว่าให้พี่ชายเจ้าสาว ๑๓ แถบ ก็ให้คนรองลงมา ๑๐ แถบ ลดลงไปเรื่อยจนหมดทุกคน เสร็จจากนั้นเจ้าบ่าวกับเจ้าสาวพร้อมกับญาติพี่น้องก็กลับบ้าน แล้วให้ผู้หญิงในบ้านตัวเองเอาไก่ตัวเมียมาเช็ดตัวเจ้าสาวล้างผีเจ้าสาวออก เป็นอันเสร็จพิธีเรื่องการแต่งงานอย่างเรียบร้อยด้วยดี เขาทั้งสองได้เป็นสามีภรรยากันแล้วอย่างสมบูรณ์แบบ

ชาวเขาเผ่าแม้วเมื่อแต่งงานกันจะแต่งที่บ้านเจ้าสาว แต่เจ้าสาวจะไปอยู่กับเจ้าบ่าวกับพ่อผัวแม่ผัวทำกินต่อไป

การแต่งงานอีกอย่างหนึ่งสำเร็จเป็นภรรยาสามีกันอย่างง่ายดายที่สุด โดยที่เจ้าหนุ่มไปร่วมรักกับเจ้าสาว จนได้เสียกันมีท้อง สาวก็จะตามไปอยู่กับหนุ่มที่บ้าน จนกระทั่งมีลูกแล้วหลายคนทำมาหาเงินทองได้พอสมควรจึงหอบลูกเมียไปแต่งงาน

และเจ้าบ่าวขึ้นข้างละ ๒ คน ฝ่ายเจ้าบ่าวจะถามฝ่ายเจ้าสาวว่า คุณจะคิดสินสอดของลูกสาวเท่าไร เฒ่าแก่เจ้าสาวก็จะเข้าไปถามพ่อแม่เจ้าสาวในห้อง ถ้าตกลงว่า ๓๖๐ แถบ หรือ ๔๐๐ แถบ ฝ่ายเจ้าสาวจะมาบอกฝ่ายเจ้าบ่าว เพื่อความแน่ใจและขอลดอีก ฝ่ายเจ้าบ่าวก็ติดตามเฒ่าแก่ฝ่ายสาวไปจนถึงห้องนอน ถามพ่อแม่ของเจ้าสาวอีกครั้งหนึ่ง ถ้าไม่อาจลดได้ก็ตกลงปลงใจทันที แล้วก็เชิญพ่อแม่ของเจ้าสาวออกมารับเงินค่าสินสอด พ่อแม่เจ้าสาวรักและเป็นห่วงลูกสาวมาก ที่จะต้องจากไปอยู่กับสามี ก็จัดการมอบกระโปรงสวย ๆ สร้อยคอเครื่องประดับมากมายให้ลูกสาว ต่อจากนั้น หนุ่มคนรักของลูกสาวก็จัดโต๊ะอาหารไว้ให้พ่อแม่ของสาวกินก่อนใครทั้งหมด

คนทั้งหลายที่มาช่วยงานก็ทยอยกันเข้าร่วมรับประทานอาหารกันเป็นที่สนุกสนาน และเจ้าบ่าวก็จะเอาเหล้ามา ๑ ขวด กับถ้วยชาเล็ก ๆ สำหรับรินเหล้า แล้วรินเหล้าให้พี่ชายของสาวก่อนคนอื่น พร้อมกับพูดว่า พี่จงเรียกผมว่าน้อง ผมจะเรียกพี่ว่าพี่ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ญาติพี่น้องของเจ้าสาวนั่งเรียงแถวกันอยู่ เจ้าบ่าวเองก็รินเหล้าให้ทุก ๆ คน แล้วปฏิญาณว่าจะเป็นพี่เป็นน้องกันตั้งแต่วันนี้ ญาติพี่น้องเจ้าสาวก็รับเอาเหล้า

เจ้าหนุ่มเป็นลูกเขยพ่อแม่ของเจ้าสาวก็ไม่ยอมพึ่ง ขนออกไป ข้างนอกอีกเฒ่าแก่ของหนุ่มก็ขนเข้ามาขอด้วยวิธีต่าง ๆ ขอให้รับเสียไว ๆ เราจะได้เป็นพี่เป็นน้องกันเขาจะเลี้ยงกันอย่างดีไม่ทิ้งไม่ขว้างหรอก พ่อแม่สาวก็เอาผ้าห่ม ร่ม กระบอกไม้ไผ่เหวี่ยงออกไปอย่างแรงด้วยความรังเกียจ เฒ่าแก่ฝ่ายเจ้าบ่าวก็รีบขนเข้ามาขออยู่อย่างนั้น ซ้ำ ๆ ซาก ๆ นานหลายเที่ยวทีเดียว ด้วยการยกสรรพคุณของเจ้าบ่าว ยกเหตุผลเอาแม่น้ำทั้งห้ามาเจรจาขอความเห็นใจ จนพ่อแม่สาวขี้เกียจพูดถึงกับใจอ่อน เป็นอันว่าการต้อของเฒ่าแก่ฝ่ายชายเป็นผลสำเร็จ ฝ่ายเจ้าสาวก็ปรึกษากับญาติพี่น้องอีกครั้งหนึ่งว่า จะตกลงปลงใจด้วยหรือไม่ในการที่เขามาต้อเอาเช่นนี้ ต่อจากนั้น ก็เรียกลูกสาวออกมาถามลูกสาวก็ฟูมฟายน้ำตาเอาผ้าเช็ดหน้าปิดตาออกมาด้วยความต้นตัน ส่อแสดงว่าลูกสาวรักและตกลงด้วยแล้ว เสร็จจากนั้นเฒ่าแก่เจ้าบ่าวก็กลับบ้านไปบอกหนุ่มที่จะแต่งงาน ไปหาหมูหาไก่ พร้อมกับพ่อแม่ญาติสนิทมิตรสหายไปแต่งงานที่บ้านเจ้าสาว เมื่อไปถึงบ้านเจ้าสาวก็จัดการฆ่าหมู ตัดหัวหมูไปเลี้ยงผีเจ้าของบ้าน เนื้อก็ทำอาหาร พ่อแม่เจ้าสาวก็เข้าไปอยู่ในห้องนอน คนทั้งหลายที่มาร่วมในงาน จัดแต่งตั้งเฒ่าแก่ของเจ้าสาว

ก็จะบอกพ่อแม่ให้หาเฒ่าแก่ไปสู่ขอ การไปสู่ขอไม่ได้ไปอย่างธรรมดาไม่เหมือนคนเราพื้นบ้านเมืองเจริญ ไม่ว่าบ้านสาวจะใกล้หรือไกลก็จะทำอย่างเดียว แม้หลังคาบ้านจะติดกันเฒ่าแก่สองคนที่ได้รับมอบหมาย ก็หาผ้าห่มผืนใหญ่ ๆ มา ๑ ผืน เอาเหล้าใส่กระบอกไม้ไผ่กับถ้วยชาเล็ก ๆ ๑ ถ้วย ออกจากบ้านก้นร่ม ๑ คัน เหมือนกับจะเดินทางไกล เมื่อไปถึงบ้านเจ้าสาวก็ทำทีเหมือนแขกมาจากทางไกลขอเข้าอาศัยนอน ๑ คืน ตื่นเช้าหลังอาหารก็จะเริ่มเรื่องทันทีเอายาเส้นบั้นเป็นก้อนกลม ๆ เท่าลูกหมากให้พ่อแม่เจ้าสาว พ่อแม่เจ้าสาวจะไม่รับทันที แต่จะพูดว่ามีเรื่องอะไร เฒ่าแก่ฝ่ายเจ้าบ่าวก็ไม่พูดขอให้รับยาเส้นก้อนนี้ก่อน เมื่อรับแล้วเฒ่าแก่ของเจ้าบ่าวก็จะบอกความจริงทันที ผมมีลูกชายสุดที่รักอยากมาบั่กหลักทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความขยันหมั่นเพียรเหมือนเขาทั้งหลาย อยากมาเป็นลูกเป็นหลานของคนบ้านนี้ พ่อแม่สาวก็สอบถามทราบว่าหนุ่มชื่ออะไรก็จะเรียกญาติพี่น้องมาปรึกษา ถ้าไม่ชอบหนุ่มไม่ตกลงด้วย พ่อแม่เจ้าสาวก็ขนผ้าห่ม ร่ม และกระบอกเหล้าออกไปข้างนอกบ้านทันที บอกว่าขอให้ไปที่อื่นก่อนเถอะ เฒ่าแก่ฝ่ายเจ้าบ่าวก็ออกไปขนของเหล่านั้นเข้ามาขอความเห็นใจ ขอให้รับ

เขาทำกันอย่างที่พวกเราทำกันไม่ได้ บางอย่างก็น่ารู้น่าศึกษามากเขาจะทำกันด้วยวิธีใดก็ตาม จะไม่มีการเกิดเสียงอื้อฉาวถึงต้องฆ่าฟันกันอย่างสัตว์บ่าเหมือนคนพวกอื่น ๆ เมื่อไม่สมใจในการแต่งงานเขาก็เสียสละมันได้อย่างชายชาตรีเต็มตัว ไม่มีการอาฆาตพยาบาทต่อกัน อย่างดีก็เดินกลับบ้านเพราะพลาดรักด้วยความหัวเสียเท่านั้น พวกเขาจะไม่สร้างจุดด่างพร้อยเพราะความรัก ความใจดำอำมหิตพวกเขาไม่เก็บไว้ในดวงใจอันบริสุทธิ์ที่เคยผุดผ่องนานมาแล้วเลย จึงเป็นสิ่งที่ชาวพื้นราบที่มีความเจริญจะเอาพวกเขาเป็นครูสั่งสอนไปในตัว ในการเสียสละรักที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก ในหมู่แห่งผู้เจริญในโลกทั้งหลายไม่อาจเอื้อมเทียมเท่าความดีอันยิ่งใหญ่ของชาวเขาได้เลย เราอยากประกาศให้ชาวโลกได้รู้เหลือเกินว่า ชาวเขาที่คนบางพวกกำลังดูถูกเหยียดหยามในการอยู่บ่าดอยไม่มีความเจริญ แต่พวกเขานั่นแหละที่รักษาความดีเด่นในด้านประเพณีของความรักไว้อย่างมั่นคง ไม่มีใครจะมีอำนาจเปลี่ยนแปลงให้เป็นอย่างอื่นได้ ถ้าใครบังอาจทำลายประเพณีของเขาแล้ว มีหวังได้รับตอบแทนจากพวกเขาอย่างสาสม

เราจะพาท่านเข้าสู่รายการแห่งความรักของหนุ่มสาวที่จะครองความเป็นภรรยาสามีกันต่อไป ถ้าหนุ่มรักสาวคนไหน

เป็นภรรยาจริง ๆ ก็จะมาหาสาวและนัดแนะเวลากลางคืน ตอนที่พ่อแม่ของสาวนอนหลับหมดแล้ว หนุ่มจะพาสาวไปที่บ้านของตัว ปล่อยให้เพื่อนชายด้วยกันคนหนึ่งรอเพื่อบอกข่าวแก่พ่อแม่ของสาวก่อนเวลา ๖ โมงเช้า แล้วไปบอกให้ผู้หญิงในบ้านหาไก่ตัวเมียมาเช็ดตัวสาว เป็นการแสดงว่าล้างผีของบ้านเจ้าสาวออกให้หมด ก็เป็นอันว่าสาวได้เป็นภรรยาของหนุ่มในทันที ทั้งสองก็ร่วมกินอยู่หลับนอนเยี่ยงสามีภรรยาทั่วไป หลังจากนั้น ๓ วัน จึงจะกลับมาบ้านของตัวได้ ถ้าไม่ถึง ๓ วัน ถือว่าผิดผีของสามี พ่อแม่รู้ว่าลูกสาวได้ไปเป็นภรรยาของหนุ่มก็ปล่อยให้ไปตามความพอใจของลูกสาว เวลาล่วงเลยไปทั้งสองสามีภรรยามีลูกด้วยกัน ๒–๓ คน จึงนัดพ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายแต่งงานกัน นับว่าเป็นการแต่งงานที่แปลกที่สุดสำหรับการแต่งจะมีอย่างไร ขอให้ติดตามเราต่อไป

ประเพณีการแต่งงาน

การแต่งงานของชาวเขาเผ่าแม้วมีหลายวิธีด้วยกัน แล้วแต่สถานการณ์ที่จะให้เขาทำประเภทไหน หนุ่มจะได้สาวมาด้วยวิธีตกลงปลงใจ หรือว่าด้วยวิธีพาหนี หรือด้วยวิธีฉุดเอาพวกชาวเขามีเรื่องเกี่ยวกับความรักที่แปลกประหลาดที่สุด บางอย่าง

เช่นมีหนุ่มคนหนึ่งเกิดความรักกับสาวคนหนึ่งขึ้น เมื่อตะวันลับขอบฟ้าปราศจากแสงความมืดได้เข้ามาแทนที่ หนุ่มก็เตรียมของทันที มีผ้าห่ม ผ้าปูนอน ผูกติดหลังจนครบเครื่อง พร้อมกับไฟฉายแอบย่องไปที่บ้านสาวไม่ให้ใครเห็นและได้ยินเสียงเหมือนกับขโมยจะลักของเขา กำหนดว่าสาวนอนอยู่ทางไหนก็ค่อย ๆ ย่องเข้าไปหาไม้มาแหย่ไปที่สาว สาวเจ้าพอรู้ตัวแล้วก็ทำทีเหมือนจะออกไปปั๊สสาวะ เพราะกลัวพ่อแม่จะรู้หรือมีความสงสัย หนุ่มเห็นสาวออกมาก็รีบจับมือทันที แล้วพูดคุยนัดหมายกันว่าจะไปทางไหนดี สาวก็รีบเข้าบ้าน ทำท่าเหมือนจะนอนจริง ๆ รู้ว่าพ่อแม่หลับสนิทแล้วค่อย ๆ ออกมาหาหนุ่มอีกครั้งหนึ่งหนุ่มก็จะพาสาวเข้าป่าหายไปกับความมืดทันที ถ้าฝนไม่ตกก็จะหาต้นไม้ใหญ่เป็นที่พรอดพร่ำรำพันรักกัน และนอนฝากรักกันตลอดคืน จวนจะสว่างหนุ่มสาวทั้งสองก็จะรีบจัดของผูกใส่หลังทันที แล้วกลับบ้านก่อนที่ชาวบ้านจะตื่นมา ถ้าสาวรักหนุ่มมากก็จะไปส่งหนุ่มด้วย สาวก็รีบกลับบ้านก่อนพ่อแม่จะตื่น ทำทีเหมือนนอนสักครู่จึงตื่นมาตักน้ำ ตำข้าว ทำอาหาร วันต่อไป หนุ่มสาวก็พบกันโดยวิธีเก่า เมื่อบ่อยเข้าความรักก็แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นจนถึงกับแยกกันไม่ออก ถ้าหนุ่มต้องการสาวไป

ประเพณีเกี่ยวกับหนุ่มสาว

เป็นธรรมดาของมนุษย์และสัตว์ ย่อมมีความรักใคร่สัมพันธ์กันในระหว่างเพศตรงข้าม ผู้เขียนจะพาท่านผู้อ่านไปเที่ยวบนยอดเขา ดูชาวเขาเผ่าแม้วเขารักใคร่กันระหว่างหนุ่มสาว แต่วิธีที่พูดคุยกันเพื่อความรัก แตกต่างจากพวกเราพื้นราบมาก ซึ่งเวลาจะพูดคุยกันเพื่อความรัก หนุ่มสาวจะพบกันที่บ้านสาวหรือของหนุ่มก็ได้ แล้วนัดหมายไปดูหนังดูละครกัน หรือมีการกินเลี้ยงกันตามสถานที่ต่าง ๆ หรือไม่ก็เกาะแขนเกี่ยวก้อยกันได้ตามแต่โอกาสอย่างนี้เป็นต้น

แต่พวกหนุ่มสาวชาวเขาจะทำอย่างนั้นไม่สมควร และเป็นเรื่องที่น่าละอายที่สุด เรื่องอะไรเมื่อจะรักกันสักทีก็แสดงให้คนเห็นกันทั่วเมือง แม้หนุ่มจะรักสาว สาวจะรักหนุ่มแค่ไหน เขาจะไม่แสดงอาการอันน่าบัดสีแม้แต่น้อย หนุ่มจะไม่เข้าไปคุยสาวถึงในบ้านเป็นอันขาดเพราะการทำอย่างนั้น เป็นการดูถูกพ่อแม่ของสาวและผิดผีด้วย วิธีที่หนุ่มจะหาโอกาสคุยกับสาวโดยอาการอย่างไร ท่านผู้อ่านติดตามต่อไป

เรียกผีมาด่า และฆ่าจนสมใจแล้วผีก็ไม่กล้ามาทำอันตรายอีกต่อไป

เขาถือกันว่า บีหนึ่ง ๆ ถ้าไม่ได้ทำการเลี้ยงผีประจำแซ่แล้ว จะทำให้เขาตายโหงด้วยอุบัติเหตุต่าง ๆ เช่น ถูกมีดบิ่น ต้นไม้ล้มทับ เป็นต้น เมื่อได้ทำแล้วอันตรายก็ไม่มีแก่เขา แต่ละแซ่ก็มีวิธีการทำบุญล้างบาปไม่เหมือนกัน และทำไม่พร้อมกัน แล้วแต่จะกำหนดทำกัน บางแซ่ก็ทำกันตอนบีใหม่ บางแซ่ที่มีคนมาก หรือฐานะดี ก็ทำกันใหญ่โตมโหฬารทีเดียว แต่แซ่ที่ยากจนก็ทำเล็ก ๆ น้อย ๆ พอเป็นพิธีเท่านั้น ชาวเขาเผ่าแม้วดูเขาช่างเต็มไปด้วยประเพณีเสียเหลือเกิน ประเพณีแต่ละอย่างก็ไม่วายที่จะฆ่าสัตว์ แต่ละบีมีประเพณีต้องทำมากมาย และต้องฆ่าสัตว์มากมายเช่นกับประเพณีด้วย รวมทั้งการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ด้วยแล้ว การฆ่าหมู วัว ไก่ ก็มากเป็นทวีคูณ บีหนึ่งไม่รู้ว่าสังหารสัตว์ไปเท่าไร แต่ก็ยังตั้งชื่ออย่างน่าพึงว่า "การทำบุญ"

ในเขตนั้น ตัวเองก็แบกต้นไม้ที่ผูกหญ้านั้นเดินรอบคนที่ยืนรวมกันอยู่ แล้วก็ว่าเป็นภาษา เป็นการว่าอย่างที่ตัวและพวกของตัวจะได้ปลอดภัย ไม่ถูกผีอะไรมาทำให้เจ็บป่วย พร้อมกับเรียกผีมา และเดินด่าผีไปรอบ ๆ บางทีหมอผีเดินไม่ไหว เพราะขณะเดินด่าผีไปนั้น ผีมานั่งอยู่บนบ่า ทำให้เดินไม่ไหว จนเหนื่อยอ่อน เดินหอบหืดขึ้นคอ เพราะผีเจ็บใจที่คนด่า กว่าจะเดินครบรอบที่ ๓ แทบไม่ไหว หมอผีก็ปักต้นไม้ลงที่พื้นดิน แล้วเดินกลับไปกลับมา ๓ ครั้ง คว้าเอามีดดาบที่เตรียมไว้ พร้อมกับชี้มือไปที่ต้นไม้ราวกับโกรธแค้น เหมือนกับด่าผีอยู่ที่นั่น ทำท่ากระโดดจะฆ่าผีให้วอดวายตายในบัดดล เงื้อมีดจนสุดแขนฟันลงอย่างแรง จนหญ้านั้นขาดในทันที เมื่อฆ่าผีเสร็จแล้ว หมอผีก็แก้เชือกที่กั้นคนเหล่านั้นออก เป็นอันเสร็จพิธีการทำบุญล้างบาปในบีนี้ จากนั้นทุกคนก็วิ่งกรูกันไปที่บ้านทำบุญ เตรียมเลี้ยงอาหารกัน กับเหล้าที่ทำจากข้าวโพดอย่างสนุกสนาน คนเฒ่า คนแก่ จะสั่งลูกหลานไม่ให้จับของมีคม มีด ขวาน บีน เป็นอันขาดในวันนี้ และพวกเขาจะหยุดงานหนึ่งวัน เป็นอันว่าพวกเขาไม่ต้องตายโหงเพราะถูก มีด บีน และต้นไม้โค่นทับ ทั้งนี้เพราะหมอผีได้

พิธีเลี้ยงผีประจำแซ่เพื่อล้างบาป

พวกชาวเขาเผ่าแม้ว มีแซ่ใช้แทนนามสกุล ต่าง ๆ กัน แซ่หนึ่ง ๆ จะมีกี่ครอบครัวก็ตาม ที่อยู่หมู่บ้านเดียวกัน พวกเขาจะเปลี่ยนเวรหรือวาระกันทำพิธีปีละครั้ง โดยมากถือกำหนดเอาวันที่ ๙ กันยายนของทุกปี เมื่อถึงกำหนดวาระของบ้านหลังไหน หัวหน้าครอบครัวนั้น ก็จะเตรียมจับหมูไว้หนึ่งตัว จัดการต้มเหล้าทำด้วยข้าวโพด แล้วไปประกาศให้คนแซ่เดียวกันไปทำบุญล้างบาปร่วมกันในวันที่กำหนด เมื่อทุกคนทราบแล้วก็พากันไปหาหญ้าชนิดหนึ่งใบยาว ๆ เอามาคนละกำมือ แล้วก็นำไปกวาดทำความสะอาดบ้านของใครของมัน การทำก็เริ่มแต่เช้า จากนั้นก็พาลูกหลานหมดทุกคนพร้อมกับหญ้า ไปรวมกันทำบุญที่บ้านนั้น พวกเขาก็ประชุมกัน ตกลงมอบหน้าที่ให้คนที่มีความสามารถ ช่างจัด ช่างทำ คือหมอผีนั่นเอง เริ่มพิธีด้วยการเอาหญ้าจากทุกบ้านมารวมกัน มัดเข้ากันได้ประมาณเท่าแขน ผูกใส่ต้นไม้ชนิดหนึ่งมีหนาม หมอผีเริ่มตีฆ้อง พร้อมกับเรียกผี แล้วก็สั่งคนเอาหน้าไม้ มีดบิ้น มาเตรียมไว้ ต่อไปหมอผีก็เรียกคนทั้งหลายมายืนรวมกันเป็นกลุ่ม หมอผีหาเชือกมาเส้นหนึ่ง เอาเชือกแวดวงคนทั้งหลายให้อยู่

ด้วยความเจ็บ แก่ ตายด้วยกันทั้งนั้น ไม่ว่าใครอยู่ที่ไหน จะถือผี ไม่ถือผี ภัยอันตรายที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ มันก็ทำหน้าที่ของมันอย่างซื่อสัตย์ที่สุด จึงไม่มีใครจะอยู่รอดจากอำนาจของความจริงไป ได้สักราย ความทุกข์อันเกิดจาก เจ็บ แก่ ตาย ได้มีประจำอยู่ ในโลกตราบโลกสลายทีเดียว

ได้เห่าผีและกัดผีบ่า ไม่ให้ผีมาทำอะไรคนอีก ส่วนหมูก็ฆ่าในเวลานั้น ตัดหัวหมูติดขาหน้า ๑ ขา เมื่อเสร็จพิธีก็มอบให้หมอผีเอาไปกิน ส่วนเนื้อนอกนั้น ก็เลี้ยงคนทั้งหลายที่มาช่วยงาน เมื่อเสร็จจากอาหารกันแล้วพวกที่มาช่วยงานก็อำนวยอวยพร ขอให้คนบ่วยหายวันหายคืน บางทีการเลี้ยงผีก็ใช้แพะแทนหมา ถ้าครั้งไหนที่ใช้แพะ เขาจะตัดคอแพะทั้งเป็นด้วยมีดอันคมพื่นทีเดียวขาดเลย ต่อจากนั้นก็ทำอย่างที่ทำกับหมา ทุกประการ บีหนึ่ง ๆ จะมีพิธีทำอย่างที่กล่าวมานี้บ่อยครั้ง คนเจ็บบ่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็จัดการฆ่าหมู วัว ไก่ สังเวยผีทุกครั้ง ถ้าเราได้อยู่กับคนพวกนี้สักบีก็จะทราบได้ดี คนเราที่มีการเจ็บบ่วย กันบ่อยเหลือเกินนั้นจะเป็นเพราะบาปกรรมที่ชอบสังหารสัตว์ก็ไม่รู้มาทำให้เป็น คนเจ็บไปคนเดียว พวกหมู วัว ไก่ หมาแพะ ก็จะตายตามไปทุกครั้ง บอกว่าจะเอา หมู วัว ไก่ สังเวยผี แต่ผี ไม่เห็นมากินสักตัว เนื้อมีเท่าไร มีแต่คนกินหมด จะเป็นแผนการกินเนื้อของหมอผีหรือไม่ก็ไม่ทราบ ลงผีแต่ละครั้งได้หัวหมูกับขาหมูไปทุกที และยังได้เงินแถมครั้งละหลายแถบด้วย จะเป็นความคิด ด้วยความหลงผิดของมนุษย์หรือไม่ก็ลองมาคิดถึงความจริงกันดูบ้าง คนและสัตว์ไม่ว่าดีเลวอย่างไร ต่างลงเอย

เงิน กระดาษทอง ธูป เทียน วางไว้บนโต๊ะกลางบ้าน และก็เอาหญ้าคามาผูกติดต่อกันรอบบ้าน เสร็จแล้วหมอผีก็เริ่มด้วยวิธีตีม้อง ม้อง ๆๆๆ อยู่ที่หน้าประตู พร้อมกับเรียกวิญญาณผีต้นไม้ ให้มารับเอาวิญญาณของหมูตัวนั้น เมื่อเรียกเสร็จก็เข้าไปนั่งบนโต๊ะ ทำท่าต่อสู้กับผี ตอนที่จะสู้กับผี ให้คนหนึ่งถือจานเมล็ดข้าวโพด คนหนึ่งถือขันน้ำ เดินออกไปนอกบ้าน หลายคนก็วิ่งออกไปจับหมาตัวหนึ่ง การที่พวกเขาจับหมา หมาจะวิ่งหนีหัวซุกหัวซุน เพราะมันรู้ดีว่ายังไงพวกนี้ต้องเอาไปสังเวยผีด้วยการตัดคอแน่ จึงเห่าหอนขึ้นอย่างกลัวตาย แต่ก็หนีไม่ได้กี่ยก เมื่อจับหมาได้แล้ว ก็จับสองขาหน้าลากไปรอบบ้าน คนหนึ่งก็หว่านเมล็ดข้าวโพดไปมา คนหนึ่งก็พ่นน้ำไปมา อีกหลายคนก็พากันทรมานหมาจับหมาลากถูลู่ถูกัง ฟาดลงกับพื้น หมอผีก็ตีม้องในบ้านไม่ขาดระยะ เมื่อจับหมาฟาดใส่ดินจนตายได้ ๓ รอบแล้วก็นำเข้าไปในบ้าน

เมื่อเอาหมาเข้าในบ้านแล้ว ก็ใช้มีดตัดคอหมาเลือดทะลักเต็มบ้าน ตัดเอาหัวหมาไปแขวนไว้ หรือเอาไม้เสียบหัวหมาไปปักไว้บนหลังคาบ้าน ให้เลือดสด ๆ ไหลหยดย้อยอย่างนั้น ตัดขาหมาทั้ง ๔ ผูกไว้ที่ประตูรอบ ๔ ทิศเพื่อให้หมา

พิธีรักษาคนเจ็บป่วยด้วยการเลี้ยงผี

มนุษย์และสัตว์ที่ปรากฏในโลก ย่อมมีการเจ็บป่วยเป็นธรรมดา แต่พวกชาวเขาเผ่าแม้ว ไม่เข้าใจว่าเป็นเรื่องธรรมดา หากจะเจ็บป่วยต้องมีอะไรมาทำให้เป็น พวกเขาจึงมอบความไว้วางใจให้กับหมอผีเป็นผู้ขจัดปัดเป่าให้ เรื่องยาไม่สำคัญ ฉะนั้น จึงต้องเลี้ยงผี แต่ก่อนจะมีการเลี้ยงผี ก็จะไปหาหมอมาโดยไม่ให้คนป่วยรู้ตัว เมื่อหมอผีมาแล้วก็หาลวดมาขดเป็นวง เอาลูกกระพรวนผูกติดรอบวงลวด ประมาณ ๑๐ กว่าอัน กำวงลวดไว้แน่นนั่งบนโต๊ะ เอาผ้าคลุมหัว หย่อนขาลงที่พื้นดิน แล้วเผาแกลบที่พื้นดินนั้น นั่งบริกรรม อยู่ประมาณ ๑๐ นาที หมอผีก็ค่อย ๆ สั่นขึ้นทีละน้อย ๆ และกลายเป็นอาการเต้นแรงขึ้น และแรงขึ้นตามลำดับ กระทืบเท้าบ่นพึมพำเป็นภาษาแม้วไปด้วย ลูกกระพรวนก็ดังขึ้น ซิ้ง ๆๆๆ ตามจังหวะเต้นไปร้องไป คนในบ้านเข้าไปถามว่า คนป่วยถูกผีอะไรทำ จะต้องการ วัว หมู หรือไก่ หมอผีก็จะบอกทันทีว่า ถูกผีที่นั่นที่นี่ทำถ้าสมมุติว่า หมอผีบอกว่า คนป่วยถูกผีต้นไม้ทำ ต้องการหมูตัวหนึ่งพวกเขาก็พากันวิ่งออกไปหาหมูโดยไม่ช้ามาเดี๋ยวนั้น ลากหมูมาผูกไว้ในบ้าน แล้วหาเครื่องบวงสรวงผี มีกระดาษ

จริง ๆ พวกเขาก็จะกลับบ้านกันหมด มีลูกมีหลานอยู่ที่ไหน ไกลกันคนละอำเภอ จังหวัดก็ส่งข่าวถึงกัน บางทีอยู่ดอยลูกหนึ่ง ก็จะไปฉลองบี่ใหม่ที่ดอยลูกอื่น ส่วนที่อื่นก็จะไปที่อื่นอีก ทั้งนี้ก็เป็นการไปเพื่อหาเลือกคู่เอาไว้นั่นเอง สบโอกาสดีก็จะได้ชวนหนีหรือไม่ก็ฉุดเอาไปเลย ประเพณีของเขาถ้ารักกันก็ฉุดได้ ไม่ถือสาหาความกัน ผู้ชายชอบสาว สาวจะรักหรือไม่รักก็ต้องวางแผนฉุดไว้ก่อน ถ้าเป็นคนเมืองอื่นฉุดกันมีหวังฆ่ากันตายหมด แต่เขาไม่ทำเช่นนั้น ถือว่าใครมีแรงก็ดึงเอาไปได้ ประเพณีอย่างนี้คงไม่มีใครเคยเห็น ผู้อ่านอย่าไปริฉุดเขาเข้านะเดี๋ยวจะผิดประเพณีผิดผีจะว่าไม่บอก

เมื่อเสร็จจากการฉลองบี่ใหม่สนุกสนานกันพอสมควรแล้ว พวกเขาก็เตรียมขนของใส่หลังม้าขึ้นเขา เข้าป่าไปทำไร่อีกตามปกติ ต้องตรากตรำกับงานไปอีกตลอดปี จนกว่าจะถึงวันบี่ใหม่ จึงจะได้มีโอกาสเปิดการเล่นได้เฮฮาหัวเราะกันอีกครั้งหนึ่ง

เนื้อหมูมาทอดคนละเล็กละน้อยมุ่งตรงไปยังบ้านผู้ก้างหัวหน้าบ้านเพื่อจะขอศีลขอพร นอกจากหมูทอดก็มีเหล้ามาด้วย เมื่อไปถึงก็ช่วยกันจัดหาเก้าอี้มาวางเชิญผู้ก้างนั่ง แล้วเอาเหล้าและหมูมอบให้ จึงพากันกราบ ๓ ครั้ง ต่างคนก็ว่า วันนี้เป็นวันบี่ใหม่ฤกษ์งามยามดี พวกข้าพเจ้าทั้งหลายมาขอพรจากท่าน ขอท่านจงให้พรและส่วนบุญส่วนกุศลแก่พวกข้าพเจ้าให้มีความสุขตลอดบี่ใหม่ด้วยเทอญ ต่อจากนั้น ผู้ก้างก็กล่าวตอบว่า ขอให้ท่านทั้งหลายจงรับเอาส่วนบุญกุศลที่ข้าพเจ้าแบ่งให้ ขอทุกท่านจงอยู่เย็นเป็นสุขตลอดบี่ใหม่เทอญ ลูกบ้านก็กราบลงอีกครั้งหนึ่งแล้วอำลากลับบ้าน การกราบใช้วิธีนั่งกระโหย่งใช้หัวแม่มือทั้งสองแตะดินแล้วก้มลงสามครั้ง เมื่อมอบเหล้าและเนื้อหมูทอดให้ผู้ก้างแล้วก็กลับไปเล่นตามเคย

การฉลองครบรอบบี่ใหม่มีทุกบี่ บี่หนึ่ง บางทีอาจไม่ตรงกันนัก คือบางบี่เขาอาจเลื่อนเข้ามาไวกว่านั้นหน่อยก็ได้ บางบี่อาจเลื่อนออกไปอีกก็ได้ ทั้งนี้ พวกเขาคำนึงถึงว่า ส่วนมากการงานชาวบ้านเสร็จกันหรือยังชาวบ้านทำงานเสร็จไม่ทันตามกำหนด ก็จะเลื่อนการเล่น และการกินบี่ใหม่ออกไปอีก พวกเขาก็จะคอยฟังคำประกาศของหัวหน้าหมู่บ้าน เมื่อถึงวัน

เราอยากย้อนหลังกล่าวถึงวันแห่งความตายของไก่อีกสักครั้ง เพราะวันนั้นเป็นวันที่น่าดูน่ารู้ไม่น้อย คือเมื่อเสร็จจากการที่พ่อบ้านฆ่าไก่จนหมดทุกตัวแล้ว เขาก็ถอนขนไก่หมดทั้งตัวเอาไปวางไว้บนโต๊ะบูชาพร้อมทั้งไข่ ต่อจากนั้น จึงนำมาต้มทั้งตัวเช่นกัน ไข่ที่ต้มแล้วก็แจกให้คนในบ้านจนครบ เพื่อเลี้ยงท้องคนนั่นเอง ต่อจากนั้นอีกก็จัดการเผากระดาษเงิน กระดาษทอง จุดธูปเทียนเรียกผีบ้าน ผีเตาไฟ ผีต้นเสา ผีประตู ให้มาร่วมรับประทานอาหารกับคน เมื่อหลังจากเรียกผีภายในบ้านเสร็จ พ่อบ้านก็หยิบเอาหมูบ้าง ไก่บ้าง ข้าวบ้าง อย่างละเล็กละน้อยใส่กระดาษหรือจานออกไปข้างนอก แล้วเรียกผีต้นไม้ ผีภูเขา ผีน้ำ ผีถ้ำ ผีห้วย ให้มาร่วมวงอาหารกับคนอีก เสร็จจากอาหารพวกผู้ชายก็หยิบปืนคนละกระบอกยิงขึ้นพ่ำดัง บั่ง ๆ บั่ง ๆ หูดับไปทั้งบ้าน ๓ นัด ๖ นัด หรือ ๙ นัด แล้วก็ทำทีร้องเอะอะโวยวายขึ้นจนสุดเสียง เหมือนกับเรียกใคร ๆ ให้เข้าไปในบ้าน จากนั้น ทั้งผู้ชายผู้หญิงช่วยกันเอาข้าวเหนียวมาทุบตีให้เหนียว ๆ แล้วปั้นเป็นรูปไก่ ลูกไก่ แม่ไก่ ปั้นแม่ไก่ให้ใหญ่กว่าลูกไก่ แล้วนำไปไว้ที่หิ้งบูชาผี วันที่ ๒ แห่งการฉลองปีใหม่ พวกลูกบ้านทั้งหลายละจากการเล่นชั่วคราว พากันเอา

ให้กันตลอด ๓ วัน โดยไม่เลือกคู่เล่นใหม่ก็หมายความว่าหนุ่มสาวคู่นั้นรักกันมาก วันสุดท้ายแห่งการฉลองปีใหม่เขาก็จะจัดการสู่ขอทันที หรือไม่ก็นัดกันหนีตามกันไปเลยก็มี เป็นอันว่าวันปีใหม่แห่งชาวเขาเผ่าแม้ว เป็นวันแห่งการเลือกคู่ด้วย การเล่นที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในวันปีใหม่ก็คือ ลูกข่าง การเล่นลูกข่างก็เป็นเกมที่สนุกสนานสำหรับพวกเขา โดยมากเป็นพวกผู้ชายที่มีครอบครัวแล้ว หนุ่ม ๆ มีน้อย หากจะมีก็หนุ่มที่ไม่อยากเลือกคู่หรือเกี่ยวกับรสนิยมก็ได้ อาจชอบลูกข่างมากกว่าสาวก็ได้ พวกเด็ก ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับความรักก็เล่นลูกข่างจะเล่นกันเป็นกลุ่มหลาย ๆ กลุ่ม ลูกข่างหนักมากกว่าจะหมดปีใหม่ก็แขนเคล็ดยอกไปทีเดียว แต่ไม่เห็นพวกเขาบ่นกันเลย ตั้งใจเล่นกันอย่างจริงจัง การตีลูกข่างก็เหวี่ยงกันจนเต็มแรงตลอดวัน และเล่นกันจนตลอด ๓ วัน การเล่นปีใหม่มีไม่กี่อย่างเขาก็ตั้งใจเล่นกันจนถึงวันที่กำหนด อาจเป็น ๓–๔ วัน หรือ ๗ วัน ถ้าหากหมู่บ้านที่มีคนเป็นพัน ๆ คน เล่นอะไรก็ตามพวกเขาไม่มีการไล่ทุบไล่ตีกันเจ็บปวด เล่นกันอย่างสงบจะมีการหัวเราะเป็นบางครั้งเท่านั้น พวกเขามีโอกาสได้สนุกสนานกันปีละครั้ง เวลาที่จะได้หัวเราะมีน้อยเหลือเกิน เพราะต้องคร่ำเคร่งกับการงานไม่มีวันหยุดพัก ต้องช่วยตัวเองตัวเป็นเกลียวตลอดปี

เหล็กกระทบกัน ทุก ๆ คนต่างทยอยไปที่สนามลานบ้าน เมื่อเต็มสนามที่เล่น พวกผู้ชายทั้งเด็กผู้ใหญ่หัวแดงไปหมด

ส่วนพวกหญิงสาวก็เตรียมลูกผ้าไปด้วย คือลูกผ้าที่เย็บเป็นก้อนกลม ๆ เท่าลูกส้มเขียวหวานนำไปมอบให้หนุ่มที่ตัวชอบที่จะเล่นด้วย สาวคนไหนอายไม่กล้าเอาไปให้ด้วยตนเองก็จะฝากให้ผู้หญิงที่สูงอายุนำไปให้ หญิงสูงอายุจะบอกชื่อสาวที่ฝากลูกผ้ามาด้วย หนุ่มคนไหนชอบก็จะเอาไปเล่น ถ้าไม่ชอบหนุ่มก็เดินหนีทันที แต่พวกเขามักจะได้คู่เสมอ สำหรับคนที่ไม่มีใครเล่นด้วย ก็เพราะสาวรูปร่างไม่สวยเท่านั้น เธอก็จะนำผ้าไปให้เขาหรือไม่ก็อาจเป็นเด็กที่ยังไม่เกี่ยวกับความรัก เมื่อเสร็จจากการมอบลูกผ้าก็เริ่มเดินกันไป ผู้ชายยืนเรียงแถวอยู่ข้างหนึ่ง ผู้หญิงยืนเรียงแถวอีกด้านหนึ่ง ห่างกันประมาณ ๔ เมตร แล้วก็โยนลูกผ้าให้กันรับไปมา จนถึงเที่ยงวันก็กลับบ้านรับประทานอาหารกัน ตกบ่ายก็พากันมารวมเล่นอีก การโยนลูกผ้าให้กัน ถ้าใครรับลูกตกมากผิดมากก็จะเสียผ้าเช็ดหน้าให้กัน หรือไม่ก็เสียแหวนที่ใส่จนเต็มนิ้วมือ กว่าจะได้ของที่เสียไปคืนมาก็เมื่อตะวันลับขอบฟ้าไปแล้ว จะร้องเพลงแลกเปลี่ยนเอาของที่เสียไปมาได้ ถ้าหนุ่มสาวคู่ไหนยืนหยัดโยนลูกผ้า

เขาถือว่าโชคร้ายตรงกันข้ามไป ถ้าสัตว์อะไรร้องให้โชคพวกเขาก็หน้าตาเบิกบานอย่างผู้ชนะ แล้วก็ชวนกันบอกกันต่อ ๆ ไป ลูกหลาน หนุ่ม ๆ สาว ๆ ก็หาเครื่องแต่งตัว เครื่องประดับทุกอย่างที่เก็บไว้อย่างดีเอามาประดับตกแต่งด้วยชุดใหม่ทั้งชุด ของเก่าถูกทิ้งขว้างไป ผู้ชายก็แต่งกันด้วยเครื่องแต่งกายหมวกดำหัวจุกแดง เสื้อดำแขนยาว เย็บประดับด้วยสีหลายสีสวยงาม กระดุมขาววาวแวววาวตา สร้อยคอใส่จนหนัก แหวนใส่นิ้วทุกนิ้ว สร้อยคอใส่เป็นพวงคนละหลายอัน ที่เอวผูกผ้าสีแดงและสีดำแต่มีลวดลายสวยที่เขาปั่กเป็นลายดอกไม้หลากสี กางเกงสีดำ ก้นหย่อนยาว ถึงน่องรุ่มร่าม เดินไปเป็นกลุ่มเข้าชุดกันยิ่งดูสวยงามเหมือนกับประกวดประชันกันอย่างนั้นแหละ พวกเด็ก ๆ ก็จับกลุ่มกันเป็นหมู่ ถือลูกข่างคนละอันเตรียมจะเล่น พวกหญิงสาวก็เดินกันมาเป็นหมู่เกาะเกี่ยวแขนกัน ๒ คน ๓ คน ก็มีบนหัวเกล้าผมทรงกลม ผูกประคำกับเงินเหรียญเล็ก ๆ มัดไว้ข้างหน้า ข้างหลัง เต็มไปหมด ใส่เสื้อดำแขนยาวผ้าเป็นมันที่หน้าอกเต็มไปด้วยเครื่องประดับสีขาวทั้งนั้น นิ้วมือก็เต็มไปด้วยแหวน กำไลแขนใส่กันคนละ ๒–๓ อัน ตามฐานะ ยาม เมื่อพวกเธอเดินไปมา เสียงของเครื่องประดับกระทบกันเหมือน

ไปทั้งบ้าน อยากจะกระโดดเข้ากองไฟตายตามพ่อแม่ แต่กลัวจะไปเกิดเป็นดาว ได้แต่โศกเศร้าอยู่อย่างนั้นจนกว่าจะโต แล้วถูกฆ่าอีก

พอย่างเข้าวันที่ ๓๑ ทุกสิ่งก็เรียบร้อย และก็วันที่ ๓๑ เป็นวันที่ต้องจัดแจงอาบน้ำกัน ใครยังไม่เคยอาบน้ำเลยตลอดปี วันนี้เขาก็อาบกันพวกเด็ก ๆ ก็เหมือนกัน หลังจากผ่านมาหนึ่งปี ได้อาบบ้าง ไม่ได้อาบบ้าง ก็ต้องอาบกันจนหมด พ่อแม่จะบังคับลูกให้อาบน้ำทุกคน เพื่อต้อนรับปีใหม่ ใครมีอะไรที่จะแต่งตัวก็ขนออกมา สำหรับประเพณีปีใหม่นี้ พวกเขาสิ้นเปลืองเงินมาก เพราะของที่ต้องซื้อมีมากเหมือนกัน บางหลังคามีคนมากถึง ๒๐–๓๐ คน ก็ซื้อมาเท่าจำนวนคน รองเท้าบางร้านในเมืองแทบหมดร้าน เด็กผู้ใหญ่ต้องใส่ทั้งนั้น ผู้หญิงสาว ๆ ก็ใส่รองเท้าผ้าใบเหมือนชาย รุ่งขึ้นวันที่ ๑ มกราคม เขาก็พากันตื่นแต่เช้า เพื่อจะฟังดูว่าอะไรจะร้องขึ้นมาก่อน อาจเป็นนก ไก่ หมู หมา ม้า ถ้าได้ยินเสียงอะไรก่อน เขาจะถือว่าโชคร้าย โชคดี ตามแต่ว่าสัตว์อะไร เช่นสมมุติว่า ไก่กับม้าร้องขึ้นมาก่อนสัตว์อื่น เขาก็ถือว่าปีนี้ทั้งปีโชคดีตลอด จะทำมาหาเลี้ยงชีพดีตลอดร่ำรวย ไม่มีเสนียดจัญไรเลย ส่วนถ้าหมาร้องก่อน

อาหารด้วย แม้เขาจะมีอย่างที่ตัวเองทำก็ตาม แห่กันไปกิน บ้านโน้น บ้านนี้ เวลาอย่างนี้จะไม่มีการกินผักเลย ถ้ากินผัก เขาบอกว่าจะเกิดทุกข์ยากในภายหน้าได้แต่ต้มใส่เกลือเท่านั้น นับว่าเป็นความคิดที่แปลกที่สุดสำหรับชาวเขาทั้งหลายที่ได้ยิน เช่นนั้น ที่ห้งผีก็มีการตัดกระดาษใหญ่เปลี่ยนของเก่าทิ้งไป จัดถ้วยชาเอาไว้ จัดธูปเทียน ตะเกียงไม่ให้ดับตลอดสามวัน สามคืน คนเฒ่าคนแก่ก็จะอยู่ฉลองปีใหม่ตลอดสามคืนไม่นอน ต่อมาวันที่ ๓๐ ก็จะเริ่มด้วยการฆ่าไก่สังเวยผี ก่อนฆ่าก็จับไก่ มาเท่าจำนวนคน ผูกติดกันไว้ที่หน้าบ้านและไข่อีกเท่าจำนวน คนในบ้านเช่นกัน ใส่ไว้ในกะละมังข้าวสาร ถึงเวลาเที่ยง พ่อบ้านก็เอาไก่และไข่ทั้งหมดมายืนที่ประตู จุดธูปเทียนปักไว้ที่ กะละมังไข่ แล้วเรียกวิญญาณหรือขวัญคนในบ้านเป็นภาษา ชาวเขาเหมือนกับร้องเพลง เสร็จจากนั้น ก็นำไก่ไปเชือดคอ โดยมากผู้หญิงเป็นคนฆ่า เอามือรองเลือดไก่ไปเช็ดที่กระดาษ ห้งผี เอาขนไก่ ๒–๓ อัน ไปปักไว้ด้วย วันนี้ไก่ตายกันเป็น แถวไม่รู้จะกี่พันตัว เพราะชาวเขาเผ่าแม้วไม่ใช่น้อย ต่าง ประเทศก็มี วันปีใหม่แม้วเป็นวันแห่งความวิปโยคโศกเศร้า ของไก่ ลูกไก่ทั้งหลายก็ร้องหาพ่อหาแม่กันเจี๊ยบจ๊าบจ้าละหวั่น

จนเต็มบ้าน เพื่อจะได้ต้มหมู ต้มไก่ หุงข้าว ในวันฉลองปีใหม่ ไม่ต้องไปหาในระหว่างเทศกาลปีใหม่ยังไม่ผ่านพ้นไป

วันที่ ๒๙ เริ่มวันแรกจะเตรียมตำข้าวไว้จนพอกิน เช่นเดียวกัน หญ้าม้าก็เก็บเกี่ยวเอามาไว้เขียวไปหมดทั้งบ้าน ผักหมูก็หามาไว้กะว่าพอเลี้ยงหมูไปจนตลอดวันปีใหม่นั้น สัตว์ต่าง ๆ ถูกนำมาผูกไว้เต็มไปทั้งบ้าน ทั้งหมูที่จะฆ่าจะเป็นหมูตัวที่ใหญ่ที่สุด ไก่ก็จับผูกไว้จนครบจำนวนคน บางหลังคามีคน ๓๐–๔๐ คน ไก่ก็ต้องจับเอามา ๓๐–๔๐ ตัว เพื่อฆ่าสังเวยผี วันนั้นเราจะเห็นไก่ถูกขังไว้เต็มบ้านร้องกันจ๊อกแจ๊ก ตัวผู้บางตัวก็ยังคิดสนุกขันขึ้นมาในยามเช่นนั้นได้ ไม่รู้ว่าในวินาทีข้างหน้าจะถูกตัดคอเอาเลือดสังเวยผี หลังจากเตรียมเสร็จแล้ว ทุก ๆ บ้านก็กระชากลากหมูไปสู่ที่ชำแหละ ประมาณ ๔–๕ โมงเย็นก็ได้ยินเสียงของหมูร้องครวญครางจนหนวกหู ใครฆ่าตัวใหญ่ก็ถือว่ามีหน้ามีตามาก ตัดเอาหัวหมูไปวางไว้บนโต๊ะเพื่อบวงสรวงผีบ้าน ส่วนเนื้อก็ชำแหละเป็นชิ้นยาว ๆ พร้อมทั้งขา นำเอาไปผูกแขวนไว้ตามขื่อเป็นแถวยาวระย้า นอกนั้นก็เอาไว้ที่เตาไฟย่างไปด้วย ทำกินกันอย่างเหลือเฟือ บางบ้านหมูตัวใหญ่กินไปได้หลายเดือน จะมีการเรียกเพื่อนบ้านมาร่วม

ทุกข์ และเพราะแก้ปัญหาความทุกข์ พวกชาวเขาก็มีการแก้ทุกข์ด้วยการนับถือผี บวงสรวงผี เพราะความเข้าใจของเขาคิดว่าพวกมนุษย์มีผีและเทวดาที่อยู่ตามภูเขา และต้นไม้ มีฤทธานุภาพมากกว่าสิ่งใดในโลก สามารถจะทำให้คนเป็นอะไรก็ได้ แม้แต่การเจ็บป่วยก็ว่าผีนั่นแหละ มีบทบาทสำคัญที่จะต้องแก้ไข ไม่มีอะไรจะมีอำนาจเหนือผีไปได้ พวกเขาจึงหันหน้าเข้าหาที่พึ่งอันประเสริฐ คือผี จึงต้องเลี้ยงผีเป็นประจำ เพื่อแก้ทุกข์ดังกล่าว การเลี้ยงผีมีอยู่หลายอย่างตามความจำเป็น และประเภท ดังต่อไปนี้

๑. เลี้ยงผีครบรอบปีใหม่
๒. เลี้ยงผีรักษาคนไข้
๓. เลี้ยงผีตั้งชื่อเด็ก เรียกขวัญเด็ก
๔. เลี้ยงผีเพื่อล้างบาปประจำแซ่

การเลี้ยงผีครบรอบปีใหม่

การเลี้ยงผีครบรอบปีใหม่ เริ่มมีขึ้นในวันที่ ๒๙ ธันวาคม ไปจนถึงวันที่ ๑–๓ มกราคม ของปีใหม่ เมื่อกาลเช่นนี้มาถึงพวกเขาจะหยุดงานกันหมด พากันออกหาฟืนมาไว้

ที่พึ่งของพวกแม้ว

มีอยู่อย่างหนึ่งในโลกนี้ ที่มีอำนาจเหนือมนุษย์และสัตว์ สิ่งนั้นคือความทุกข์ มนุษย์มีความเกลียดชังเหมือนกันหมด แต่ถึงใครจะเกลียดชังอย่างไร ก็จะได้รับทุกข์นั่นแหละเป็นเครื่องผลัดเปลี่ยนกับความสุข ตั้งแต่เกิดจนถึงตายอย่างเดียวกันทั้งนั้น แม้แต่สัตว์ก็ยังรู้จักความทุกข์ว่าเป็นอย่างไร ต่างดิ้นรนเพื่อเอาตัวรอดกันแทบเป็นแทบตาย บางคนตัวเองและคนอื่นก็มีทุกข์เหมือนกัน ก็ยังดันเอาทุกข์ไปยัดเยียดให้เขาอีก เขาอยู่ดี ๆ ก็ฆ่าพ่นด่าประจาน ลักของเขา เล่นไม่ซื่อ ต่อความเป็นมนุษย์หลายอย่างจนนับไม่ไหว ตัวเองก็ได้รับบาปกรรมตอบแทนจนไม่ไหวเช่นกัน ความทุกข์หลาย ๆ อย่างที่มันมีอำนาจ มันก็ทำหน้าที่ของมันอย่างซื่อสัตย์ พวกชาวเขาเผ่าแม้ว แม้จะอยู่บนยอดเขาสูง ๆ ใครที่ไหนก็ไปไม่ถึง แต่ภัยธรรมชาติที่มีอำนาจก็ยังตามขึ้นไปล้างผลาญชีวิตของเขาให้ได้รับความทุกข์เหมือนคนทั่วไป ความเจ็บไข้ ความแก่ ความตาย ตลอดจนความไม่สบายกาย ไม่สบายใจต่าง ๆ ไม่มีใครหน้าไหนจะหลีกพ้นเลย มนุษย์ทุกประเทศ ทุกเหล่า กำลังวุ่นวายเพราะความ

สะดวกสบาย ดอยจะสูงไร่จะไกลอย่างไร ก็ต้องเดินไปกับพ่อแม่จนถึง ถ้าเดินได้เป็นอันว่าไม่มีการผูกใส่หลังอีก เขาผึกหัดให้เด็กมีความอดทนตั้งแต่เกิดได้เพียงหนึ่งเดือนผูกติดใส่หลังไว้แน่น เมื่อเติบใหญ่มาหน่อยจึงอดทนแข็งแรงกว่า เด็กตามพื้นราบทั่วไป

ผูกลูกติดหลังใช้ตีนตำข้าวอีกด้วย มีคนเมืองไหนเขาทำกันได้อย่างนี้บ้าง ส่วนผู้หญิงที่อยู่ตามพื้นราบซึ่งมีความเจริญทั้งหลาย ลูกร้องไห้คนเดียวเสียงานไปเลยเอาลูกอย่างเดียวก็พอ ลูกไม่ร้องก็เอาเล็บหยิกให้ร้อง เลยถือโอกาสเลี้ยงลูกอย่างเดียวตลอดวัน อย่างอื่นไม่เกี่ยว มันผิดกันมากเหลือเกินกับหญิงชาวเขา

ถ้าเมียอายุราว ๕๐–๖๐ ปี อายุผัวมากกว่าเล็กน้อย เมียก็พาลูกออกทำงาน เพื่อเลี้ยงดูผัวซึ่งได้ชื่อว่าเป็นพ่อบ้าน พ่อบ้านก็เลยได้ใจนอนเฝ้าบ้านกินผีนสบายใจเฉิบ เขาถือผัวเป็นผู้มีอำนาจเหนือตน ผู้หญิงทั้งหมดมอบอำนาจความเป็นใหญ่ให้กับผู้ชาย วันไหนขี้เกียจ ก็ไล่เมียและลูกไปทำงาน อย่างนั้นเขาก็ทำกันได้ลงคอ ที่จริงทั้งชายหญิง เขาก็ทำงานเหมือนกัน ช่วยกันทำมาหาเลี้ยงครอบครัว แต่พวกผู้ชายมีข้อเสียมาก หญิงบางคนอายุเกือบ ๑๐๐ ปี ยังขึ้นเขาไปไร่ทำงานไม่มีวันหยุด ฉะนั้น ผู้หญิงอายุแค่ ๕๐–๖๐ ปี จึงขึ้นดอยได้สบาย ไม่มีความเหนื่อยหน่ายเลยแข้งขาของผู้หญิงจึงใหญ่โตเยี่ยงชายอกสามศอกทั่วไป ส่วนเด็กพ่อแม่ไปถึงไหนก็ถึงด้วย อายุแค่ ๔–๕ ปีเท่านั้น ก็ขึ้นเขาลงดอยได้อย่าง

พวกเธอมีความเคารพต่อพ่อและผัวแค่ไหน เราก็พอจะรู้กันแล้ว พวกผู้หญิงแม้ไม่ได้รับการศึกษาเลย ทำไมเขารู้จักทำหน้าที่ของความเป็นหญิงได้ถูกต้อง เธอรับอาสาเลี้ยงดูทั้งลูกและผัวได้อย่างดียิ่ง เรื่องหน้าที่การงานของหญิงแม้ผู้เขียนจะยกตัวอย่างมาให้ดูต่อไปนี้ ผู้หญิงที่มีลูกอ่อนหล่อนอยู่ไฟได้เพียง ๑ เดือน ก็เริ่มผูกลูกใส่หลัง ออกทำไร่ขุดดินถางป่า คิดดูเอาเถอะอย่างท่านผู้อ่านจะเห็นอย่างไร ลูกยังแดง ๆ อยู่ก็เริ่มทรมานแล้ว ลูกอยู่บนหลังจะตากแดด ตากฝน ร้องห่มร้องไห้ คุณเธอก็ยังไม่ยอมเอาไปที่พัก เพราะการงานยังไม่เสร็จ ไม่ยอมเสียเวลาเพราะลูกคนเดียว ผู้เขียนเห็นทีไรหัวใจอ่อนไหวไปทุกที อยากเข้าไปช่วยอุ้มให้ก็กลัวจะผิดผี ได้แต่เอาใจช่วยอยู่เฉย ๆ การไปเอาพืนก็ไม่พ้นผู้หญิงต้องขึ้นดอยและใช้ขวานด้ามยาว ๆ ผ่าพืนเธอใช้แรงที่มีอยู่กระหน่ำลงไปอย่างไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อย กระโปรงปลิวว่อนไปทีเดียว เธอทำเยี่ยงชายอกสามศอก ไม่รู้เอาเรี่ยวแรงมาจากไหน ผู้ชายหลายคนทำอย่างเธอไม่ได้ ผ่าเสร็จก็ขนใส่หลังจนท่วมหัวลงดอยกลับบ้าน บางคนตัวคนเดียว ทำงานถึง ๓ อย่างในขณะเดียวกัน มือก็ใช้เย็บเสื้อผ้า

ส่วนวัวมีบางคนขอบใช้ต่างของเหมือนกัน แต่มีน้อยกว่าม้า ที่จริงวัวมีมาก แต่โชคร้ายกว่าม้า ที่ต้องถูกฆ่าให้คนที่ตายไปแล้วเท่านั้น ถนนหนทางจะขึ้นดอยลงเขาอย่างไรม้าก็สู้ทนขนส่งจนถึงที่ นี่คือประโยชน์ของสัตว์แต่ละอย่าง ซึ่งคนผู้มีจิตใจสูงจะบังคับ ขู่เข็ญ ฆ่ากิน และทำตามใจชอบได้ทุกอย่าง

เรื่องการงานของแม้ว เราอยากให้ท่านรู้จักผู้หญิงกับงานก่อนผู้ชาย เพราะพวกหล่อนทำงานมากและหนักกว่าผู้ชาย ท่านผู้อ่านอาจสงสัยว่าเบื่นไปได้หรือผู้หญิงทำมากกว่าผู้ชาย ขอบอกว่าเบื่นไปแล้วและขณะนี้ก็ยังเบื่นอยู่ เราจึงอยากยกย่องพวกเธอให้อยู่อันดับหนึ่งในการงาน บ้านใดที่มีผู้หญิงมาก การงานเรียบร้อยทำได้รวดเร็วมาก ตักน้ำตำข้าว เก็บผืนหาผักมาเลี้ยงหมู หาหญ้ามาเลี้ยงม้า ทำเครื่องนุ่งห่ม เลี้ยงลูก วันหนึ่ง ๆ ไม่มีเวลาอยู่เฉย เสร็จอย่างหนึ่ง วิ่งใส่อย่างหนึ่ง ขึ้นดอยลงดอยวันละหลายรอบ ทำให้ครอบครัวมีรายได้ดีเบื่นพิเศษ การพร้อมเพรียงกันทำงานอย่างดีเลิศ การใช้เงินทองก็ไม่เบื่น มีหน้าที่หามาให้พ่อ พี่ หรือผัว เมื่อต้องการสิ่งใด พ่อหรือผัวหามาให้ เรื่องเงินก็หมดปัญหาไปอย่างหนึ่ง พวกเขาไม่มีการแย่งกันใช้ หรือย้อแย่งมีปากมีเสียง เพราะอำนาจของเงิน

รวมกันเป็นปึกแผ่นแน่นหนา ต่อต้านบั่จจามิตร ศัตรูร้ายของบ้านเมืองของตัวได้อย่างดียิ่ง

การเลี้ยงสัตว์ มี ม้า วัว แพะ หมู ไก่ สัตว์จำพวกนี้ก็เลี้ยงไว้เพื่อทำประโยชน์หลายอย่าง หมู ไก่ วัว แพะ มีหน้าที่เป็นอาหารและเลี้ยงผี คือคนเราฉลาดจัดหน้าที่ให้สัตว์เอง บางชนิดก็ฆ่าเป็นอาหารถือว่าไม่มีบาป กลับเป็นการทำบุญกับผีเสียอีก ตัวก็มีส่วนได้กินกับผีด้วยซ้ำ การเลี้ยงผีมีอย่างไร เราจะพูดให้ท่านเข้าใจข้างหน้าโปรดติดตามต่อไป สำหรับม้าพวกเขาจะขาดเสียไม่ได้ คนที่ไม่มีม้าก็จนเต็มที เพราะม้ามีความสำคัญแก่เขามาก อย่างการที่จะนำสิ่งของอะไรจากบ้านไปไร่ รู้สึกมีความลำบากยิ่งนัก เพราะไร่ไกลจากบ้านมากมายหลายกิโลเมตร ขึ้นดอยด้วย และที่ไร่ก็มีบ้านอีกหลังหนึ่ง การทำไร่ก็ต้องไปนอนทำ ฉะนั้นม้าจึงมีประโยชน์ในการต่าง-ของ โยกย้ายไปมาระหว่างบ้านกับไร่ เมื่อมีสิ่งใด เช่นผลไม้ ผัก มัน เหล่านี้ ก็ใช้ม้าต่างมาที่บ้านทอดหนึ่งก่อน แล้วก็นำลงไปในเมือง บ้านกับเมืองก็ไกลกันมาก ม้ามีประโยชน์มากมายแก่ชาวเขา ม้าทำงานหนักมาก แต่จะเรียกว่ามีบุญหน่อยตามภาษาบ้านเรา เพราะไม่ต้องถูกฆ่าสังเวยผีเหมือนสัตว์อื่น

ระริกว่า เอาเถอะครับ ผมขออภัยอย่างมากสักครั้ง โปรดอย่ายิงผมเลย ไว้ชีวิตผมทั้งสองเถอะครับ ผมทั้งสองจะไม่มาทำความเดือดร้อนอีกต่อไป และจะไม่มาที่นี่อีก ชาวเขาไม่ใช่คนใจดำอำมหิต เมื่อเขาขอความเห็นใจ ก็เห็นใจเขา แล้วหัวหน้าบ้านก็สั่งให้ลูกบ้านแยกทางให้โจรทั้งสองไป ทั้งสองเดินออกไปด้วยความกลัวตัวลอยแทบเดินไม่ไหว หัวใจทั้งสองโจรแทบวายในขณะนั้น และตอนนั้นพวกชาวเขาได้ยิงปืนขึ้นฟ้า ดังสนั่นหวั่นไหวไปทั่วดอย เหมือนกับนัดกันไว้ ส่วนโจรทั้งสองวิ่งหนีเอาตัวรอดหัวซุกหัวซุนไม่เหลียวหลัง โจรก็โจรเถอะในเมื่อความพร้อมเพรียงของพวกเขาเป็นปึกแผ่นแบบนี้ ยิ่งกว่าโจรก็คงจะไม่กล้าย่างเหยียบเข้าไปเพื่อจะทำลายพวกเขา ชาวเขาเผ่าแม้วมีปืนอย่างดี ๆ ทั้งนั้น ทุกหลังคาเรือน ใครไม่กล้าเข้าไปก่อกวนความสงบของเขาก็แล้วกัน ถึงหากจะมีก็เป็นการลอบกัดมากกว่า ที่จะทำต่อหน้าให้รู้ก่อน นี่แหละถึงเขาพวกน้อยแต่ความร่วมมือร่วมใจกันนั้น ทำให้รวมกันเข้าเป็นความสามัคคีอย่างแข็งแรง ยากที่ใครจะทำอะไรได้ง่าย ความรักถิ่นกำเนิดของตัวและรักสมานน้ำใจเพื่อนบ้านประเทศเดียวกัน จะสามารถ

เดียวกันได้ยิน โจรไม่รู้ภาษาชาวเขา จึงไม่ได้เกรงกลัวว่าอะไรจะเกิดขึ้น สักครู่พวกชายหนุ่มฉกรรจ์แห่งชาวเขา ก็รีบทยอยกันมาจากไร่ ทุกคนต่างมีปืนอย่างดีครบครัน ไม่นานพวกชายแม้วทั้งหลาย ก็โอบล้อมโจรเข้าใกล้ทุกที คนที่อยู่ในหมู่บ้านนั้น ได้ยินว่ามีโจรเข้ามาในบ้าน ก็รีบวิ่งออกไปไร่ บอกทุกคนให้มาช่วย ผู้ชายเบ็นร้อยแบกปืนกันเบ็นแถววิ่งมาอย่างกระหึดกระหอบ หมู่บ้านดำมืดไปด้วยชาวเขา พร้อมกับจ้องไปที่โจรทั้งสอง ที่กำลังยืนคุมเชิงอยู่ หนุ่ม ๆ ชาวเขาเตรียมปืน ทุกคนเคลื่อนใกล้โจรเข้าทุกขณะ โจรทั้งสองเห็นชาวเขาถือปืนกันทุกคน ยืนเรียงรายล้อมหน้าล้อมหลังหมด จึงปล่อยมือเอาปืนเข้าผึ่กทันทีเพราะกลัวชาวเขาเล่นงานก่อน ชาวเขาทั้งหมดวิ่งกรูเข้ามา บางคนก็กระชับไกปืนจะยิงทิ้งทันที บางคนบอกว่าเขายังไม่ทำอะไรปล่อยให้เขาไปดีกว่า ชาวแม้วรุมล้อมโจรจนไม่รู้จะไปทางไหน โจรเห็นท่าไม่ไหวจึงขอความเห็นใจทันที หนุ่มชาวเขาใจร้อนหลายคนบอกอย่างโมโหว่า เข้ามาทำไมในบ้านนี้ ยิงทิ้งดีกว่า จะได้ไปเมืองผีเร็ว ๆ แต่หัวหน้าบ้านมาอยู่ที่นั่นด้วยห้ามไว้ว่า เขายังไม่ทำอะไรให้เจ็บช้ำ อย่าใจร้อนเลยปล่อยมันไปเถอะ โจรพูดขอความเห็นใจด้วยเสียงสั่น

เนื้อขาแทบปริทีเดียว ท่าทางบอกว่าเคยผ่านการฆ่าคนมาแล้วหลายราย ดูลักษณะคล้ายกับจะเป็นคนเห็นแก่เกรียม ใจดำอำมหิต เหมือนกับพร้อมจะปลิดชีวิตอย่างง่ายดาย ใส่เสื้อสีคล้ำแขนยาว ลูกบืนผูกเต็มรอบเอว กระชับบืนแน่นที่เอวด้านขวา บืนด้ามหนึ่งถือไว้ พร้อมจะลั่นไกได้ทุกวินาที อีกคนหนึ่งสีเนื้อดำมืด เหมือนกับนิโกร ผมหยักโศก หน้าตาดุร้ายมาก ลูกบืนผูกเต็มเอวเช่นกัน ทั้งสองย่างใกล้เข้ามา ก็พบคนแก่เพียงคนเดียว หมู่บ้านตั้ง ๕๐–๖๐ หลังคาเรือนเงียบเหมือนป่าช้า นาน ๆ จะได้ยินเสียงไก่ขันสักครั้งหนึ่ง เพราะพวกผู้ชายและเด็ก ๆ ไปไร่กันหมด เมื่อโจรทั้งสองใกล้เข้ามา ยายแก่ชาวเขาไม่ได้ระวังตัว ขณะนั่งเย็บกระโปรงเพลินอยู่ ก็สะดุ้งตกใจขึ้นอย่างบอกไม่ถูก เมื่อมือของใครคนหนึ่งจับแน่นไว้ที่คอ พร้อมกับสั่งแกมบังคับด้วยเสียงดัง ๆ ว่า แกเอาเงินซ่อนไว้ที่ไหน บอกมาถ้าไม่บอกแกต้องตาย พอสิ้นเสียง โจรอีกคนก็ก้าวเข้ามาเอาบืนจ่อที่หน้าผากยายแก่ ยายแก่ตัวสั่นพูดไม่ออก ตกใจอยู่นานราวกับจิตใจได้หลุดลอยหายไปจากอกในขณะนั้น สักครู่ก็ได้สติคืนมา จึงตะโกนเสียงดัง ๆ เหมือนจะให้คนได้ยินไปทั่วบ้านว่า ไม่มีอะไรหรอกโว้ย พร้อมกับบอกเป็นภาษาชาวเขา ให้คนบ้าน

ทุกอย่าง ลูกของเขาก็ช่างง่ายดายเหลือเกิน ถ้าเกิดหิวขึ้นมา พ่อแม่ก็ตักข้าวใส่มือให้ ก็กินได้อย่างอร่อย ไม่เห็นร้องกะจอองอแง เหมือนเด็กบ้านเมืองอื่น เขาฝึกหัดให้เด็กมีความอดทนแต่เล็กอย่างนี้ ผู้เขียนได้เห็นมาด้วยตาตัวเอง รู้สึกว่าพวกชาวเขามีความอดทน ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ไม่ค่อยมีเรื่องมากมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ขอให้มีข้าวกิน มีผ้านุ่งห่มเท่านั้นก็พอใจอย่างที่สุดแล้ว คนเมืองไหนก็ทำไม่ได้อย่างเขาเป็นอันขาด คนเราฆ่ากันตายเพราะอาหารการกินก็มีมากมาย แต่พวกชาวเขาจะไม่มีการฆ่ากันเพราะการกินอยู่เลย ต่างตั้งหน้าทำมาหากินอย่างสุจริต พวกเขาไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับชีวิตของคนอื่น อยู่ใครอยู่มันอย่างสงบ แม้เขาจะไม่มีศีล แต่ในความซื่อสัตย์แล้ว เราต้องยกให้เขา ที่จะมีปฏิกิริยาต่อต้านขึ้น ก็เพราะมีคนไปสร้างความเดือดร้อนขึ้นก่อน เช่น ไปทำลายประเพณี ที่เขาถือกันอย่างเคร่งครัด ให้เจ็บช้ำน้ำใจพวกเขาก็ตอบโต้ ยืนหยัด เพื่อรักษาประเพณีไว้จนถึงที่สุด

บางคราวมีคนเมืองอื่น ขึ้นไปสู่ยอดเขา หวังจะปล้นเอาทรัพย์สินเงินทอง วันนั้นมีคนแก่เฝ้าบ้านอยู่เพียงคนเดียว มีหนุ่มสองคน คนหนึ่งผิวขาว นุ่งกางเกงรัดรูปจนแนบแน่น

กำเนิด ชาวไทยบนยอดเขาในภาคเหนือ มีรายได้จากลูกท้อเป็นที่น่าพอใจ แต่ก็น่าเสียใจอีกเหมือนกันในเมื่อพ่อค้ารับซื้อคอยกดราคาเสมอทุกปี ทำให้พวกชาวเขาท้อแท้ใจเป็นอย่างมาก ถึงแม้อย่างนั้นก็ตาม พวกเขาไม่มีปฏิกิริยาต่อใครจะกดราคาเท่าไรก็จำยอมขายเพราะพวกเขาเป็นคนส่วนน้อย ถ้าไม่ขายก็อด ตัวเองก็ไม่มีความรู้อะไร จึงปล่อยไปตามกรรม หากจะมีบ้างก็ไม่ถึงกับจะเดือดร้อน

สิ่งที่เราจะไม่ควรมองข้ามไปก็คือ การกินอยู่ที่ง่ายแสนง่ายได้แก่เรื่องอาหารที่ไม่ต้องยุ่งยากเกินไป มีเนื้อก็ต้มใส่เกลือสุกแล้วก็ใช้ได้เลย มีผักก็เหมือนกัน ต้มใส่เกลือ น้ำมันหมูนิดหน่อย ใส่น้ำมาก ๆ ใสแจ๋วไปเลย ทั้งนี้ถ้าหากทำไม่เป็นก็จะไม่พอกิน เนื่องจากคนมาก เรื่องพริกก็ไม่ต้องใช้ หากจะต้องการเผ็ดก็ใช้พริกไทย พวกเขาไม่ชอบรสเผ็ดจัด เค็มจัด ผักชอบทำให้สุกก่อน ผักสดไม่ชอบกินกัน

ถ้าพูดถึงว่าพวกเขาไม่มีเนื้อ หรือผักอะไร ก็ใช้เกลือกินกับข้าว หรือไม่ก็เอาน้ำมาหนึ่งถ้วย แล้วก็กินข้าวกับน้ำนั่นเอง คนเรามีความคิดและอารมณ์น้อย เรื่องอะไรก็น้อยตามไปด้วย เรื่องยุ่งก็น้อย เลยทำให้การเป็นอยู่ประจำวันสบายไป

หรือมันอะลูในนามที่เขารู้จักดี นอกนั้นก็มีแคร์รอท และอื่น ๆ เมื่อสิ่งไหนได้ผลมากพอสมควร ก็จะนำไปขายในเมือง หรือที่ตลาดใกล้บ้าน โดยใช้ม้าต่างนำไปบ้างคนใส่หลังไปบ้าง ของที่ปลูกแล้วได้ผลที่ไม่ต้องขายก็มีข้าว ข้าวโพด ข้าวโพดปลูกไว้กินและเลี้ยงสัตว์ นอกนั้นก็มีผลไม้อย่างหนึ่ง คือมะนาวใหญ่ เรียกตามชาวจีนว่า ชาเย็น เป็นผลไม้เมืองหนาวโดยเฉพาะ รูปลักษณะเหมือนมะละกอ ปลอกเปลือกดูข้างในก็เหมือนมะละกอ รสชาติก็ไม่ผิดกันนัก แต่ที่เหมือนมะละกอก็ตอนที่มะละกอยังไม่สุก รับประทานแล้วรู้สึกเย็นสมชื่อหวานนิดหน่อย ใช้เชื่อมกับน้ำตาลทราย รสดีกว่าเปลือกส้มโอ ชาวเขาชอบทานกับน้ำตาลทราย ทำให้รสดีขึ้น เขาบอกว่าเป็นยาแก้ร้อนในดีนัก ในเมืองไทยไม่มีปรากฏที่ไหน นอกจากบนยอดเขาที่ชาวเขาภาคเหนือปลูกกันเท่านั้น ท่านผู้ใดอยากดูและลิ้มรสก็พอหาได้ที่ยอดดอยปุย เชียงใหม่ อาชีพที่เป็นหลักของชาวเขาอีกอย่างหนึ่งก็คือ ลูกท้อ สำหรับลูกท้อมีมากจริง ๆ ชาวเขาบางจังหวัดที่พอมีอันจะกินก็เพราะลูกท้อนี่เอง บนยอดเขาสูงที่มีความหนาวเย็นแล้วปลูกง่าย ๓–๔–๕ ปี ก็ได้ผล ลูกท้อเป็นผลไม้เมืองหนาวชนิดหนึ่ง ประเทศจีน และญี่ปุ่นเป็นต้น

นั่นแหละ ความสะอาดมันจะมีเท่าไร ในเมื่อสภาพบ้านเป็นอย่างนั้น พวกเขาไม่ค่อยมีเวลาทำความสะอาดบ้านกันนัก เพราะงานอื่นมีมากกว่า อย่าว่าแต่จะทำความสะอาดบ้านเลย แม้เวลาจะอาบน้ำยังไม่มี ที่จริงสภาพบ้านเขาปลูกกันลักษณะอย่างนั้น จะว่าเขาโง่ก็ไม่น่าพูด เพราะพวกเขาคำนึงถึงฤดูฝน ฝนตกไม่มีวันหยุด ละอองฝนและเมฆหมอกก็สาดกระเซ็น ถ้าทำบ้านไม่มิดชิด ภายในบ้านก็จะเปียกชุ่มไปด้วยสิ่งดังกล่าว ไม้ขีดไฟถ้าไม่ใส่กระป๋องปิดไว้อย่างดี จะเปียกชื้นหัวผุใช้การไม่ได้เลย เมื่อฤดูหนาวก้าวมาถึง ก็หนาวเหน็บเจ็บแสบ ลมก็พัดแรงหนาวเย็นยะเยือก ชาวเขาต้องต้มน้ำชุบผ้าเช็ดหน้าเช็ดตายามตื่นนอน ไม่มีใครจะกล้าเข้าใกล้น้ำเย็น มันเย็นเหมือนจะกัดคน ชาวเขาจึงไม่ค่อยอาบน้ำก็เพราะเหตุนี้ และก็เพราะเหตุนี้แหละ พวกเขามองเห็นการณ์ไกลจึงต้องปลูกสร้างบ้านในลักษณะที่กล่าวมา การทำอย่างนั้นก็เพื่อป้องกันภัยอันตรายจากธรรมชาติ จึงเป็นเรื่องเหมาะสมที่สุด สำหรับพวกเขา

การทำมาหาเลี้ยงชีพของชาวเขาเผ่าแม้ว มีกันหลายอย่าง เช่น ปลูกข้าวไร่ ผักกาด กะหล่ำปี ข้าวโพด ลิ้นจี่ มันฝรั่ง

สงบ ต่างก็ตั้งใจทำมาหาเลี้ยงกันอย่างขยันขันแข็ง จึงไม่มีเวลาที่จะมัวทะเลาะกันอยู่ ใครมีอะไรก็ทำกันไปไม่หยุดหย่อน และก็ในบ้านบางหลัง เขายังเอาครกกระเดื่องตำข้าวไว้ภายในบ้านอีกด้วย ผู้หญิงตื่นแต่ตี ๓–๔ ตำข้าว เสียงตำข้าวไม่ใช่เบา ๆ เลย แต่พวกนอนก็นอนกันได้ ไม่มีพูดกันว่าหนวกหู แม้จะแก้ไขด้วยวิธีอื่นก็ไม่ต้องคิด การทำบ้านติดกับพื้นดินก็มีความสะดวกไม่น้อย เพราะชาวเขามีงานต้องทำมาก ไม่ค่อยมีเวลาจะพักผ่อน ไม่ต้องมีกระดานปูแล้วขึ้นไปเหยียบ ถ้าจะขึ้นก็เวลานอนหรือพักผ่อน ภายในบ้านก็ทำเก้าอี้เล็ก ๆ ไว้หลายตัว บางตัวก็ทำยาว ๆ เพื่อสำหรับนั่งรับประทานอาหารได้หลายคน บางตัวทำยาว ๆ ไว้รอบเตาไฟ สำหรับไฟก็ไม่เคยให้ดับ ตลอดวันยังค่ำ ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการย่างผ้า น่าฝน ฝนมาถึงแล้วก็จะมีหมอกลงอย่างมืดมัว ไม่ค่อยจะมีแดด เสื้อผ้าไม่ค่อยได้ตากแดด ก็ใช้ย่างกันที่เตาไฟ บางคนมีชุดเดียว ไปทำงานกลับมาเบียกชุ่ม ก็จะย่างทั้งตัวเลยทีเดียว ภายในบ้าน เขาไม่ได้พิถีพิถันจะทำความสะอาดมัน รกรุงรังมองไม่ว่าอะไรเป็นอะไร หญ้าที่จะให้ม้าให้วัวก็ขนเข้าไว้ในบ้าน ผักต่าง ๆ ที่จะให้หมูก็เช่นกัน เต็มบ้านเขียวไปหมด ผักที่คนจะกินก็รวมอยู่ด้วยกัน

อยากพบอีก ถ้าเราอยากรู้ว่าคนไหน เด็กผู้ใหญ่ หนุ่มสาว จะรวยจะจนเขาบอกไว้แล้วด้วยเครื่องประดับต่าง ๆ ที่รวยมากก็ใส่จนหนักอึ้งไปเลย

การเป็นอยู่ของเขา กินอยู่กันอย่างง่าย ๆ บ้านเรือนก็ปลูกอยู่กับพื้นดิน ยกแคร่ที่มุมห้องสำหรับนอน บ้านของเขาใช้ไม้ผ่าเป็นแผ่นกระดาน ผั่งต้นเรียงเป็นแถว ๔ เหลี่ยม ๔ มุม เหมือนบ้านชาวพื้นราบ ผิดแต่ไม่ยกสูงเหนือพื้นดิน กว้างยาวแล้วแต่คนรวยคนจน มุงด้วยหญ้าคาหรือใบตองตึง ขณะนี้วิวัฒนาการขึ้นมาเป็นมุงกระเบื้องและสังกะสีก็มี แต่ที่ไม่ยอมยกพื้นก็เพราะยังรักรสนิยมดั้งเดิม และถ้าหากแปรสภาพให้เหมือนพวกอื่นก็เป็นอันผิดผีขึ้นมาทันที ทำให้ไม่สบายเสียด้วย ภายในบ้านดูมืดตื้อไปหมด เพราะไม่มีหน้าต่าง มีเข้าของอะไรก็เก็บไว้ในบ้านกันหมด ตรงกลางบ้านก็ปล่อยโล่งไว้ เพื่อสะดวกในการเดินไปมา ในห้องนอนก็กั้นไว้อย่างมิดชิด กลางวันยังต้องใช้ไฟ หลังไหนที่มีหลายครอบครัวรวมกัน เขาก็กั้นห้องคู่ใครคู่มันเป็นล็อก ๆ อยู่ ชาวเขาเหล่านั้นเขาอยู่กันหลังละ ๒๐–๓๐ คน แม้แต่ ๕๐ กว่าคนก็ยังมี ถ้าหากเป็นคนเมืองอื่นไม่ฆ่ากันตายหมดแล้วหรือ แต่เปล่าเลยพวกเขากลับอยู่กันอย่าง

เจ้าหล่อนทั้งหลายนั่ง ก็ดึงเอามาถ่างขานั่งทับบีดลงไป เก้าอี้นั่งก็ต่ำ ๆ ติดดิน นั่งชันเข่าทั้งสอง ไม่ถนัดในการนั่งพับเพียบเหมือนคนไทยพื้นราบ เมื่อเวลาผัวเจ็บบ่วยด้วยโรคอะไรก็ตาม ภรรยาก็จะเอาผ้าผืนนั้นชุบน้ำอุ่นน้ำร้อน เช็ดหน้า เช็ดตัวของ-ผัว แล้วจะหายทันทีโดยไม่ต้องใช้ยาอะไรเลย ถ้ายังไม่หาย ก็ทำพิธีเลี้ยงผีต่อก็อาจหายได้

เครื่องประดับของผู้หญิงก็เหมือนของผู้ชาย แต่ผู้หญิงมีวิธีการแต่งแปลก ๆ และมากกว่าผู้ชาย คือนอกจากสร้อยคอแหวน แล้วยังมีกำไรข้อมืออีก บนหัวก็แต่งได้ตั้งหลายอย่าง อาจมีผ้าลายแผ่นเล็ก ๆ แต่ยาว กว้างสัก ๑ นิ้วฟุตครึ่ง ผูกต่อกันขึ้นเป็นชั้น ๆ จนเป็นยอดแหลม และยังมีเครื่องประดับอีกอย่างหนึ่ง ทำจากเงินเป็นเหลี่ยมบาง ๆ เป็นรูปโค้ง เมื่อเวลาแต่งเสร็จแล้ว จะดูเป็นวงโค้ง จากบนหัวลงไปท้ายทอย ๒–๓ อัน แต่งตัวเต็มยศ ดูเพริดพริ้งแพรวพราวสกาววาวแวววาวเมื่อต้องแสงแดด เวลาที่พวกเธอเดินไปมากระโปรงก็อ่อนไหว เวิบวาบส่ายไปมา เสียงเครื่องประดับกระทบกันดังกรุ๊ง ๆ เหมือนเสียงดนตรี ช่างสวยงามน่าพิศน่าชมไม่น้อย ประหนึ่งนางฟ้าประทานลงมาจากนภาแดนสวรรค์ ทำให้น่าดูไม่เบื่อ ดูแล้ว

หลายตัวนัก ทำจนครบกันใช้ในครอบครัว และยังมีผ้าอีกผืนหนึ่ง ยาวประมาณ ๔ วา เท่ากับกระโปรง ใช้ผ้าดำด้ายดิบปักเย็บด้วยไหมพรม ให้เป็นรูปดอกไม้สีต่าง ๆ สลับกัน เขียว ขาว เหลือง แดง เย็บปักเสร็จก็เอามาติดต่อกันกับกระโปรงท่อนล่างที่ชายกระโปรง เมื่อนุ่งเสร็จเห็นเป็นลายดอกสวยงามมาก ตัวกระโปรง ๔ วา เมื่อเย็บด้วยจักรย่นเข้าเป็นกลีบ ประมาณ ๒๐๐ กลีบ กระโปรงยาวแค่หัวเข่าเท่านั้น ตัวหนึ่งใช้เวลาทำ ๔–๕ เดือนจึงสำเร็จ ต้องทำด้วยความขยันหมั่นเพียรจริง ๆ ด้วย เมื่อว่างงานอย่างอื่น เขาจะก้มหน้าก้มตาทำกระโปรงเท่านั้น เวลาอยู่เฉย ๆ หายาก การนุ่งกระโปรงอย่างเดียวเท่านั้นยังไม่พอ เพราะกระโปรงไม่ต่อกัน มีผ้าผืนหนึ่งยาวประมาณ ๔ วา เป็นผ้าสีดำ กว่าจะผูกมัดเสร็จก็ใช้เวลานานพอสมควร หมุนตัวกลับไปกลับมา จนดูเป็นคนเอวใหญ่ไป เมื่อเสร็จแล้วจากนั้น มีผ้าอีกผืนหนึ่งกว้างราว ๑ ฟุต ยาว ๒ ฟุตหย่อนลงมาด้านหน้าจนเลยหัวเข่า ทำด้วยผ้าสีเขียว ดำ แดง หรืออาจเป็นหลายสีตามที่ชอบ ส่วนข้างหลังก็มีอีก ๒ ชาย เป็นชายฟุยฟุย เหมือนกับหางม้า สำหรับผ้าที่หย่อนลงมาข้างหน้ายาว ๒ ฟุตนั้น มีประโยชน์มาก คือเมื่อเวลา

ผูกกับกระดูกหมี ที่เขานำเอามาฝนให้เล็กเท่ากู่กัน ยาวขนาดสุด
หัวข้างหน้าข้างหลัง ห้อยลงมาเหนือหน้าผาก ขาวระยับตาน่าดู
เสื้อผู้หญิงทั้งเด็กผู้ใหญ่ ใช้ผ้าดำเหมือนผู้ชาย แต่ตัดเย็บมีส่วน
ผิดกันอยู่ตรงหน้าอก ของผู้หญิงเมื่อใส่แล้ว ก็เหมือนจะเป็น
คอกลมเหมือนของผู้ชายอีกด้วย แต่แหวกอกใช้เข็มกลัด กลัดไว้
ทั้งนี้เพื่อเตรียมต้อนรับเมื่อคราวมีลูก ก็จะแหวกเสื้อให้ลูกดื่มนม
ได้ง่าย ที่ขอบเสื้อตรงหน้าอกทั้งสองข้างก็ใช้ผ้าสีต่าง ๆ เย็บ
ปะติดปะต่อลงไปจนสุดเสื้อทำให้เข้าระเบียบกัน ดูเป็นหลาย ๆ
สี ทำให้ตัดกับสีดำของเสื้อสวยมาก กระโปรงผู้หญิงใช้ต้นไม้
ชนิดหนึ่ง ซึ่งมีส่วนคล้ายคลึงกับต้นกัญชา แต่ต้นไม้ชนิดนี้
ชาวเขาบอกว่าสูบไม่ได้ เขาปลูกเหมือนปลูกปอ เอาลำต้นมา
ลอกเหมือนลอกปอ แล้วก็นำมาทุบตีให้นุ่มนวล จากนั้นก็เอามา
ฝั้น บิ่น กรอด้วยเครื่องมือที่เขาทำกันเอง จนกว่าจะได้ขนาด
เหมือนเส้นด้าย และต่อจากนั้นก็จะเอาขี้ผึ้งมาต้มให้ละลาย
ต้มแล้วใช้เครื่องมืออันหนึ่งสำหรับจุ่มขี้ผึ้งที่ต้มร้อน ๆ แล้วขีด
ไปมาเป็นลาย ๆ ที่ผืนผ้าสีขาวที่สำเร็จมา จากต้นไม้นั้น
ต่อไปจึงหาเปลือกไม้ชนิดหนึ่งนำมาแช่กับสีดำที่ซื้อมา ใส่ปนกัน
ในถังขนาดใหญ่ เพื่อจะย้อมได้สะดวก เพราะทำแต่ละครั้ง

ก็เห็นพวกเขาใส่กันอย่างปกติ ไม่แสดงว่าหนักเลย สำหรับเครื่องประดับทุกอย่างเขาทำกันเอง

ลักษณะ ผิวพรรณ ผู้หญิงแม้วโดยมากผิวขาว สูงบ้างต่ำบ้าง แล้วแต่พันธุ์ของเขา ไม่ผิดกับชาวไทยพื้นราบ ท่าทางบึกบึนแข็งแรงมาก ตาชั้นเดียวเหมือนผู้ชาย ที่คนชอบพูดกันว่าผู้หญิงเบ็นเพศอ่อนแอ แต่จะมาใช้กับหญิงชาวเขาเผ่าแม้วเห็นจะไม่สมควรทีเดียว เพราะผู้หญิงแม้วทำงานมากกว่าผู้ชาย ทำอย่างออกหน้าออกตา แข้งขาย่าไปหาเลยที่จะเรียวเหมือนนางสาวไทย ผู้ชายจะฉุดไม่ได้ง่ายนัก มีหนุ่มบางคนทะลึ่งไปฉุดสาว ถูกเธอ เตะถีบ จนล้มลุกคลุกคลาน ถอยทัพกลับบ้านไปหลายราย ส่วนทรงผมก็ไม่มีการตัด หรือดัดเบ็นทรงนั้นทรงนี้ ให้เสียเงินเปล่า ๆ ใช้ผมม้วนเกล้าเบ็นทรงกลมบนหัว ผมหญิงแม้วอีกหนึ่งม้วนนอกเหนือที่ติดมาแต่เกิด เขาพยายามเก็บเล็กผสมน้อยไว้เมื่อยังเด็กอยู่ เอาของยายบ้าง ของแม่บ้าง ของพี่สาวบ้าง เมื่อตอนที่คนเหล่านั้นหวีและหล่นออก กว่าจะเบ็นสาว ก็ได้ไว้มากเท่ากับที่หัวของตัวทีเดียว เมื่อจะเกล้าผมก็ใช้ต่อกับผมอีกทีให้ยาว แล้วม้วนเบ็นทรงกลมๆ สูงสวยมากเมื่อเกล้าเสร็จแล้วก็ยังมีลูกประคำหรือเงินเหรียญร้อยเบ็นพวง แล้ว

เย็นเก็อบตลอดปี หน้าฝนมืดมิด แทบมองไม่เห็นอะไร เพราะหมอกเมฆหนาแน่นเหลือเกิน ๒–๓ วันจะเห็นแดดสักครั้งหนึ่ง ชาวเขาจึงต้องใช้หมวกเป็นประจำ และหมวกนั้นก็ต้องมีความงามอีกด้วย เขาใช้ผ้าดำหุ้มกระดาษแข็ง ๆ ผ้าแดงอยู่ข้างใน ใช้ไหมพรมเย็บกระจุกแดง ๆ บนหัว ทั้งตัว หัว เอว คอ แขน และนิ้วมือ ต่างก็มีแต่เครื่องประดับหลายสี ดูแพรวพราวราววับ ในเมื่อต้องแสงแดด การตัดเย็บทุกอย่างสำเร็จจากผู้หญิงทั้งนั้น เครื่องมือในการตัดเย็บได้แก่จักร ใช้จักรกันเป็นส่วนใหญ่ ใครไม่มีก็ยืมกันใช้ แต่มีบางอย่างที่เย็บด้วยมือ แต่ละบ้านเป็นโรงงานทำเครื่องนุ่งห่มขนาดย่อม ๆ นับว่าน่าสรรเสริญยิ่งนัก เครื่องประดับก็มี กำไลคอ แหวน ปลอกแขน เขาใช้เงินแถบตีเอาทั้งนั้น ทุกอย่างสำเร็จจากเงินหมด เรื่องทองคำไม่มีความหมายสำหรับชาวเขา เพราะพวกเขาเห็นว่าเป็นอันตราย และเขาชอบเครื่องประดับสีขาวด้วย เครื่องประดับที่สำคัญที่สุดคือปลอกคอ เด็กเพียง ๑ ขวบเขาก็ใส่ให้แล้ว พวกหนุ่มสาวยิ่งต้องการใส่กันมาก บางคนใส่กันตั้ง ๕–๖ อัน หนักเป็นหลายกิโลกรัมทีเดียว แม้เครื่องประดับจะหนักอย่างไร

อยู่เรื่อย โดยมากเราจะเห็นแต่เขาใช้ผ้าแดงผูก เพราะผืนแดงทำง่าย และราคาก็ถูก ส่วนผืนดำที่ต้องเย็บด้วยไหมพรมเป็นลายดอกไม้ ใช้เวลาทำนานมาก แพงและทำยาก ผืนหนึ่งประมาณ ๑๐๐ หรือ ๒๐๐ บาท ลำพังแต่ผ้าผูกเอวผูกก็ไม่แน่น จึงต้องใช้เข็มขัดรัดอีกครั้งหนึ่ง เข็มขัดก็ใช้เข็มขัดเงิน เป็นสีขาวไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย แต่ใช้เข็มขัดตามบ้านเมืองก็มีมาก สำหรับเสื้อก็ใช้ผ้าดำธรรมดา ถ้าคนที่มีฐานะดีก็ใช้ผ้ากำมะหยี่จากในเมืองตัดเสื้อแขนยาวเหมือนกันไปหมดทั้งผู้ใหญ่และเด็ก ตรงหน้าอกที่เย็บกระดุมใส่ ก็ใช้ผ้าลายสีเย็บปะติดปะต่อกันให้มีความสวยงาม กว้างในราว ๑ นิ้วฟุต ยาวลงมาจนสุดเสื้อ บางคนก็ใช้ลูกกระพรวนสีขาวเป็นกระดุมเรียงแถวลงมาตามเสื้อ ดูสวยงามทั้งสองอย่าง เวลาวิ่งไปมาบนดอยเสียงกระดุมดังกร๊ิง ๆ เสื้อชั้นนอกสีดำ ชั้นในสีขาว หรือสีน้ำ-เงิน การตัดเสื้อตัดยาวแค่สะเอว บางคนก็ตัดสั้นแค่ตีนนม แม้ขาวยิ่งตัดสั้น ถ้าใส่เฉพาะเสื้อนอก จะมองเห็นพุงดำพร้อย เพราะเขาไม่ค่อยจะชอบน้ำ ถ้าใส่เสื้อกล้ามอีกก็จะเห็นท้องขาว โดยมากเขาชอบให้คนเห็นจนหมดทุกอย่าง ไม่ว่าอะไรภายในตัวเขา ดูแพรวพราวไปทั้งตัวทีเดียว บนยอดเขามีความหนาว

ใส่หมวกแล้วปล่อยให้ยาวอย่างนั้นก็มี ดู ๆ ก็รู้สึกสะดวกสบาย ไม่ต้องเสียค่าตัดผม น้ำมันใส่ผมจะถูกจะแพงก็ไม่ต้องซื้อ เครื่องแต่งกายผู้ชาย ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ใช้ผ้าดำ อาจเป็นผ้าที่เขาทำเอง หรือผ้าดำที่ซื้อมาจากตลาดในเมืองแล้วก็ตัดเอาอย่างที่พวกเขานิยมกัน กางเกง รูปทรงการตัด เย็บแปลกและใหม่สำหรับผู้ที่ไม่เคยพบเห็น สไตล์การตัดเย็บ ไม่มีใครเมืองไหนเขาทำและซื้อขายกัน เป็นรูปทรงกางเกงขายาว ก้นย้อยยาวลงไปจนถึงน่อง ดูรุ่มร่ามทีเดียว ขาเล็ก ๆ พอสวมใส่ได้เท่านั้น ที่เอวถ้าไม่มีอะไรรัดก็จะหลุดทันที ฉะนั้นเขาจึงต้องมีผ้าผูกเอวอีกทีหนึ่ง ผ้าผูกเอวมีสองชนิด อย่างหนึ่งใช้ผ้าสีแดงยาวประมาณ ๒ วา แล้วใช้ด้ายสีเขียว ดำ เหลือง ขาว เย็บติดไปตามความกว้างของผ้า ๒–๓ แถวห่างกันประมาณ ๒ นิ้วฟุต แต่ละแถวดูสวยเป็นลาย ๆ ทั้งนี้เขาเย็บไว้ที่ชายผ้าทั้งสองข้าง ข้างละ ๓ แถว เมื่อนำมาผูกเอวจึงสวยงามน่าดูมาก อีกอย่างหนึ่งใช้ผ้าสีดำยาวประมาณ ๓ วา กว้าง ๑ ฟุต ทั้งสองชายปักด้วยไหมพรมหลายสี เป็นรูปดอกไม้สลับกัน เมื่อผูกเอวปล่อยสองชายลงมาข้างหน้า ยาวลงมาในราว ๑ ฟุต ลักษณะเหมือนหูกระต่าย คนที่รวยก็ใช้ผ้าทั้งสอง ผืนใดผืนหนึ่ง ผูกผลัดเปลี่ยน

ลักษณะ ผิวพรรณ และภาษาที่พูด พวกแม้วมีลักษณะผิวพรรณเหมือนคนจีน ผิวเนื้อละเอียด ขาวเหลือง หนังตาชั้นเดียว แต่ไม่ใช่จะเหมือนคนจีนไปเสียทั้งหมด เป็นแต่เพียงคล้ายคลึงเท่านั้น สำเนียงที่พูดก็คล้ายทางจีน คนที่ฟังเขาพูดกันไม่รู้เรื่อง ก็จะนึกว่าเขาพูดจีน แต่คนจีนจะไม่รู้ภาษาชาวเขาเผ่านี้เลย ส่วนมากผู้มีอายุมากหน่อย กลับรู้จักและพูดภาษาจีนกลางได้ดี ทั้งนี้ก็เพราะชาวจีนบางพวก ยังปะปนอยู่กับชาวเขาเหล่านั้นตั้งนานมาแล้ว เนื่องจากคนจีนเป็นพวกที่มีหัวการค้าใคร ๆ ก็รู้ ไปทั่วเมือง ฉะนั้นพวกชาวจีนอยู่กับพวกชาวเขา ก็เพื่อการค้าขาย ไม่ว่าดอยลูกไหนที่มีชาวเขา คนจีนก็จะปนอยู่ด้วยเสมอ คนทั้งหลายรู้จักเขาในนามจีนฮ่อนั่นเอง พวกผู้ชายแม้วที่หมู่บ้านอยู่ห่างไกลความเจริญ ชอบไว้ผมแกะ แม้แต่หมู่บ้านที่รัฐบาลเข้าช่วยเหลือได้ก็ยังไว้ผมแกะ โดยมากเป็นพวกคนแก่ที่มีอายุมาก บางแห่งเราจะเห็นผู้ชายชาวเขาไว้ผมยาว จนไม่รู้ว่าผู้หญิงหรือผู้ชาย ยาวจนเลยบ่าลงมาเสียอีก ส่วนมากเป็นพวกแม้วขาวที่อยู่ไกล ๆ ไม่ค่อยมีโอกาสได้เข้าในเมือง พวกเขาจึงใช้วิธีโกนจนเกือบหมด เหลือไว้เป็นจุก เมื่อยาวลงมาก็ถักเป็นเปีย แล้วก็ม้วนซ่อนไว้ในหมวกก็มี

ภายในหมู่บ้าน ถ้ามีเรื่องอะไร เขาเองจะเป็นคนตัดสินชี้ขาดคดีเรื่องต่าง ๆ เมื่อมีเรื่องไม่ดีไม่งามอย่างไร ก็นัดประชุมปรึกษาหารือกันที่บ้านผู้ก๊าง มีการปรับไหมเงินตามสมควรแล้วแต่เรื่องใหญ่หรือเล็ก สมัยก่อนการปกครองไม่ได้เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง แต่มาบัดนี้รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงการปกครองเกี่ยวกับชาวไทยภูเขาเป็นอย่างมาก ได้สอดส่องดูแลอย่างสม่ำเสมอ หมู่บ้านที่สามารถจะเข้าถึงได้ เจ้าหน้าที่ก็เข้าช่วยเหลือทันที โดยช่วยเหลือด้วยวิธีหลายอย่างหลายประการ เช่น สร้างโรงเรียน ให้การศึกษาอย่างดียิ่ง จากการเสียสละของตำรวจชายแดนไทย ตัดถนนหนทางเข้าถึงหมู่บ้าน จนขณะนี้ ชาวไทยพื้นราบ ได้ขึ้นไปเยี่ยมชาวไทยภูเขาอย่างสะดวกสบาย หลาย ๆ หมู่บ้านทีเดียว โรงเรียนชาวเขาก็มีตั้งเป็นร้อย ๆ แห่ง องค์พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานทรัพย์สร้างโรงเรียนแก่ชาวเขาเหล่านั้นด้วย ทุกปีพระองค์ก็ทรงพระกรุณาเสด็จเยี่ยมเยียนพร้อมกับพระราชทานสิ่งของแก่ชาวเขาด้วยพระองค์เอง จนชาวเขาซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ ล้นเกล้าล้นกระหม่อมไม่อาจลืมได้

ต้นหนึ่ง ที่งามกว่าต้นไม้ทั้งหลาย และเป็นต้นไม้ที่สูงใหญ่กว่าต้นไม้อื่นๆ ด้วย เมื่อพบแล้วก็ช่วยกันถางป่าทั่วบริเวณต้นไม้นั้น ทำให้สะอาด เป็นที่น่ารื่นรมย์ที่เดียวเสร็จแล้วก็หาไม้มาทำเขตกั้นรั้วล้อมไว้อย่างดี เพื่อเป็นที่กราบไหว้บูชาต่อไป นอกเหนือจากนั้น พวกเขายังต้องนำไก่ไปบวงสรวงบีละครั้ง และไม่ยอมยิงปืนไปทางต้นไม้นั้นเป็นอันขาด

ก่อนอื่น ผู้เขียนอยากให้ท่านผู้อ่านได้เข้าใจสักเล็กน้อย คือ คำว่า "แม้ว" นี้เป็นชื่อของพวกชาวเมืองชอบเรียกกัน แต่พวกเขาเองไม่ถนัดที่จะเรียก คำที่เขาใช้เรียกกัน คือคำว่า "ม๊ง" เพราะคำนี้เป็นชื่อเดิมประจำชาวเขาเผ่านี้จริง ๆ อย่างไรก็ตามเราจะเรียกพวกเขาว่า "แม้ว" หรือ ม๊ง ก็ได้ทั้งสองอย่าง ผู้เขียนจะใช้คำว่า แม้วเป็นการดำเนินเรื่องต่อไป

พวกแม้ว ชอบปกครองกันเอง และสามารถอยู่กันได้ด้วยความสงบ ไม่ว่าพวกเขาเหล่านั้นจะอยู่ดอยลูกไหน หรือจังหวัดอะไร โดยแต่ละหมู่บ้านจะมี "ก๊าง" (ผู้ใหญ่บ้าน) เป็นคนที่ทุกคนให้ความเชื่อถือ มีฐานะดีด้วย และคนที่จะได้มาเป็นผู้ก๊าง ก็ต้องได้รับเลือกจากชาวบ้าน โดยการลงคะแนนเสียงด้วยปาก เป็นคนที่มีอำนาจในตัว มีหน้าที่รับผิดชอบทุกอย่าง

ประวัติและประเพณี ชาวเขาเผ่าแม้ว

แม้วเป็นพวกชาวเขาเผ่าหนึ่ง ในบรรดาชาวเขาทั้งหลาย ซึ่งอพยพมาจากประเทศจีนสมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง โดยเข้ามาทางประเทศพม่า ประเทศลาว และประเทศไทย เฉพาะประเทศไทย พวกชาวเขาเผ่าแม้วเข้ามาทางเหนือ และตะวันออกเฉียงเหนือ กระจัดกระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ เช่น เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก น่าน เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร และที่จังหวัดเลย พิษณุโลก พวกแม้วชอบปักหลักทำมาหากินอยู่บนยอดเขาที่สูงกว่าชาวเขาอื่น ๆ และที่บนเขานั้น ก็เลือกเอาหุบเขาเป็นที่กำบังพายุ ที่อาจกระโชกแรง ๆ ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย สถานที่อยู่จะต้องมีน้ำลำธารไหลลงจากยอดเขาตลอดปี

เป็นธรรมดาพวกแม้วจะอยู่ดอยลูกไหนไม่เกิน ๓ ปี เนื่องจากการเพาะปลูกไม่ได้ผล ก็จะโยกย้ายครอบครัวไปหาภูเขาลูกอื่น เพื่อทำมาหากินต่อไป บ้านเก่าไร่เก่าก็ทิ้งไปเลย ไม่ต้องขาย ไม่ต้องห่วง เอาเฉพาะของมีค่าต้องใช้เท่านั้น ณ ที่จะไปปลูกบ้านใหม่ จะต้องหายอดเขาที่สูงที่สุด แล้วหาต้นไม้

อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วท่านก็จะหมดความสงสัยทันที โดยไม่ต้องถามคนโน้นคนนี้ว่า "ชาวเขาเผ่าอะไร?"

ถึงอย่างไรก็ตาม แม้พวกเขาจะได้ชื่อว่าชาวเขาเผ่าแม้ว พวกเขาอยู่ในผืนแผ่นดินไทย พวกเขาก็รักความเป็นไทย รักอิสระเสรีภาพ สันติภาพอย่างเดียวกับคนไทยทั่วไป รักพระมหากษัตริย์แห่งชาติไทย และพร้อมที่จะนับถือศาสนาแห่งความจริง ถ้าหากมีผู้สอนที่มีความสามารถนำเอาศาสนาไปให้แก่เขาอย่างใจจริง พวกเขารักสงบจึงอยู่กันด้วยความสงบ แม้การศึกษาจะไม่เจริญ แต่เขาก็อยู่กันได้ด้วยความสงบ ก็หมายความว่าชาวเขามีจิตใจที่เจริญพอตัวอยู่แล้ว แม้เสื้อผ้าอาภรณ์เครื่องแต่งกายจะทำกันนุ่งห่มเอง ก็ยังเป็นสิ่งที่น่าสนับสนุนอย่างยิ่งไม่ควรทำลาย ผู้เขียนเห็นว่าเราไม่ควรนำเอาความเจริญจากนอกประเทศเข้าไปทำลาย เช่นเดียวกับชาวเมืองเหนือได้ถูกความเจริญกลืนเอาประเพณีอันดีงามไปแทบหาดูไม่ได้ เมื่อต้องการจะอวดความดีของประเพณีเสียทีก็ต้องไล่กันไปจัดการแต่งใหม่ จึงกลายเป็นปัญหาขึ้นมาให้ถกเถียงกันว่าชาวเมืองเหนือไม่ควรทิ้งประเพณีอันดีงาม ชาวเขามีส่วนทำให้ชาวต่างชาติรู้จักประเทศไทยได้เหมือนกัน ก็เพราะการแต่งกายอันแปลกตานี่เอง

ความฉลาดในการทำประโยชน์ตน และประโยชน์คนอื่นในอนาคตอีกด้วย ท่านสละทรัพย์เพียงเล็กน้อยอาจมีคุณค่าหาประมาณมิได้ เพราะได้สร้างความดีช่วยเหลือเด็กยากจน ให้พ้นจากความทุกข์ อานิสงส์แห่งความดีก็จะย้อนกลับมาสนองท่านให้เป็นผู้มีความฉลาดทันต่อโลกเอง หากจะมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ก็ขออภัยด้วย เพราะผู้เขียนไม่ใช่นักประพันธ์ หากแต่เขียนขึ้นมาด้วยความจำเป็น ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการของท่านผู้ใคร่ในการศึกษาเกี่ยวกับชาวเขาโดยเฉพาะ และเพื่อสงเคราะห์ชาวเขาด้วย

อีกอย่างหนึ่ง หนังสือเกี่ยวกับชาวเขานี้ยังจะให้ความเพลิดเพลินสนุกสนานให้คติน่ารู้ น่าศึกษาอยู่ไม่น้อย ประเพณีบางอย่างก็เอาเป็นตัวอย่างได้ แต่บางอย่างยังรู้สึกว่าล้าสมัยเกินไป บางอย่างกลับดีควรสนับสนุน บางอย่างน่าขยะแขยงและน่าสยดสยองไปพร้อมกัน หนังสือเล่มนี้จะให้ความกระจ่างแจ้งในการอ่าน จะเห็นว่าความแตกต่างกันระหว่างชาวพื้นราบกับชาวเขามีมากจริง ๆ หลาย ๆ ท่านอาจรู้จักชาวเขาเผ่านี้ได้ดี แต่มีมากต่อมากที่ไม่อาจรู้แน่นอนว่าเป็นชาวเขาเผ่าอะไร เราจึงนำท่านไปพบกับแก่นแท้ของเขาทุกแง่ทุกมุม เสร็จจากการ

คำนำ

หนังสือประวัติและประเพณีชาวเขาเผ่าแม้วเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่อยู่ตามภูเขาลำเนาไพร ซึ่งมีความแตกต่างกับคนพื้นราบมาก มีขนบธรรมเนียมประเพณีไม่เหมือนกัน ล้วนมีข้อลี้ลับที่พวกเราไม่เคยได้รู้ได้เห็น ก่อนที่หนังสือเล่มนี้จะออกมาสู่สายตาของท่านผู้อ่านได้ก็แสนลำบากยากยิ่ง ในขณะที่กระดาษกำลังมีราคาสูงลิบลิ่ว แต่ด้วยความพยายามอย่างที่สุด จึงกลายเป็นรูปเป็นเล่มขึ้นมา ผู้เขียนได้คลุกคลีอยู่กับชาวเขานานถึง ๖ ปี ได้พยายามสอบถามหาความจริงเกี่ยวกับความเป็นอยู่อย่างละเอียดถี่ถ้วน เมื่อท่านอ่านจบแล้วจะทราบประวัติ ประเพณีของชาวเขาได้ดี เหมือนกับได้ไปอยู่กับชาวเขาด้วยตนเอง หนังสือเล่มนี้เขียนขึ้นมาเพื่อจำหน่ายในการกุศล ช่วยเหลือเด็กชาวเขาที่ปัญญาดีแต่ยากจนและขาดผู้อุปการะให้ได้รับการศึกษา จะได้มีโอกาสสร้างความดีต่อไป

นอกจากท่านจะได้ความรู้เกี่ยวกับชาวเขาอย่างละเอียดแล้ว ท่านก็ยังจะได้บุญกุศลในการสร้างเด็กที่ยากจนให้มีความรู้

โรงพิมพ์ ชวนพิมพ์ ๑๑๒—๑๑๖ ถนนบริพัตร สำราญราษฎร์
กรุงเทพมหานคร โทร. ๘๑๐๕๔๑
นายชวน ศรสงคราม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๑๖

ประวัติ
และประเพณีชาวเขา
เผ่าแม้ว

โดย

ธรรมรส และ ภูมิโรจน์

ᑲᓇᑕᓂᒡᒋᐊᓂᔨᐦᑎᐊᓂᒃ

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 12 03 04 007 4